

ANJUMAN | КОНФЕРЕНЦИЯ | CONFERENCES | RESPUBLIKA KO'P TARMOQLI ILMYIY KONFERENSIYA

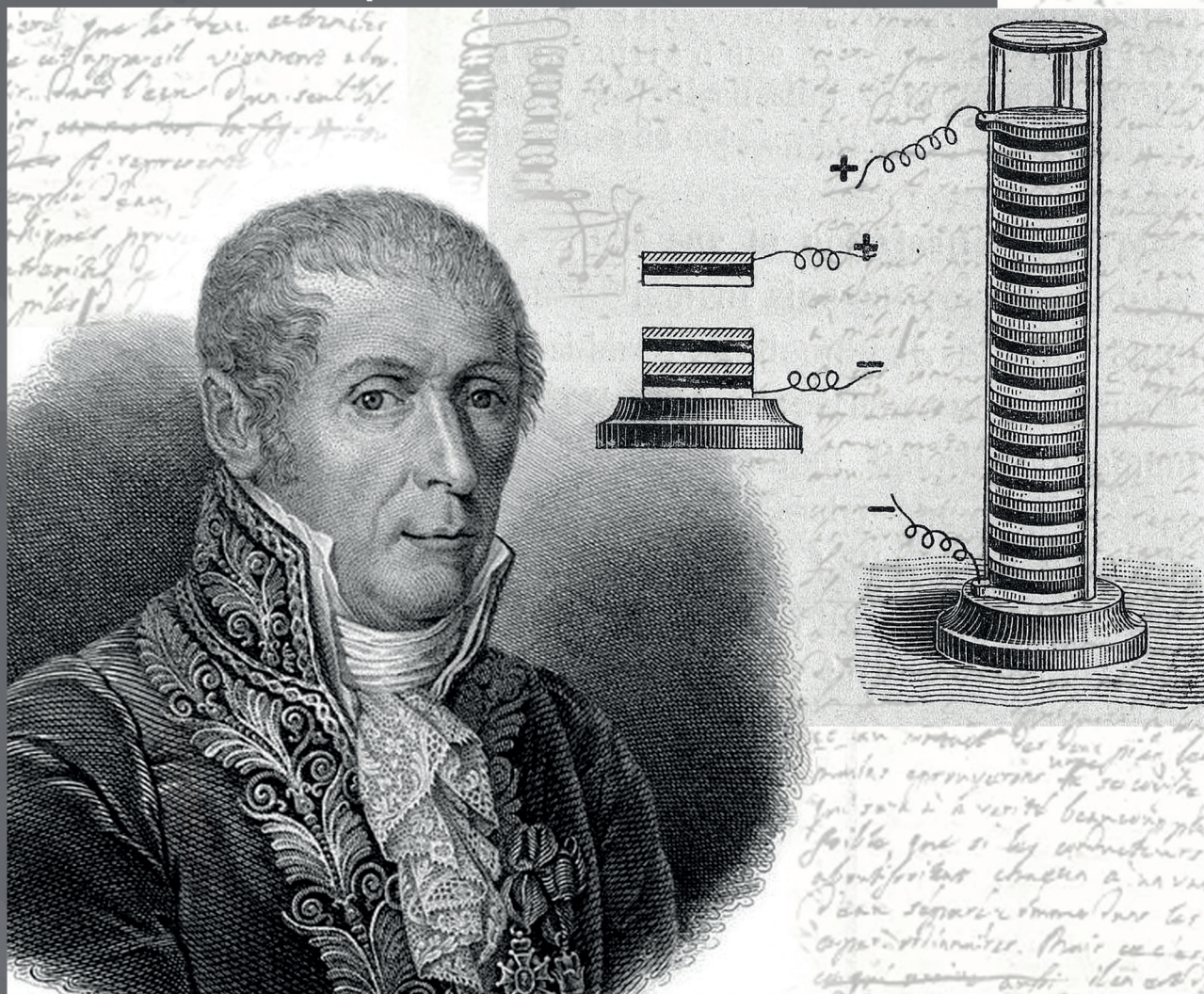
YANG O'ZBEKISTON: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM

CONFERENCES.UZ

2023

DAVRIYLIGI: 2018-2023

DUNYODA BIRINCHI KASHF
ETILGAN ELEKTR BATAREYA

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJY OLIY TA'LIM MUASSASALARI PROFESSOR-O'QITUVCHILARI, YOSH OLIMLAR, DOKTORANTLAR, MAGISTRANTLAR VA IQTIDORLI TALABALAR

 TOSHKENT SHAHAR, AMIR
TEMUR KO'CHASI, PR.1, 2-UY.

 +998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00

 WWW.TAQIQOT.UZ
WWW.CONFERENCES.UZ

 MAY
№52

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН:
ИННОВАЦИЯ, ФАН
ВА ТАЪЛИМ
10-ҚИСМ**

**НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН:
ИННОВАЦИИ, НАУКА
И ОБРАЗОВАНИЕ
ЧАСТЬ-10**

**NEW UZBEKISTAN:
INNOVATION, SCIENCE
AND EDUCATION
PART-10**

ТОШКЕНТ-2023

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” [Тошкент; 2023]

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” мавзусидаги республика 52-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 май 2023 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2023. - 74 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар «Харакатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосан ишлаб чиқилган етти устувор йўналишдан иборат 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мувофиқ:– илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари тахтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шоҳида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тугган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Хорижий тиллар факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Проф. Хамидов Муҳаммадхон Ҳамидович «ТИИМСХ»

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпلامга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

**ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯ СОҶАЛАРИДАГИ
ИННОВАЦИЯЛАР**

1. Mirzayeva Ma'mura Ubaydulla qizi, Ochilov Shohruh Muhammadjon o'g'li DIGITAL TECHNOLOGY AND FUN GROUP ACTIVITIES FOR TEACHING ESP IN TEFL CLASSES.	8
2. Nurulloeva Charos Ubaydullayevna PECULIARITIES GENDER DIFFERENCE OF LEXICAL LEVELS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE.....	10
3. Almurodov Dilshod Abdug'ani o'g'li KOINOT VA MIKROOLAM QONUNIYATLARI.....	12
4. Karimova Dilorom Abdunayimovna BARKAMOL AVLOD - KELAJAK POYDEVORI.....	14
5. Aliyeva Ravshanoy Zaripovna, Rasulova Zamira Sirojiddinovna MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA O'YINLAR TEXNOLOGIYASI.....	15
6. Sharapova Gulshanda Sharifovna O'ZBEKISTON SUV HAVZALARI.....	17
7. Tuxtayeva Nilufar Achilovna FEATURES OF THE FORMATION OF LINGUISTIC COMPETENCE FOR PREPARING FUTURE ENGLISH TEACHER	18
8. Urunova Nodira Mardonovna MODERN TECHNOLOGIES IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE	20
9. Nilufar Muxitdinovna Yuldashova VAZIFAGA ASOSLANGAN TILNI O'QITISHDA TAJRIBAVIY O'RGANISH.....	22
10. Yunusova Dilnoza Alisher qizi UMUMIY O'RTA TA'LIMDA – KASBGA YO'NALTIRISH ISHLARINING TUZILMASI VA MAZMUNI.....	24
11. Одилова Малохат Расулжон қизи ПЕДАГОГИК АТАМАЛАРНИ АМАЛИЁТДА ҚЎЛЛАНИЛИШИГА ОИД “ПАФТ” МЕТОДИ.....	26
12. Abdusamatova Sadoqat Xojiakbar qizi, Sayfullayeva Ramziya Razoq qizi DASTURLASH TILLARINI O'QITISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	28
13. Allashev Akbar Anvar o'g'li SHE'RNI TARJIMA QILISH BOSQICHLARI.....	30
14. Aripova Mukhabbat Ibragimjanovna WAYS TO TEACH PRESCHOOL CHILDREN TO BASIC MOVEMENT EXERCISES	33
15. Axmadjonova Umidaxon Zuxriddinovna BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QUVCHILARIDA ONA TILI KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH.....	36
16. Hamroyeva Vohida Ismatovna TABIATSHUNOSLIK DARSLARIDA O'QUVCHILARGA QUYOSH SISTEMASI HAQIDA MA'LUMOT BERISH.....	37
17. Jumatova Mohira Qurbanbayevna, Xalmuratova Dilfuza Maxmudjonovna SHAXSNING INDIVIDUAL PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.....	38
18. Mamadaliyeva Gulnoza Odilbekovna ONA TILIM – MILLATIM KO'ZGUSI	40
19. Mardonova Mohigul Teshayevna TABIATSHUNOSLIK DARSLARINING TURLARI.....	42
20. Nasrullayeva Zulayxo Quدراتullayevna O'QUVCHILARNI SINTAKSIS ELEMENTLARI BILAN TANISHTIRISH.....	43
21. O'rinov Baxridin Saparovich BOSHLANG'ICH SINFLARDA DOSTONLARNI O'RGATISH METODIKASI.....	44

22. Pardayev Obidjon Hamza o'g'li PSIXOLOGIYADA SHAXS TUSHUNCHASI.....	46
23. Qodirov Akramjon Abduraximovich TARIX FANINING ZAMONAVIY KONSEPSIYALARI.....	48
24. Saidakbarova Dilnoza Mutalibovna BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ONA TILI DARSLARINI TASHKIL ETISH	50
25. Sharapova Zuxro Sharifovna TABIATSHUNOSLIK BO'YICHA DARSDAN VA SINFDAN TASHQARI ISHLAR.....	52
26. Sharipova Nargiza Boqiyevna BOSHLANG'ICH SINFLARDA QOG'OZ VA KARTON BILAN ISHLASH METODIKASI.....	53
27. Shodiyeva Dilrabo SHukurovna MEHNAT TA'LIMINING SHAKL VA METODLARI	54
28. Nasirova Aydin Sotiboldiyevna PLANNING AND ORGANIZATION OF CLASSES RELATED TO THE DEVELOPMENT OF SPEECH OF CHILDREN OF SMALL, MEDIUM PRESCHOOL AGE	55
29. Toshpulatova Rukhsora Botirjon kizi THE USAGE INFORMATION COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE (ENGLISH LANGUAGE).....	58
30. Исмаилов Улуғбек Ўктамбой ўғли ҚАДИМГИ ХОРАЗМНИНГ ТОЗАБОҒЁБ ВА ҚАДИМГИ КЎЧМАНЧИЛАРНИНГ ИЛК ТЕМИР ДАВРИ МОДДИЙ МАДАНИЯТИ	60
31. Urazova Surayyo Qurolboyevna, Saatbayeva Dilfuza Mamatsaliy qizi PSIXOLOGIK DIAGNOSTIKA VA KORREKSIYANING BIRLIGI.....	62
32. Xayrulloeva Gulshod Sunnatovna BOSHLANG'ICH SINFLARDA MEHNAT DARSLARINING OLIB BORILISHI.....	64
33. Xayrulloeva Gulshod Sunnatovna O'ZBEKISTONDA INGLIZ TILIGA BO'LGAN E'TIBOR	65
34. Буажонов Абдурауф Абдурасул угли ТРЕБОВАНИЯ К КАЧЕСТВА РЕЧИ и РЕЧИ ПЕДАГОГА	66
35. Sodikov Tulkinjon Sobirovich TEACHING ENGLISH GRAMMAR INDUCTIVELY	68
36. Umurzakova Sohila Abdumutalibovna THE WAYS OF TEACHING ENGLISH THROUGH GAMES.....	70
37. Yormatova Yoqutxon Nurmatovna INTRALINGVISTIK VA EKSTRALINGVISTIK INTERFERENSIYA	72

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯ СОҶАЛАРИДАГИ ИННОВАЦИЯЛАР

DIGITAL TECHNOLOGY AND FUN GROUP ACTIVITIES FOR TEACHING ESP IN TEFL CLASSES.

Mirzayeva Ma'mura Ubaydulla qizi

Assistant of Almalyk Branch of Tashkent State
Technical University Named after Islom Karimov

Ochilov Shohruh Muhammadjon o'g'li

Student of Almalyk Branch of Tashkent State
Technical University Named after Islom Karimov

Abstract

Nowadays, English language is taught as English for specific purpose (ESP) in most countries. Since it gives great opportunities to learn and use international articles, researches and scientific inventions in this field. However, Teaching ESP in TEFL classrooms is not easy and it requests from instructor special knowledge and strong teaching methods because ESP courses are a bit difficult not only for pre-service teachers but also for students. Teachers have to teach new sphere and students have to learn that one. Implementing proper digital technology, various group activities with suitable materials makes the teaching and learning processes enjoyable, effective and easy. In this thesis, the writer shares six-month practice for teaching “Metallurgy and chemical technology” by utilizing digital technology and fun group activities to achieve all goals of the lesson.

Key words: ESP, TEFL, digital technology, metallurgy, chemical technology, fun group activities, pre-service, learners' needs, feedbacks.

The demand for ESP courses has been growing rapidly, in spite of lacking applications for ESP teacher training (Gaye,2020). Because this field is tough, especially to the teachers who have started working recently and the students who come across so many sophisticated terms. However, appropriate technology usage and activities with suitable materials provide teachers and learners with optimal teaching and learning conditions (Daniella, 2017). In this session, the presenter will inform about the ways of analyzed EFL learners' needs, six-month practice by utilizing various methods and shared feedbacks.

In the beginning, students' needs were assessed by giving level tests and ongoing process of lesson observations (Graves, 2000). Received data made the lesson planning process easier to identify goals and objectives, activities, technology, materials that the teacher attempted to accomplish by the end of every class (Brown,2007). In addition, not all ESP instructors follow published ESP course materials because they rarely meet learner's needs so they should prepare every material themselves to be suitable for learners (Woodrow, 2018). During half year, in every lesson the teacher implemented fun group activities, digital technology like “writing shoulders”, “sticking stickers”, “Socratic”, “picker wheel” by using mobile phones and laptops which helped EFL learners learn all skills together with grammar and vocabulary in a fun way by almost not feeling the difficulty degree of topics and totally new terms. Using mobile phones and laptops were not prohibited and students were observed by teacher and university policy. If technology in the hands of teacher with appropriate usage they work as powerful tools (Daniela,2017). To be winner in group activities students did their best and by this way, the teacher achieved set lesson goals and objectives

The policy gave comments by observing lessons: “Students forgot about difficulty of course by these means and even, they did not have time to use technology for unnecessary aims”. Students asked: “Please, teach us next year also, it was brilliant lesson ...”.

References

1. Brown, H. (2017). Teaching by principles. An interactive approach to language pedagogy. How to plan a lesson. (149-155).
2. Gaye, A. (2020). Implications of current research in ESL/ESP teacher training. Literature review. Methodology. (203-208)
3. Paltridge, E & Starfield, S. (2017). English for specific purposes. Introduction. Corpus studies and ESP. (56-57)
4. Richards, J. (2001). Curriculum development in language teaching. Situation analysis. (91-93)
5. Woodrow, L. (2018). Introducing course design in English for specific purpose. (51-55).

PECULIARITIES GENDER DIFFERENCE OF LEXICAL LEVELS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE.

Nurulloeva Charos Ubaydullayevna

Senior teacher of Bostonliq district vocational college №2

Tel: +998973435658 Charos@bk.ru

Abstract: This article presents the research data obtained at the phonetic and lexical levels of the language. The purpose of this work is to determine the speech characteristics that distinguish men and women at the studied language levels. The identification of the peculiarities of the speech of men and women supplements and clarifies the results of research in the field of gender studies. But no one paid attention to the gender difference of the speech. Only recently have linguists begun to pay attention to the peculiarities of male and female speech.

Keywords: gender; socio-sex communication; differences between male and female speech; sociolinguistics; speech; peculiarities

The main idea of this research is to determine the speech characteristics that distinguish men and women at the studied levels of the language. The identification of the peculiarities of the speech of men and women supplements and clarifies the results of research in the field of gender studies. The significant thing that recognizes individuals from creatures is fundamentally our approach to speak with one another by utilizing language Gender orientation distinction has gone into linguistics as a phonetic variable for quite a while. The connection among language and sex has gotten one of the significant issues in sociolinguistics since mid 1970s . In our advanced society, doubtlessly women are equivalent with men. Nonetheless, the brutal reality discloses to us that women are not furnished with an equivalent chance in any event, for conversations. Presently the two genders individually order distinctive correspondence styles. In other words, the language utilized by females is not the same as the language utilized by men .

In the field of vocabulary, there is a clear difference in the topics of conversations, this is due to the fact that men and women have different spheres of activity that influence the choice of one or another topic of conversation. In the field of grammar, women are strongly inclined to use interjections. The peculiarities in the field of syntax, the use of introductory constructions with the meaning of a high degree of confidence are distinguished by men, while women use these constructions with the meaning of uncertainty. Researchers of gender differences in speech have come to the conclusion that the communicative behavior of men is aimed at self-affirmation, the fulfillment of social tasks, concentration and purposefulness. And the communicative behavior of women, on the contrary, is

For research at the lexical level, the respondents had to give the names of the kitchen utensils presented to them, in accordance with how they use them in everyday life. The data obtained are presented in Researchers of the gender factor in speech note that it is impossible to identify the typical features of male and female speech, since there are no sharp boundaries between them, at the same time, it is possible to identify certain tendencies that are characteristic of female and male speech. Comparing representatives of two gender groups, we identified the following trends:

- The phenomenon of vocalism is inherent in women, followed by stretching of vowels, and men try to briefly pronounce the percussive sound.
- In women, assimilation by softness is noticeable and in men, the longitude of consonants prevails.
- There is a loss of vowel sounds in the syllable by men compared to the feminine

Speaking about lexic units, we can confidently state that in Uzbek speech, men often use complex sentences, especially with subordinate clauses, places and goals, and women widely use complex sentences with subordinate clauses and comparisons. For example: Naqshlarini ko_ ngildagiday qilib chizmagunicha, naqshlar orasida ko'zga chalinlar- chalinmas bir yerga —amali usta Farhodl, deb yozmagunicha, qo'lidan bo_yoq qalami tushmaydi ‘ until he writes between the imperceptible "made by the master Farhad", he will not let go of the dye pencil‘ . Sen xalq uchun tog_ qaziyotganingda, bizlarni qo'l qovishtirib o'turibdi deb o'ylaganmiding? When you were digging in the mountains for the sake of the people, did you think really that you did nothing?‘ . Endi bostirmadan chiqib ketayotsam, qator-qator humlarga ko_zim tushdi . —As soon as I left

the covered corridor, I saw long rows of clay jugs. Tog_lar orasida Bobur —Bu kitob bitganda, mening umrim ham tugagayl degani Xumoyunning yodiga tushdi [6. S. 92]. Xumoyun vspomnil v gorax slova Babura: « When I finish this book, then my life will end. ” . Roman chiqqach, uni uyimizda har kim o_zicha sevib o_qirdi [5. p. —After the novel went out of print, everyone read it at home with particular amazement . In the speech of Uzbek women, language means are often found with a decrease tediously affectionate value.

For example: O'grigina bolam, xoy o'grigina bolam, hoynahoy biror tiriklikning ko'yida tomga chiqqan ko_rinasan, axir kasbing nozik, tumov-pumovingni yozib chiqsang bo_lmaydimi, — debdilar. Hoy, aylanay, o'g_rigina bolam, boshimda shunday musibat turganda ko_zimga uyqu keladimi? She said: —My thieving son, a thief- little son, apparently you climbed onto the roof, thinking about some creature; you own you are doing too delicate profession, so you should have cured first for colds. Eh, dear, thieving son, how can I sleep if I have such some grief? "

Women's speech is definitely different from men's speech. To prove this, let's first look at how women behave in a particular speech situation. Communication in the workplace - The need for communication among many women is so great that if a woman does not talk during the work day, it will negatively affect their mood, work productivity and work quality. Some “women's” businesses have introduced 5-10 minute breaks for communication. In others, workers' desks were arranged so that they could talk without being distracted from work. These measures have proven to be economically feasible.

Goals - The communication process is very important for women. The beginning of “Let's Talk” is appropriate for talking to friends, but not for talking to a man. The woman seeks to engage or engage the interlocutor. What are they talking about - The disadvantages of many women are gossiping, updating and even gossiping about the home. Women can talk more about their failures.

Mirrors - A woman thinks out loud what is perceived by a man as a conversationalist. Women express their feelings easily, not shyly. Interruption of the interlocutor - The woman is less likely to interfere with the inter locutor, she prefers the interlocutor and understands his feelings.

Hearing - The woman listens very carefully. Female speech is characterized by the use of attention signals (e.g., “ya”, “of course”, “yes”). They play an important role in women's speech: they activate and stimulate conversation. Facial expressions - As they talk, the women smile and look into each other's eyes

To summarize the consideration of male and female speech behaviors, it should be noted that some factors affect any speaking person. There can be no distinction in any language itself. However, language can be utilized by individuals to accomplish a specific reason which mirrors the individual or social qualities. Limitation of the utilization of language due to the social climate makes sex contrast generally. From the examination study plainly male and female dialects are very unique. This distinction happens generally in jargon use, voice and tone, syntactic construction and way of utilizing language.

References

1. Anthology of the course “Fundamentals of Gender Research” I. Chikalova, M. MCGI, (2000).
2. Babalola, J., & Oyinloye, G. (2012). Language and Gender Distinctions. International Review of of
3. Madrakhimov, I. O'zbek tilida so'zning serqirraligi va uning tasniflash asoslari (= Polysemy of words in the Uzbek language and basics of their description): author. dis. ... Cand. philol. sciences. Tashkent, 1994. 25 p
- Boe, S. (1987). Language as an Expression of Caring in Women. Anthropological Linguistics, 29(3), 271-285.
4. Belyaev, Yu. A. (2000). Speech and speech behaviors of men and women. M. EXMO-Press Publishing

KOINOT VA MIKROOLAM QONUNIYATLARI

Almurodov Dilshod Abdug'ani o'g'li

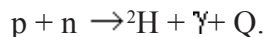
Jizzax davlat pedagogika universiteti magistr talabasi

Annotasiya. Ushbu ishda koinot va mikroolam qonuniyatlari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: koinot, Quyosh tizimi, Quyosh sistemasi, mikroolam.

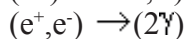
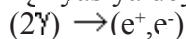
Koinotning qanday tuzilganligi xaqida ma'lumotlar insoniyat yaratgan asboblardan yordamida kuzatish mumkin bo'lgan uzoq masofalarni o'rganish orqali aniqlanadi. Ushbu masofalar astronomiyada ishlatiluvchi masofa yorug'lik yili birliklari bilan tavsiflansa (1 yorug'lik yili = $9.5 \cdot 10^{12}$ km yoki ~ 0.3 parsek, 1 parsek $\sim 3.1 \cdot 10^{13}$ km), eng uzoqda joylashgan ob'ektlargacha bo'lgan masofa 5000 million parsek yoki 15 milliard yorug'lik yiliga teng! Xozirgi kunda kuzatilayotgan koinot ulkan yulduzlar yig'indisi – galaktikalardan va yulduzlararo muxitdagi gazlardan iborat. Aslida esa koinot modda va nurlanishlardan iboratdir.

Koinot rivojlanishining radiatsion erasi juda muxim xioblanadi. Aynan shu davrda D.Mendeleev davriy sistemasini tashkil qiluvchi elementlarning asosi – og'ir yadrolar paydo bo'la boshlangan. Ushbu jarayon nukleosintez deb nomlanadi. Eng engil yadro – proton Koinot paydo boshlgandan 10 sekund o'tib paydo bo'lgan. Ushbu davrda Koinotning temperaturasi va zichligi deuteriy – ikkita nuklondan tashkil topgan yadroni sintezi uchun etarli katta bo'lib, proton va neytronning to'qnashishi natijasida paydo bo'lgan.

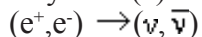

Bu erda $Q = 2.2$ MeV – ushbu sintez reaksiyasida ajralib chiqadigan energiya. Keyin 10-15 minut vaqt ichida ${}^2\text{H}$ deuteriy ${}^3\text{H}$ tritiyga aylanishi, so'ngra deuteriy va tritiydan ${}^3\text{He}$ geliy yadrosining paydo bo'lish reaksiyalari sodir bo'lgan. Hisob natijalariga ko'ra geliy barcha nuklonlar ichida 24 foizni tashkil qilgan. Xozirgi paytdagi kuzatuv natijalari ham shuni ta'kidlamogda.

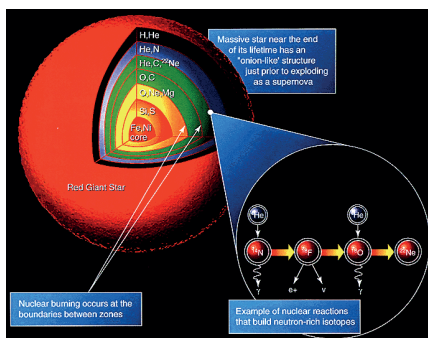
Koinotning dastlabki paytidagi o'ta yuqori temperatura zarralarning o'zaro to'qnashuvi va boshqa zarrachalarga aylanishini vujudga keltirgan. Masalan, ikkita foton elektron va pozitron juftligi paydo bo'lgan, ularning o'zaro to'qnashuvi esa (zarra va antizarraning to'qnashuvi – annigilyatsiya deyiladi) yana fotonlarning paydo bo'lishiga olib keladi

Neytrino ($\bar{\nu}$) va antineytrino (ν) larning paydo bo'lishi ham mumkin bo'lgan

Neytrino va antineytrinoning to'qnashuvi esa o'z navbatida elektron va pozitron juftligini hosil qilgan. O'ta yuqori temperatura zarralarning o'zaro to'qnashuvi va boshqa zarrachalarga aylanishi qaynab turgan “sho'rvaga” o'xshab ketadi, bunda “sho'rvadagi” zarra va antizarralar soni bir-biriga teng. Bu Koinot bilan bir qatorda Antikoinotning mavjudligi kelib chiqadi.

Yulduzlardagi nukleosintezning sxematik ko'rinishi.

Mikroolamga taalluqli bo'lgan elementar zarralar, elementar zarralar fizikasining rivojlanish tarixi, elementar zarra tushunchasi, zarralar klassifikatsiyasi, o'zaro ta'sir turlari hamda zarralar xarakteristikalari tarixiy yondashuv asosida bayon qilinadi. O'zarota'sir turlarini kelajakda birlashtirish uchun qilinishi uchun kerak bo'lgan masalalar ustida so'z yuritiladi. Koinotning tuzilishida mega va mikro olamlarga bo'lib o'rganiladi.

Adabiyotlar

1. A. Sattorov. Astrofizika I-qism Toshkent. Turon-Iqbol. 2007 y.
2. Astrofizika. O‘quv-uslubiy majmua. JDPU
3. [www. phys. ru](http://www.phys.ru).
4. [www. google. ru](http://www.google.ru).

BARKAMOL AVLOD - KELAJAK POYDEVORI

Karimova Dilorom Abdunayimovna,
Samarqand viloyati Toyloq tumani
22-umumta'lim maktab
Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Barkamol avlod – kelajakning mevasi, ne-ne umidlar-la farzandini o'stirayotgan bag'ri qalqon ota-yu, mehribon, duogo'y onaning ertasi. Barkamol avlod har bir bola ham barkamol bo'lib kamol topyaptimi? Har bir bolada ham komillik sari intilish uyg'onganmi? Uning tarbiyasi barkamol bo'lib ulg'ayishiga kuchli fundament bo'lib xizmat qilyaptimi? Menimcha, bu savollar "barkamol avlod tarbiyasi" degan tushunchani insonlar ongiga singdirish orqali o'z ifodasini topadi. Vatanning eng kichik bo'g'ini, boshlang'ich nuqtasi bu oiladir, ya'ni Vatan bu - oila, oila bu kichik Vatan. Demakki, bola tarbiyasi, avvalo, ota-onaning zimmasidadir. Atrof-muhit, maktab, kollej, litsey, oliy o'quv yurtlari bu uning ikkinchi darajali tarbiya maskanidir.

To'g'ri, tarbiyachi, o'qituvchi -ustozlar ham tarbiya beruvchi ,lekin ota-ona tarbiyasi birinchi o'rinda turadi. Bilamizki, buyuk ijodkor Abdulla Avloniyning xalqimiz orasida katta-yu kichik barchaga tanish bo'lgan quyidagi misralari chin ma'noda haqiqatdir:

"Tarbiya bizlar uchun yo hayot-yo mamot,yo najot-yo halokat, yo saodat-yo falokat masalasidir".

Bu so'zlar orqali u kishi nima demoqchi? Aslida uning zamirida nima bor, shu haqida hech o'ylab ko'rganmisiz? Haqiqatan ham tarbiya insonga kunida emas ,kunda asqotadi. Insonning yurish-turishi,uning ko'cha-ko'yda o'zini tutishi , muomalasida qay darajada tarbiyalanganligini bilib olish mumkin.Bolaning tarbiyasiga har bir ota-ona ,pedagoglar, ayniqsa,boshlang'ich sinf o'qituvchilari ko'proq e'tibor qaratishlari lozim. Barkamol avlod ya'ni farzandlarimiz misli bir yangi unib chiqayotgan nov-niholchadir. To'g'ri parvarish qilib , mehr bilan o'stirilsa,albatta, kelajakda u ham navqiron daraxt bo'lib o'zining shirin mevalarini beradi. Bola tarbiyasi ,ayniqsa, hozirgi kunning dolzarb masalasidir. Chunki yoshlar - yurt poydevoridir. Ularning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ko'proq e'tibor qaratilishi zarur. Negaki, ma'nan , ruhan, aqlan ham jismonan kamollikka erishgan bolani aldab bo'lmaydi. Undagi iroda kuchli, sababi undagi ma'naviy-axloqiy tarbiya yuksak darajada. Ilm olish, kitob o'qish oson, ammo uni uqish-chi? Har kim olgan bilimi, o'qigan kitobidan to'g'ri xulosa chiqaryaptimi?

Barkamol avlod tarbiyasida ilm va ta'lim yetakchi o'rinda turadi. Zero, Hazrati Abu Homid alG'azzoliy aytganlaridek , " Ilm ko'r qalb ko'zini ochuvchi , qorong'u zulmatda nur bag'ishlovchi va zaif badanlarga kuch-quvvatdir. Ilm bilan banda abrorlar darajasiga ko'tariladi , oliy martabalarga yetishadi. Ilm ustida tafakkur qilish kunduzi ro'za tutganga, uni muzokara etish kechani ibodat bilan bedor o'tkazganga tengdir.("Sharq donishmandlari hikmatlari "kitobi Toshkent 2006, 13-bet).

Darhaqiqat, ilm shunday bir ziyoki, tushkunlikka tushib zulmat ichra qolganda insonga kuch bag'ishlaydi. U insonga Olloh tomonidan beriladigan eng oliy ne'matlardan biridir. Ilm olmoq unga amal qilmoq negizida ham tarbiya turadi. "Farzandingning tili kalimaga juftlangan kundan boshlab, uning ongiga quyidagi uch muborak jumlaning quymog'ing farzdir: "Assalomu alaykum", "Bismillohir rohmanir rahiyim", "Allohu Akbar"- deydi Abu Lays Samarqandiy. Garchi ilm tarbiyada bo'lsa , bolaning xulqatvor , tarbiyasi salomi-yu kalomidadir.Demak, barkamol avlod kelajak yaratuvchisi ekan ularning kamol topishi ,yuksalishi ,ayniqsa, tarbiyasiga e'tibor bizning eng asosiy vazifalarimizdan biridir. Zero, yurtning kelajagi biz yoshlar va unib o'sayotgan yosh avlodning qo'lidadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Sharq donishmandlari hikmatlari "kitobi Toshkent 2006, 13-bet

МАКТАБГАЧА ТА’ЛИМ ТИЗИМИДА О’ЙINLAR TEXNOLOGIYASI

Aliyeva Ravshanoy Zaripovna
Rasulova Zamira Sirojiddinovna
Namangan viloyati PYAMO’MM
katta o’qituvchilari.
Tel: 94-151-23-03

Annotatsiya: maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotida bolalarning Ta’lim texnologiyasi tushunchasi tahlil maqsadiga erishish quroli, yahni oldindan loyihalashtirilgan tahlil jarayonini yaxlit tizim asosida bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish yo’llari yoritilgan.

Kalit so’zlar: Maktabgacha, interfaol usullar, texnologiya, sanhat.

O’yin texnologiyasining nazariy asoslari. Bugungi kunda ta’lim tizimiga, jumladan maktabgacha ta’lim tizimiga xam yangi pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar kirib kelmoqda. Bu texnologiyalarning mazmun mohiyatini, asosiy tamoyillarini, qonuniyatlarini, ulardan samarali foydalanish yo’llarini amaliyotchi tarbiyachi va o’qituvchilarga yetkazib berish pedagogika fani oldida turgan dolzarb muammolardan biridir «Texnologiya» yunoncha so’z bo’lib, «techne»-«maxorat», «sanhat» va «logos»-«tushuncha», «o’rganish» demakdir., Texnologiya so’zi zamirida jarayonlarni amalga oshirish usullari va vositalari xaqidagi bilimlar yig’indisi, shuningdek, obhektda sodir bo’ladigan sifat o’zgarishlari tushuniladi.

Ta’lim texnologiyasi tushunchasi tahlil maqsadiga erishish quroli, yahni oldindan loyihalashtirilgan tahlil jarayonini yaxlit tizim asosida bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish va shu maqsadga erishishning metod, usul va vositalari tizimini, tahlil jarayonini boshqarishni ifodalaydi.

pedagogik texnologiyaning markaziy muammosi bola shaxsini rivojlantirish orqali tahlil maqsadiga erishishni tahminlashdan iborat. pedagogik texnologiyaning tamoyillari quyidagilardir: kafolatlangan yakuniy natija, tahlilning samaradorligi, qaytuvchan aloqaning mavjudligi, tahlil maqsadining aniq shakllanganligi.

O’yin texnologiyasi ham o’yin metodidan o’zining aniq maqsadi, amalga oshirish kerak bo’lgan jarayonlarning mantiqiy ketma-ketligi va o’zaro bog’liqligi, oldindan belgilangan natijalarga erishish kafolati bilan farq qiladi.

L.S. Vigodskiy o’yinni bolaning ichki ijtimoiy dunyosi, ijtimoiy buyurtmalarni o’zlashtirish vositasi sifatida tahriflaydi.

Har qanday o’yin muayyan vazifalarni bajaradi:

- maftunkorlik;
- kommunikativlik;
- o’z imkoniyatlarini amalga oshirish;
- tashxis;
- o’yin ishtirokchilari o’rtasidagi muloqot;
- ijtimoiylashuvlik.

S.A. SHmakovning tahkidlashicha, o’yinlar quyidagi to’rtta asosiy xususiyatga ega:

- erkin rivojlantiruvchi faoliyat, yahni bola o’yinni o’zi tanlaydi, unda faol ishtirok etadi. Bunda birinchi navbatda yakuniy natija emas, balki o’yin jarayoni muhim ahamiyatga ega;

- ijodiy xarakter, yahni o’yin jarayonida bolalar uchun ijod qilishga katta imkoniyatlar mavjud;

- emotsional tahsir-bola o’yinda markaziy o’rin egallashni xohlaydi, g’olib bo’lishga intiladi, bu bolaning faolligini oshirishga yordam beradi;

- asosiy va qo’shimcha qoidalar o’yin mazmuni, uning mantiqiy ketma-ketligini belgilaydi.

O’yin srukturasiga maqsad, rejalashtirish, maqsadga erishish, natijalarni tahlil qilish kabi kom’onentlar kiradi. O’yinning eng asosiy xususiyati uning ijodiylikidir. U o’zaro kurash, musobaqalashish, raqobat shaklida namoyon bo’ladi.

Nazariy jihatdan o’yinga faoliyat, jarayon va o’qitish metodi sifatida qarash mumkin.

O’yin faoliyat sifatida maqsadni belgilab olish, rejalashtirish va amalga oshirish, natijalarni tahlil qilishni qamrab oladi va bunda shaxs subhekt sifatida o’z imkoniyatlarini to’la amalga oshiradi.

O’yinli faoliyatni motivatsiyalash o’yin xarakterining musobaqalashish shartlari, shaxsning

o'zini namoyon qila olishi, o'z imkoniyatlarini amalga oshirish ehtiyojlarini qondirishdan kelib chiqadi.

Jarayon sifatida o'yin tuzilmasi (G.K. Selevko tahriricha) quyidagilarni qamrab oladi:

- o'ynash uchun olingan rollar;
- bu rollarni ijro etish vositasi bo'lgan o'yin harakatlari;
- haqiqiy narsalarni shartlilarga almashtirish;
- o'yinda ishtirok etuvchilarning real o'zaro munosabatlari;
- o'yinda shartli ravishda yaratilgan sujet (mazmun).

Har qanday texnologiyada, jumladan, o'yin texnologiyalarida ham, o'quv maqsadi aniq belgilanishi zarur. Bu texnologiyaning asosiy negizidir. Maqsad to'g'ri qo'yilishi uchun tarbiyachi bolaga nimani o'rgatmoqchi bo'lganligini bilishi kerak. Bitta mashg'ulotda bitta maqsad qo'yilishi maqsadga muvofiq. Masalan, bolalarni 3 raqami bilan tanishtirish yoki yil fasllari haqida tushuncha berish va h.k.

O'yin texnologiyalari (ayniqsa, bog'cha bolalari uchun) rivojlantiruvchi maqsadlarni (bolaning idrok, xotira, diqqat, tafakkurini rivojlantirish) amalga oshirishi ham mumkin. Bunda o'yin jarayonida yakuniy natija muhimroq boiadi.

Maktabgacha tahlil tizimida pedagogik o'yinlarning shakllari va amalga oshirish metodlari. pedagogik ijrochilik o'yinlarini bola uch yoshdan boshlab o'zlashtira boshlaydi. SHu yoshga kelib bola odamlar o'rtasidagi munosabatlar bilan tanisha boshlaydi, hodisalarning ichki va tashqi tomonlarini ajrata boshlaydi, o'zida ichki kechinmalarni seza boshlaydi. Ularga munosabat bildiradi.

Maktabgacha yoshda bolalar o'yin faoliyatini o'zlashtira borib ijtimoiy qadrlil va ijtimoiy baholanuvchi faoliyatga tayyorlana boshlaydilar. Maktabgacha tahlil tizimida qo'llaniladigan pedagogik o'yinlarning quyidagi turlari mavjud:

1. Bolalar kayfiyatini ko'taruvchi.
2. Hamkorlikka chorlovchi.
3. Bolalarni o'zligini namoyon etishga chorlovchi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. “Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari” Toshkent-2018 y.
2. “Ilk qadam” davlat o'quv dasturi- Toshkent- 2018 y.
3. www.ziyonet.uz

ЎЗБЕКИСТОН СУВ НАВЗАЛАРИ

Sharapova Gulshanda Sharifovna
Buxoro viloyati G'ijduvon tumani
4-makab boshlang'ich sinf o'qituvchisi
(+998913344809)

Annotatsiya: O'zbekistonning gidrologik xususiyatlari jihatidan berk havza hisoblanadi. Chunki O'zbekistonning katta daryolari okeanlar bilan tuiishmagan ichki havzaga - Orol dengiziga quyiladi; kichik daryolari tekislikka chiqishi bilanoq ko'plab sug'orishga sarflanishi, yerga ko'milishi va bog'lanishi tufayli tugab qoladi.

Kalit so'zlar: Gidrometeorologiya, ko'l, daryo, dengiz, okean, sho'rxok, daha.

Tekisliklar qismida daryolar juda siyrak bo'lib, har kv.km yerga 20 m uzunlikdagi daryo tarmog'i to'g'ri keladi. Vaholanki, Rossiya tekisligida daryo tarmoqlarining o'rtacha zichlig' har kv.km yerga 1.50-370 m to'g'ri keladi. Shunday qilib, O'zbekiston hududining 30 % ini ishg'ol qilgan adirlar va tog'lar suv yig'ildigan rayon bo'lib, daryolarni to'yintirib tursa, aksincha, hududning 70% ini egallab yotgan tekisliklar yig'ilgan suvlarni turli yo'llar bilan sarflab turadigan rayon hisoblanadi. O'zbekiston daryolarining rejimi to'g'ri tushunish uchun avvalo ularning nimalardan suv olishligini bilish zarur. O'zbekistonning balimd tog'laridan boshlanuvchi daryolari qor va muzliklarning erishidan vujudga kelgan suvdan to'yinadi. Shu sababli, respublikamizning eng baland tog'laridan boshlanuvchi Isfayramsoy, So'x, Isfara va boshqa ihiryolarda muzlarning erishidan vujudga kelgan suv yillik oqimining 5-30% ini tashkil etadi. Uncha baland bo'lgan tog'lardan boshhinuvchi

Sherobod daryo, G'uzordaryo, Ohangaron va boshqalarning MIV ta'minotidayomg'ir suvi yillik oqimining 10-15 % ini tashkil qiladi.

O'zbekistondagi ba'zi daryolarni, chunonchi Ohangaron, (G'uzordaryo, Zominsuv, Kalas hamda Sherobodaryo va boshqalarni) o'yintirib turishda yer osti suvi yillik miqdorining 10-15 % ini va undan ortig'ini tashkil etadi. O'rta Osiyo daryolarini to'yinish jihatidan V. L. Shults quyidagi tipga bo'ladi:

1. Muzlik-qor suvlaridan to'yinadigan daryolar.
2. Qor-muzlik suvlaridan to'yinadigan daryolar.
3. Qor suvlaridan to'yinadigan daryolar.

Tog'larning eng baland (4500 m dan yuqori) qismidan boshlanuvchi daryolar asosan muzlik va qorlarning erishidan suv oladi. Bunday tipga Amudaryo, Zarafshon, Isfayramsoy, So'x, Isfara kiradi. Bu tipdagi daryolarning to'yinishiga muzlik suvlarining miqdori yillik oqimining 25-30 % ini tashkil etadi. Muzlik-qor suvlaridagi to'yinadigan daryolarning suvi u yildan bu yilga kam o'zgaradi va to'g'ri suv eng kech, ya'ni iyul-avgust oylariga to'g'ri keladi. Chunki bu davrlarda tog'ning baland qismidagi muzlik va qorlar ko'plab) eriydi. Iyul-avgust oylarida yillik oqim miqdorining 30,2-50,3 % ortadi. Suvning eng ozaygan davri dekabr-mart oylariga to'g'ri keladi. Ikkinchi tipdagi daryolarga O'zbekiston tog'larining dengiz sathidan 3400-4500 m baland qismlaridan boshlanadigan Sirdaryo, Chirchiq, Surxondaryo kiradi. Bu daryolarning suvi may-iyun oylarida qor ko'plab eriganda juda ko'payib ketadi va yillik oqimining 30% ini tashkil etadi. Bunday daryolarda muzlik suvlarining hissasi ancha kam bo'lib, yillik oqimining 15 % iga teng. Uchinchi xil daryolar doimiy qor chizig'idan pastda bo'lgan yerlardan boshlanadi. Bularga Qashqadaryo, G'uzordaryo, Ohangaron, G'ovasoy, Sangzor daryolari kiradi; ularning to'g'ri suv davri qorlar ko'plab eriy boshlagan mart-may oylariga to'g'ri keladi, bu davrda yillik suv miqdorining 60 % igacha oqib o'tadi. Avgust-sentabr oylarida suvi ozayib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. D.Sharipova, D.P.Xodiyeva, M.K.Shirinov "Tabiatshunoslik va uni o'qitish metodikasi"
2. Internet ma'lumotlari.

FEATURES OF THE FORMATION OF LINGUISTIC COMPETENCE FOR PREPARING FUTURE ENGLISH TEACHER

Tuxtayeva Nilufar Achilovna

Senior teacher, Department of Theoretical Aspects of the English Language, Uzbekistan State University of World Languages
Email: nilufartuxtayeva0609@gmail.com

Abstract: In connection with the ongoing changes in the educational system, there is an urgent need to train teachers working in multilingual classes. The article gives a brief information about different features of establishing of linguistic competence for future teachers.

Key words: linguistic competence, education, future teachers, training, foreign language, competence, teacher, knowledge, skills.

The personal appropriation of a certain concept of teaching a foreign language [2] is important, that the tasks of forming linguistic competence in preparing future foreign language are solved in the process of teaching a block of special disciplines, which now includes linguistic didactics - a relatively new science, studies the patterns of the process of mastering a foreign language, the features of the functioning of language units in speech, factors affecting the process of mastering a foreign language in various learning conditions, the role of the native language in this process, reinforcing the theoretical foundation of the methodology in teaching foreign language.

Updating the content of foreign language education in the XXI century, there is a competency-based approach. It contributes to overcoming the traditional cognitive orientations of higher education, modernizing the very content of education, its methods and technologies. As the main units of renewal are the concepts of competence and competence. The main problem is the interpretation of these concepts, the characteristics of their types and composition. They become integrative indicators for assessing the quality of higher language education.

The concept of "competence" was first used in the United States in the 60s. In the context of performance-based education, the purpose of which was to train specialists capable of competing in the labor market. At first, competencies were reduced to simple practical skills that were formed as a result of automation of knowledge in traditions behavioral psychology. This approach was subjected to fair criticism, which consisted in the fact that competencies in the form of practical knowledge were not sufficient for the creativity and individuality of the trainees.

It was proposed to distinguish between two concepts of competence. Competence began to be considered as a personal category, and competencies turned into units of the curriculum and began to be included in competence. Competencies are often used to characterize the potential capabilities of a specialist to get a job in the labor market. Competence can be represented as a set of competencies, that is, observable manifestations of successful productive activity.

The condition for the formation of a multilingual and multicultural personality is the mastery of a certain level of linguistic competence. The level of development of linguistic competence means the degree to which a multicultural personality is ready and able to carry out intercultural communication. Linguistic competence is the ability of a person to understand and generate foreign language statements in a variety of socially determined situations. When considering the concept of linguistic competence, most researchers recognize the multicomponent nature of its structure. It combines a number of competencies: language, speech, compensatory, educational and cognitive and sociocultural, which includes sociolinguistic, subject-thematic, and general cultural and regional studies competencies, which are penetrating for the entire communicative competence of the future teacher of foreign languages.

In addition, as part of communicative competence, linguistic, speech, sociocultural observation, the ability to generalize, speech contact, speech observation and resourcefulness, speech imagery, sociocultural susceptibility, sociocultural impartiality, propensity for multilingual and multicultural education. Today, both in a number of domestic concepts and programs in foreign languages determine international policy in the field of language education, the development of linguistic competence is proclaimed the goal of multilingual and multicultural personality-oriented education. Recently, researchers have not only noted the importance of forming the communicative

competence of a multilingual and multicultural personality of a future teacher of foreign languages, but also pointed to the need to use it as a basis for the formation of professional competencies and competencies. The term "linguistic competence" is widely used when considering the problems of modernizing education and determining the requirements for university graduates. This concept is defined as readiness and the ability of a specialist to make effective decisions in the implementation of professional activities. Linguistic competence is “generally characterized by a set of integrated knowledge, skills and experience, as well as personal qualities that allow a person to effectively design and implement professional activities in interaction with the outside world. From the view of K.E. Bezukladnikov, we understand linguistic competence as a complex resource of the individual, which provides the possibility of effective interaction with the outside world in a particular professional field and which depends on necessary for this set of professional competencies.

In conclusion, comprehensive development of a professionally competent multicultural, multilingual linguistic personality of the future English teacher and preparing an active, a dynamic combination of knowledge, skills, abilities, development of critical and creative thinking, becomes the main principle of training future teachers at the university. Linguistic competence becomes a key component, uniting all programs of foreign language education. The developed model for the formation of professional linguistic competence of the future student, teacher of a foreign language allows teacher to provide the maximum possible transition from educational activity

REFERENCES

1. Bezukladnikov K.E. Formation of linguistic competence of future foreign language teacher of a foreign language: concept and methodology: Abstract dis.ped. Sciences [Text] / K.E. Bezukladnikov. Novgorod, 2009. 39 p.
2. Galskova N.D. Theory of teaching foreign languages: linguodidactics and methodology [Text] / N.D. Galskova, N.I. Gez. M.: Academy, 2005. 336 p.

MODERN TECHNOLOGIES IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Urunova Nodira Mardonovna,
English teacher of the secondary school № 22,
Samarkand, Taylak

Today, there are several different methods of innovative educational technologies. If they are used to explain themes, the effectiveness of the lesson may be on top and students will be very interested to the lesson. In the given theoretical part of work it is necessary to pay attention on those basic statements in which the most essential parts of activity are reflected and generalized. That means the methodical principles underly teaching.

Lately the issue of using modern technologies in the educational process increased. It means not only new technical tools, but also a new forms and methods of teaching, new approach to learning. The main goal that we set for ourselves, using modern technologies in learning a foreign language is to show how technology can be effectively used to improve the quality of teaching foreign language students, the formation and development of their communicative culture, learning the practical mastery of a foreign language.

We are going to the new period of teaching foreign languages through new steps. Shavkat Mirziyoyev in his speech of June 15, 2017 year in Tashkent conference that was dedicated to issues of ensuring social justice, preserving the true essence and significance of our sacred religion of Islam, drew special attention to issues of educating the younger generation. These tasks place great responsibility on school, family, makhalla, and the entire community. Activities carried out in our country on improving all links in the sphere of education and upbringing-the system of preschool, school, secondary special and higher education, constrictions of new and reconstruction of existing educational institutions will give its results in formation of young generation as harmoniously developed individuals[1].

And it is also required to use advanced pedagogical technologies, interactive, innovative methods and communicative media in the process of lessons of teaching foreign languages. There have been developed methods and requirements in Uzbekistan on the basis of Common European Framework of Reference(CEFER)

In order to asses teaching process, knowledge and skills of foreign language teachers. And also there have been created manuals (textbooks) for schools and colleges according to it. The study rooms were equipped with stands, new information and communication techniques. The demand for learning foreign language is also increasing day by day.[2, p.45-46]

However, all these should be supported by new teaching methods, which help to involve all students in the classroom in the activities and provide a good result. Let’s consider some methods that can be used in the classroom.

**GRAMMAR GAME
UMBRELLA**

Grammar:	Modals and present simple
Level:	Elementary to intermediate
Time:	30-40 minutes
Materials:	One large sheet of paper per student

In class:

1. Ask a student to draw a picture on the board of a person holding an umbrella. The umbrella looks like this.
2. Explain to the class that this ‘tulip-like’ umbrella design is a new, experimental one.
3. Ask the students to work in small groups and brainstorm all the advantages and disadvantages of a new design. Ask them to use these sentence stems:

It/you can/can’t...

It/you + present simple...

It/you will/won’t...

It/you may/may not...

For example: ‘It is easy to control in a high wind’, ‘You can see where you’re going with this umbrella’ Give the students large sheets of paper and ask them to list the advantages and disadvantages in two columns.

3. Ask the students to move around the room and read each other’s papers. Individually they mark each idea as ‘good’, ‘bad’ or ‘intriguing’.

4. Ask the student how many advantages they came up with and how many disadvantages. Ask the students to divide up into three groups according to which statement applies to them:

I thought mainly of advantages.

I thought of some of both.

I thought mainly of disadvantages.

5. Ask the three groups to come up with five to ten adjectives to describe their group state of mind and put these up on the board.

6. Round off the exercise by telling the class that when de Bono asked different groups of people to do this kind of exercise, it turned out that primary school children mostly saw advantages, business people had plenty of both while groups of teachers were the most negative.

Note:

Advantages the students offered:

In a hot country you can collect rain water.

It won’t drip round the edges.

You can use it for carrying shopping.

It’s not dangerous in a crowd.

It’s an optimistic umbrella.

It’s easy to hold if two people are walking together.

With this umbrella you’ll look special.

It’ll take less floor space to dry.

This umbrella makes people communicate. They can see each other. You can paint this umbrella to look like a flower.

You’ll get a free supply of ice if it hails[3].

As learning foreign languages is highly demanded today, using modern information and innovative technologies in the process of education brings efficient result. The effectiveness of innovative technologies is their proper and efficient use in the educational process.

REFERENCES:

1. <http://uza.uz/en/politics/shavkat-mirziyoyev-youth-education-is-one-of-the-most-import-16-062017>

2. Jonassen, D. H. Constructing learning environments on the web: Engaging students in meaningful learning. EdTech 99: Educational Technology Conference and Exhibition 1999: Thinking Schools, Learning Nation. - 1999 - p.45-46; p.34

3. <https://books.google.co.uz>

VAZIFAGA ASOSLANGAN TILNI O‘QITISHDA TAJRIBAVIY O‘RGANISH

Nilufar Muxitdinovna Yuldashova
 Horijiy tillar kafedrası katta o‘qituvchisi
 ‘Ozbekiston jurnalistika va ommaviy
 kommunikatsiyalar universiteti
 +998998540680
 yuldashova-n@mail.ru

ANNOTATSIYA: Mazkur maqola vazifaga asoslangan til o‘qitishda muhim sanaladigan tajribaviy o‘rganish (Experiential Learning) haqida ma’lumot keltirib o‘tadi. Unda David Kolb tomonidan ishlab chiqilgan to‘rt bosqichli sikldan iborat bo‘lgan model tavsifi berib o‘tilgan.

KALIT SO‘ZLAR: vazifa, vazifaga asoslangan til o‘qitish, tajribaviy o‘rganish, haqiqiy tajriba, reflektiv kuzatish, mavhum konseptualizatsiya, faol tajriba.

Vazifaga asoslangan tilni o‘qitishda muhim sanaladigan tajribaviy o‘rganish (Experiential Learning) vazifaga asoslangan tilni o‘qitishning muhim konseptual asosi sanaladi. Ushbu yondashuvda o‘quvchining bevosita shaxsiy tajribasi o‘rganish tajribasi uchun ketish nuqtasi hisoblanadi. Intellektual o‘shish o‘quvchilar vazifalar ketma-ketligi bilan shug‘ullanganda va mulohaza yuritganlarida (reflect) sodir bo‘ladi. Shuning uchun o‘quvchining faol ishtiroki bu yondashuvda muhim hisoblanadi. Tajribaviy o‘rganish bir qator fanlarda turli xil ildizlarga ega, masalan ijtimoiy psixologiya, gumanistik ta’lim, rivojlanish ta’limi va kognitiv nazariya. Psixolog Devid Kolb bu turli hil lekin bir biri bilan bog‘liq yo‘nalishlarni birlashtirib, xarakat va muloxaza yuritish integratsiyasini ilgari surib o‘z modelini taklif etdi.

Kolbning o‘rganish sikli Jan Piagetning nazariyasiga, ya’ni o‘quvchilar atrof-muhit bilan o‘zaro aloqalar orqali bilim yaratishiga asoslanadi. Uning fikriga ko‘ra o‘rganish to‘rt bosqichli sikldan iborat bo‘lib, ideal holda, o‘quvchilar siklni yakunlash uchun barcha bosqichlarni bosib o‘tadilar va natijada o‘z tajribalarini bilimga aylantiradilar.

2.7-rasm. D. Kolbning tajribaviy o‘rganish sikli modeli

Kolbning to‘rtta ta’lim bosqichi

1. Aniq tajriba

Kolbning o‘quv jarayoni sikli aniq tajriba bilan boshlanadi. Bu butunlay yangi tajriba yoki allaqachon sodir bo‘lgan qayta tasavvur qilingan tajriba bo‘lishi mumkin. Aniq tajribada har bir o‘quvchi faoliyat yoki vazifa bilan shug‘ullanadi. Kolb ta’limning kaliti bu ishtirok etish ekanligiga ishongan. O‘quvchilar uchun ta’lim olish jarayonida faqat o‘qish yoki amalda tomosha qilish

yetarli emas. Yangi bilimlarni egallash uchun o‘quvchilar vazifani faol bajarishlari kerak.

2. *Reflektiv kuzatish*

Aniq tajriba bilan shug‘ullangandan so‘ng, o‘quvchi vazifa haqida mulohaza yuritish uchun orqaga qaytadi. O‘quv siklining ushbu bosqichi o‘quvchiga savollar berishga va tajribani boshqalar bilan muhokama qilishga imkon beradi. Ushbu bosqichdagi aloqa juda muhimdir, chunki bu o‘quvchiga ularning tushunchasi va tajribaning o‘zi o‘rtasidagi har qanday tafovutlarni aniqlashga imkon beradi.

3. *Mavhum konseptualizasiya (tasavvur etish)*

O‘quv siklining keyingi bosqichi bu voqealarni anglashdir. O‘quvchi avvalgi bilimlari haqida mulohaza yuritib, ular tanish bo‘lgan g‘oyalardan foydalanib yoki tengdoshlari bilan mumkin bo‘lgan nazariyalarni muhokama qilish orqali tajriba xulosalarini chiqarishga harakat qiladi. O‘quvchi tushunchalarni tasniflashni boshlaganda va sodir bo‘lgan voqealar to‘g‘risida xulosalar hosil qilganda reflektiv kuzatuvdan mavhum konseptualizasiyaga o‘tadi. Bunga tajribani talqin qilish va ularning hozirgi tushunchasi bilan taqqoslash kiradi. Tushunchalar "yangi" bo‘lishi shart emas; o‘quvchilar yangi ma’lumotlarni tahlil qilishlari va mavjud g‘oyalar bo‘yicha xulosalarini o‘zgartirishlari mumkin.

4. *Faol tajriba*

Sikldagi bu bosqich tajriba bosqichidir. O‘quvchilar bu safar o‘zlarining xulosalarini yangi tajribalarga tatbiq etish maqsadida vazifada qatnashishga qaytadilar. Ular kelajakda bashorat qilish, vazifalarni tahlil qilish va olingan bilimlar uchun rejalar tuzishlari mumkin. O‘quvchilarga o‘z bilimlarini amalda qo‘llashga imkon berish va uning hayotlari bilan qanday bog‘liqligini ko‘rsatish orqali kelajakda ma’lumotlarning saqlanishi ta’minlanadi.

Kolbning butun nazariyasi tajribani bilimga aylantirish g‘oyasiga asoslangan. Siklning barcha bosqichlarining tugallanishi tajribaning bilimga aylanishi sodir bo‘lishiga imkon beradi. Har bir yangi tajriba bilan o‘quvchi yangi kuzatuvlarni hozirgi tushunchalari bilan birlashtira oladi. Ideal holda, o‘quvchilar har bir bosqichdan o‘tish imkoniyatiga ega bo‘lishlari kerak.

Kolbning o‘rganish nazariyasi siklik bo‘lganligi sababli, siklning istalgan bosqichida jarayonga kirish mumkin. Biroq, samarali o‘rganish amalga oshirilishini ta’minlash uchun siklni to‘liq bajarish kerak. Har bir bosqich bir biri bilan bog‘liq va yangi bilimlarni rivojlantirish uchun barchasi bajarilishi kerak.

Yuqoridagi Kolb modelining tahlili shuni ko‘rsatadiki tajribali ta’limda talabalar bajarish orqali o‘rganishadi va tajriba haqida mulohaza yuritishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kolb, D.A. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
2. Kolb Alice Y., Kolb David A., *Experiential Learning Theory as a Guide for Experiential Educators in Higher Education*. *Journal for Engaged Educators*, Vol.1, No. 1(2017), pp 7-44 (page 12-20)
3. Nunan, D. *Task-based Language Teaching*. Cambridge University Press. New York. 2004, page 29
4. Willis, Dave & Willis, Jane. *Doing task-based teaching*. Oxford: Oxford University Press, 2012, page 133

UMUMIY O‘RTA TA‘LIMDA – KASBGA YO‘NALTIRISH ISHLARINING
TUZILMASI VA MAZMUNI

Yunusova Dilnoza Alisher qizi

Xorazm viloyati Xiva shahri 6-sonli umumiy
o‘rta ta‘lim maktabining amaliyotchi psixologi
Telefon: +998 99 997 66 26

Annotatsiya: Quyidagi ushbu ilmiy maqolada – bugungi kunda jahon mehnat texnologiyasi va psixologiyasi, o‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirish, sinfdan tashqari mashg‘ulotlarda olib borilayotgan kasbga yo‘naltirish ishida o‘quvchilarning yosh va bilish xususiyatlari haqida qisqacha ma‘lumot berishga harakat qilingan.

Kalit so‘zlar: Kasb-hunar, mehnat, maktab, o‘quvchi, sinf, bosqich.

Bugungi kunda jahon mehnat texnologiyasi va psixologiyasi tezkorlik bilan rivojlanmoqda. Yevropa, Amerika va Osiyo qit‘alaridagi rivojlangan mamlakatlar 21-asrning birinchi choragida malakali kadrlar yetkazish, ularni yangi, zamonaviy, murakkab texnikalarga o‘rgatish maqsadida yangi texnologik tizim dasturini ishlab chiqarmoqdalar. Shu bilan birga – kasb-hunarga yo‘naltirish sohasida mavjud bo‘lgan ilmiy xulosalar va tavsiyalar hamda umumiy o‘rta ta‘lim maktablari o‘quvchilarini kasb-hunarga yo‘naltirish, xususan, kasblar olami bilan tanishtirish usullarini yangilash zarurati yuzaga kelmoqda.

Maktabda o‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirish birgina mehnat ta‘limi o‘qituvchisining ishi emas, balki butun maktab jamoasining, mahalla, ota-onalar, jamoatchilikning birgalikdagi ishidir. Maktabda fan o‘qituvchilari mavzuni yoritish jarayonida kasblar bilan bog‘lab o‘tishsa, maktab psixologi va rahbariyati o‘quvchilarning individual qobiliyatlari, qiziqishlarini hisobga olgan holda ta‘lim-tarbiya ishlarini olib borishsagina o‘quvchilarga kasb tanlashlarida ko‘mak bergan bo‘lishadi. Kasb-hunarga yo‘naltirish ishlari O‘zbekiston Respublikasi xalq ta‘limi vazirligining o‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirish va psixologik-pedagogik tashxis Markazlari tomonidan bosqichma-bosqich va muntazam ravishda amalga oshirilmoqda.

I–IV-sinflarning o‘quvchilari kasb tanlashdan hali uzoq turadilar. Biroqular o‘rtasida to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilgan kasb tanlash ishi shunday bir negiz bo‘lishi kerakki, yuqori sinflardagi o‘quvchilarning kasbga bo‘lgan qiziqishlari, o‘y va niyatlari keyinchalik shu negiz asosida rivojlanadigan bo‘lsin. Ko‘pgina olimlar o‘tkazgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, maktab o‘quvchilarining taxminan 30 foizida tanlangan kasbga nisbatan barqaror qiziqishlar boshlang‘ich sinflardayoq shakllanar ekan. Sinfdan tashqari mashg‘ulotlarda olib borilayotgan kasbga yo‘naltirish ishida o‘quvchilarning yosh va bilish xususiyatlariga qarab bir necha bosqichni ko‘rsatib o‘tish mumkin.

Birinchi bosqich (I – IV) – sinflarning o‘quvchilari bilan ishlash - moddiy ishlab chiqarish sohasida mehnat bo‘lgan ijtimoiy qiziqishlarni shakllantiradi, o‘quvchilarda umuman mehnatga ijobiy munosabatda bo‘lishni, eng muhimi - jismoniy mehnatga shunday munosabatda bo‘lishni, ishchi degan nomni hurmat qilishni, qo‘lidan keladigan o‘z mehnati bilan atrofdagi kishilarga quvonch bag‘ishlashga va bundan ma‘naviy qoniqish olishga intilishni shakllantiradi.

Bu boradagi ishlar oldindan tuzilgan reja asosida olib boriladi. Bu rejaga muvofiq ekskursiya uyushtirish eng ommalashgan kasblar to‘g‘risida qishloq maktablarining o‘quvchilari uchun jamoa xo‘jaligida, shahar maktablarining o‘quvchilari uchun korxonalarda, ota-onalarning ishlari va ularning mehnatda erishgan muvaffaqiyatlarida suhbatlar tashkil qilish ko‘zda tutiladi.

Ikkinchi bosqich (V – VII) – sinflarning o‘quvchilari bilan ishlash - biron ish qilishga undaydigan bosqich. Ma‘lumki, ta‘lim-tarbiya jarayonida o‘quvchilarda bilishga bo‘lgan qiziqish, odatda, kasbga bo‘lgan qiziqishdan oldin shakllanadi. Shu boisdan ushbu bosqichida kasbga yo‘naltirish sohasida olib borilayotgan ishda o‘quvchilarda ish turlari (texnika bilan ishlash, tabiat obyektlari va shu kabilar bilan ishlash) ni bilishga bo‘lgan qiziqishni uyg‘otish muhimdir.

Uchinchi bosqich (asosan VIII – IX) – sinflarning o‘quvchilarini qamrab oladi – bu bosqichida o‘quvchilar o‘z kuchlarini konkret mehnatda tekshirib ko‘radilar, o‘quvchilarning kasbga bo‘lgan qiziqishlari va mayllari yanada shakllanadi. O‘quvchilar bu bosqichda o‘z kasbiy niyatlarining birmuncha umumiy kasblar bo‘yicha amaliy ko‘nikma va malakalar bilan mustahkamlaydilar. Bu bosqich konkret kasbni tanlash, uni o‘zlashtirish yo‘llarini belgilash bilan tugaydi.

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, o‘quvchilarni kasb tanlashga tayyorlash - butun

pedagoglar jamoasining, ota-onalar va jamoatchilikning ko‘p yillik ta’lim-tarbiya ishidir. Yoshlarni ma’naviy-psixologik jihatdan mehnat faoliyatiga tayyorlashga shaxsni har tomonlama kamol toptirishning o‘zaro bog‘liq jarayoni deb qaraladi, bu jarayonda qobiliyat bilan birga o‘smirning shaxsi harakatlantiruvchi kuch sifatida namoyon bo‘ladi. Xullas, o‘quvchilarning umumiy o‘rta ta’lim muassasasidagi darsdan tashqari davrini qamrab olgan holda, umumta’lim fanlari bilan uzviy aloqadorlikda amalga oshirilishi, nazariy va amaliy bilimlarining ta’lim standartlari darajasiga to‘la javob bera oladigan bitiruvchilar tayyorlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘quvchilarni kasb hunarga yo‘naltirish//<https://cyberleninka.ru/article/n/o-quvchilarni-kasb-hunarga-yo-naltirishning-psixologik-asoslari/viewer>
2. O‘quvchilarni kasb hunarga yo‘naltirish// <https://cyberleninka.ru/article/n/o-quvchilarni-kasb-hunarga-yo-naltirish/viewer>
3. Kasbga yo‘naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari// <https://e-library.namdu.uz/74%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%BB%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B0%D1%81%D0%B1%D0%B3%D0%B0%20%D0%B9%D1%9E%D0%BB%D0%BB%D0%B0%D1%88%20%D1%9E%D0%BA%D1%83%D0%B2%20%D0%BA%D1%9E%D0%BB%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%BC%D0%B0.pdf>

ПЕДАГОГИК АТАМАЛАРНИ АМАЛИЁТДА ҚЎЛЛАНИЛИШИГА ОИД “ПАФТ” МЕТОДИ

Одилова Малохат Расулжон қизи

Наманган давлат университети таянч докторанти

Аннотация: Замонавий педагогика назарияси ва амалиётида маълум бир тушунча кўпинча турли атамалар билан белгиланади ёки аксинча, маълум бир атама ўз ичига тубдан фаркли тушунчаларни ўз ичига олиши мумкин. Мазкур мақолада педагогик атамаларни амалиётда қўлланилишига доир “Пафт” методини таҳлил қиламиз.

Калит сўзлар: атама, педагогик атама, амалиёт, метод.

“ПАФТ” МЕТОДИ.

“ПАФТ” методининг маъноси кенгайтирилганда – “Педагогик атамалардан фойдаланиш тавсифи” мазмунини билдиради. Мазкур метод талабаларга машғулот давомида мавзулар (айрим бўлимлари)ни мустақамлаш учун хизмат қилади. Шунингдек, гуруҳнинг барча аъзоларини фаол бўлиш, жамоавий ҳаракат қилиш ва масъулият билан ёндошишга ундайди. Метод иштирокчилари ўқитувчи томонидан тайёрлаб қўйилган иш қоғозларини ихтиёрий танлаб олишади.

Мазкур методда ўқитувчи томонидан белгилаб берилган мақсад амалга оширилади. Улар:

1. Дастлабки билимларни аниқлаш бўлиб, метод дарс мавзусининг кириш қисмида фойдаланилади.

2. Ўтилган мавзунини такрорлаш бўлиб, кейинги дарсга кириш қисмида амалга оширилади.

3. Бўлим, боб ёки параграфдан иккинчисига ўтиш бўлиб, ушбу метод улар орасида амалга оширилади.

4. Дарс машғулотнинг якуний қисмида, машғулот сўнгида амалга оширилади.

Методнинг асосий қоидалари:

1. Ўқитувчи томонидан талабалар орасидан бир иштирокчи танлаб олинади, қолган икки иштирокчини биринчи танланган иштирокчининг ўзи танлайди.

2. Топшириқ ўқитувчи томонидан аввалдан тайёрлаб қўйилади.

3. Кичик гуруҳлар ташкил этилади ва улар ҳамжиҳатликда ишлашлари талаб этилади.

4. Кичик гуруҳларга топшириқ бажарилишининг аниқ вақти белгилаб берилади.

Методни амалга ошириш босқичлари:

– ўқитувчи томонидан бир иштирокчи-талаба танлаб олинади;

– ушбу иштирокчи-талабга гуруҳ аъзолари орасидан яна икки нафар фаол иштирокчиларни танлаб олиш имконияти берилади;

– ҳосил бўлган кичик жамоага ўқитувчи томонидан олдиндан тайёрлаб қўйилган иш қоғозлари берилиб, белгиланган вақтда уларни тартиб билан жойлаштириш сўралади;

– ўқитувчи қолган кичик гуруҳ жамоалари билан кейинги топшириқни бажаради;

– белгиланган вақт тугагач кичик гуруҳ аъзоларидан бири тақдимот қилади;

– тақдимот давомида камчиликлар бўлса гуруҳидан ёрдам сўрайди ва камчиликлар баратараф этилади;

– кичик гуруҳга фаол иштирокчилари учун миннатдорчилик билдирилади.

Методни амалга ошириш жараёнида самарали натижани олиш учун ўқитувчидан дастлабки талабани танлашда тўғри қарор қилишни талаб этади. Ушбу вазиятда ўқитувчи модератор ролини бажаради. Метод самимий, ўз ўрнида ва ижобий кайфиятда ташкил этилса, таълим олувчиларнинг айримлари билан индивидуал ишлашга, уларнинг ўзлаштириш даражаларини аниқлашга, барча таълим олувчиларнинг фаол иштирок этишларига хизмат қилади.

“ПАФТ” методининг афзалликлари:

– иштирок суат бўлган талабаларни фаоллаштириш имконияти мавжуд;

– иш қоғозидан аниқ жавобларнинг қайд этилгани;

– жараёни иштирокчилар кузатиб топшириқ моҳиятини тушуниб бориш имконияти;

– натижаларнинг кўргазмалли тарзда намоиш этилиши;

- ўқитувчи томонидан тайёрланган метакарталардан кейинги дарс жараёнида ҳам фойдаланиш имконияти;
- мавзуларни ўқитиш жараёнида суст ўзлаштирувчи талабалар билан индивидуал ишлаш имконияти;
- ўқув воситаларнинг кўп талаб этилмаслиги;
- кичик гуруҳ аъзолари бир-бирлари билан ҳамфикр бўлиши ва ижобий муҳитнинг юзага келиши;
- фикрларни тўплаш ва таҳлил этишнинг имконияти мавжуд;
- талабаларда дарс мавзусига қизиқиш уйғотади.

“ПАФТ” методининг камчиликлари:

- ўқитувчининг вазифаларни тўғри қўймаслиги;
- баъзи ҳолларда гуруҳлар ўртасида зиддиятли вазиятларнинг юзага келиши.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. Учинчи жилд. "Ўзбекистон миллий энциклопедияси". – Т.: Давлат илмий нашриёти, 2007. 687 б
2. Odilova, M. (2022). SEMANTIC FEATURES OF PEDAGOGICAL TERMS. *World Bulletin of Social Sciences*, 17, 173-175.
3. Odilova, M. (2022). THE HISTORY OF THE FORMATION OF PEDAGOGICAL TERMS BASED ON HISTORICAL APPROACHES AND THE MODEL OF THEIR USE IN PRACTICE. In *НАУКА, ОБРАЗОВАНИЕ, ИННОВАЦИИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ* (pp. 150-152).
4. Odilova, M. (2022). HISTORICAL DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL TERMS AND THEIR INTERPRETATION IN PRACTICE. In *НАУКА, ОБРАЗОВАНИЕ, ИННОВАЦИИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ И СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ* (pp. 153-155).

DASTURLASH TILLARINI O`QITISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

**Abdusamatova Sadoqat Xojiakbar qizi¹,
Sayfullayeva Ramziya Razoq qizi²,**

¹Islom Karimov nomidagi TDTU Axborot tizimlari va aftomatlashtirish fakulteti talabasi
tel: +998(93) 375 – 42 – 15 e-mail:

abdusamatovasadoqat@gmail.com,

²Al Xorazimiy nomidagi TATU magistranti
tel: +998 (97) 589 - 91 - 11

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy dasturlash tillarini o`quvchilarga o`qitish va algaritmlash asoslari haqida atroflicha bilimlar berishning zamonaviy tendensiyalari keltirilgan

Kalit so`zlar: dasturlash, algaritmlash asoslar, tendensiya, metod, texnologiya, Programming Languages Learning (PLL)

O`zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022 — 2026-yillarda xalq ta’limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risida” farmoniga muvofiq milliy dastur ishlab chiqildi va bir qator ustuvor vazifalar belgilandi, jumladan Maktabdan tashqari ta’lim muassasalarida robototexnika, axborot texnologiyalari va dasturlash kabi zamonaviy to‘garaklar ulushini oshirish va . zamonaviy ko‘nikmalar, liderlik, moliya, axborot texnologiyalari, dasturlash, marketing, menejment, motivatsiya, ijtimoiy media marketing (SMM), muvaffaqiyatli shaxslar biografiyasi va psixologiya bo‘yicha adabiyotlar ro‘yxatini shakllantirish va ularni umumiy o`rta ta’lim muassasalari uchun xarid qilish sohasiga ham alohida to`xtalib o`tildi. Ushbu maqolada zamonaviy ta’lim yo`nalishlaridan biri bo`lgan dasturlasht illarinio`qitishning zamonaviy tendensiyalari va texnologiyalari xususida atroflicha to`xtalaiz.

O`quvchilarga dasturlash tillarini o'rganishda (Programming Languages Learning (PLL)) qiyinchiliklarga duch kelishadi va bu aksariyat hollarda ularning to`g`ri yo`naltirilmaganligi natijasida yuzaga kelishi mumkin. PLL protsedurasida samarali bo`lgan bir qator ijobiy va salbiy omillar mavjud bo'lsada, PLLda onlayn vositalardan foydalanish ijobiy tavsiya etilgan vosita sifatida tan olingan.

Dasturlash tillarini o'rganish bugungi ta'limning muhim yo`nalishlaridan biridir, dasturlashni o'rganishda qiyinchiliklar mavjud bo'lsada, hozirgi knda onlayn dasturlashni o'rganish vositalari dasturlashni o'qitish va o'rganishni kuchaytiruvchi muhim ijobiy omillar ekanligi aniqlandi. Dasturlashni o'rganish uchun mavjud bo'lgan juda ko'p sonli onlayn materiallar mavjud bo'lsada, ularning turlarining tasnifi va tadqiqotning maqsadlari tasniflanmagan. Bundan tashqari, onlayn PLL vositalarining hozirgi tendensiyalari hali ham sirli. Onlayn o'rganish va onlayn dasturlashni o'rganish uchun bir nechta SLR nashrlari mavjud, misol uchun, “Paper”, “w3schol”, “MDM”, “Quora” va boshqalar, umuman informatika ta'limida ochiq manbadan foydalanishning afzalliklari va muammolarini ko'rsatish uchun IEEE Explore, ISI Web of Science, ACM Digital Library, Scopus va ERIC. SLR va boshqalar ko`plab tadqiqot natijalarini taqdim etdi. Tadqiqotlar shuni ko`rsatadiki ko`pchilik o`rganuvchilar dasturlash tillarini o`zlarida mavjud bo`lgan elektron qurilma(kompyuter, telefon yoki planshetlardan) turib onlayn o`rganish va ishlashni istaydilar bu esa dasturlash tillarini o`qitishning yangi tendensiyalari yani masofaviy ta'lim yoki mobil o`qitish uchun strategiyalar ishlab chiqishni talab etadi. Mobil texnologiyalarning jadal kengayishi mobil biznes (mBusiness) va mobil ta'lim (mLearning) mashhurligining o'sishiga olib keldi. Bu mobil operatsion tizimlar ostida ishlaydigan turli xil moslashtirilgan ilovalarga yuqori talabni keltirib chiqardi. Shuning uchun ko'plab dastur ishlab chiquvchilari kerak.

Ilovalarni ishlab chiqish va dasturlash yaqin o'tmishda faqat IT mutaxassisi tomonidan amalga oshirilgan va bundan tashqari, an'anaviy juda murakkab va "oddiy" dasturlash tillarini o'rgatish jarayoni talabalar uchun qiyin bo'lgan. Ular dasturlash tilining sintaksisini tushunishga harakat qilganda hafsalasi pir bo'ladi va ular ko'pincha birinchi tajribalaridan keyin ko'proq o'rganishni rad etishadi. Bunday vaziyatlarda yechim dasturchi bo'lmaganlarga zamonaviy ishlab chiqish vositalaridan foydalangan holda ilovalarni ishlab chiqish imkonini beruvchi Visual dasturlashdan foydalanishga majbur bo'ladi. Visual dasturlashning mantig'i murakkab bloklarga o'rnatilgan

mavjud vizual elementlarga asoslanadi. Talabalar dasturlash tili sintaksisi bo'yicha aniq bilimga ega bo'lmagan holda algoritmlarni yaratishi mumkin. Ushbu yondashuv o'quvchilarning maktab fanlariga bo'lgan munosabatini dasturlash asosida o'zgartiradi, bu esa ularni baholashda ham namoyon bo'ladi.

Mobil ilovalarni ishlab chiqish mashhurligining o'sishi ortida turgan yana bir omil - bu o'yinlashtirish. Barcha asosiy muhim ko'nikmalar oddiy (keyinchalik murakkabroq) mobil o'yinlarda o'qitilishi mumkin. Barcha mobil komponentlarga mavhum bloklar orqali kirish mumkin, ya'ni ilova ishlab chiquvchisi GPS, giroskop yoki boshqa mobil qurilma komponentlarining texnik tafsilotlari hamda tovush/video ijrosi, tebranishlar, teginish yoki tortishni aniqlash kabi funksiyalar haqida o'ylashi shart emas

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022 — 2026-yillarda xalq ta’limini rivojlantirish bo‘yicha milliy dasturni tasdiqlash to‘g‘risida” farmoni
2. Ahmad Alaqsam, Fahad G‘abbon , Omair Amirbaxsh , Ibrohim Alfadli, Amer Fayez “Onlayn dasturlash tillarini o'rganishning hozirgi tendentsiyalari: tizimli adabiyotlarni ko'rib chiqish”;
3. Devid A Vatt “Dasturlash tillari - Ta'limdagi tendentsiyalar” 2000 - yil noyabr

SHE'RNI TARJIMA QILISH BOSQICHLARI

Allashev Akbar Anvar o'g'li

UrDU lingvistika (ingliz tili) 2 kurs magistranti.

Annotatsiya: Badiiy asar tarjimasi millatlararo muloqotning eng muhim ko'rinishi hisoblanadi. Ushbu maqola badiiy asar tarjimasida she'rni tarjima qilish usullari va bosqichlari haqida ma'lumot beradi.

Kalit so'zlar: she'rning tarjima shakli, bosqichlari, Robert Bly fikri

Umuman olganda, she'r tarjimasida ikki asosiy bosqich olinadi: o'qish va yozish. O'qish bosqichida tarjimon she'rning asl nusxasini o'qib, xabarni va matnni his qiladi. Tarjimon asl xabarni olishi va she'r orqali shoir yetkazmoqchi bo'lgan tilakni olishi kerak. Bu bosqich Bathgate tomonidan taklif qilingan “sozlash” bosqichiga o'xshaydi. Bu bosqichda tarjimon she'rning qofiya, o'lhagich (agar mavjud bo'lsa), metafora, so'z tanlash, obrazli til kabi asosiy unsurlarini tushunib, shoir uslubiga ega bo'lishi kerak. Keyingi muhim bosqich – bu olingan xabarni tarjimada (qayta) yozish. Demak, yozish jarayoni natijasining sifati o'qish sifatiga bog'liq. Ushbu yozish jarayonida tarjimon har doim juda keng, ammo muhim maslahatni eslab turishi kerak, “asl nusxaga sodiq bo'ling!”.

Yuqorida keltirilgan maslahatlar she'rni tarjima qilishda asosiy e'tibordir. Va haqiqiy protsedura bir tarjimondan boshqalarga farq qilishi mumkin. Quyida Robert Bly tomonidan taklif qilingan texnika va uning qo'llanilishi keltirilgan.

Birinchi bosqich she'rning so'zma-so'z shaklini tarjimaga o'rnatishdir. Bosqichda hech narsa tashvishlanmasligi kerak. “Tarjima” ning tekis iboralari haqida tashvishlanmang. Dump va prozaik iboralar yaxshi. Shunday qilib, birinchi bosqichning natijasi quyidagicha bo'lishi mumkin:

Chiroqlar sizga g'amxo'rlik qiladimi, sevgilim

Chiroqlar sizga g'amxo'rlik qiladimi, sevgilim

senga boshqa mehsiz tikiladiganlar

Binolar oqarib, uzunroq bo'ladi

soqov, she'rlarimdan g'oyib

Lekin biz hali ham sevishimiz mumkin, yig'lamang

Lekin biz hali ham kutishimiz mumkin.

Shohlar o'tib ketadi va asrlar o'tadi

Biz 1000 ta qiyomat kunini doimiy ravishda yo'q qilayotganimizda

Ikkinchidan, tarjimon asl she'rning asl ma'nosini qazib olishga harakat qilishi kerak. Bu bosqichda tarjimon she'r mazmunini anglash uchun adabiyot kurslarida olgan barcha bilim va mahoratini ishga solishi mumkin. Shuningdek, u do'stlaridan va asl she'rda ishlatiladigan tilda so'zlashuvchilardan yordam olishi mumkin. U yerda tarjimon shoir nima uchun ma'lum bir belgidan foydalanishini va hokazolarni ochib beradi. Xulosa qilib aytganda, bu bosqichdan tarjimon she'r g'oyasini oladi. Shoir abadiy muhabbatga ishonchini ifodalaydi. Birinchi baytda u sovuq, nomaqbul muhitni (qizga endi mehsiz boqayotgan uyg'ongan ishq va shoir she'rlarida yo'qolib borayotgan oqarayotgan uzun bino) tasvirlaydi. Ammo ikkinchi baytda shoir qizni barcha sovuq, noqulay muhitga qaramay, ular bir-birlarini abadiy sevishlari mumkinligiga ishoniradi. Keyingi bosqichda tarjimon so'zma-so'z variantiga, birinchi bosqich natijasiga qaytishi, uning ma'nosi va ikkinchi bosqichdan olingan asl ma'noni solishtirishi kerak. U erda u to'g'ridan-to'g'ri versiyaning asl ma'nosini yo'qotgan joyini ko'rdi. Keyin u so'zma-so'z versiyani qayta tiklashi va uni yaxshi tarjima konstruksiyasiga kiritishi kerak. Agar birinchi bosqichda tarjimon asl she'rning tartibiga amal qilsa, bu bosqichda uni tuzilish jihatidan yaxshi tarjimaga aylantirishi kerak (yaxshi degani har doim ham standart degani emas). Natija hali ham noqulay bo'lishi mumkin.

Yuqoridagi misoldan so'ng tarjimon quyidagi fikrlarni qayta ko'rib chiqishi mumkin. Birinchisi, “berjaga” so'zining ma'nosi. Tarjimada birinchi qadam natijasida “ehtiyot bo'l” deb tarjima qilingan. Darhaqiqat, “jaga” so'zi “ehtiyotkorlik”, “qo'riqlash”, “saqlash” va hatto “uyg'oq” degan

ma'nolarni anglatadi. Ikkinchisi “membisu” so'zi haqida. Bu so'z “soqov” deb tarjima qilingan. Lekin “membisu” qilgan odam “bisu” yoki “soqov” emas. U gapira oladi, lekin ba'zi sabablarga ko'ra gapirishni xohlamaydi. Shunday qilib, eng yaqin tarjima “soqov” emas, “jim”. Keyingisi “bisa” so'zi haqida. Tuzilishda so'z “may”, “mumkin”, “qodir” kabilarga tarjima qilinishi mumkin. Ammo asl she'rda bu so'z qobiliyatni ta'kidlaydi, chunki u sovuq noaniq vaziyatga qarama-qarshi qo'yilgan. Shunday qilib, tanlovlar “mumkin” yoki “qodir”. Asl satrni hisobga olgan holda (yana she'riy tuzilish haqida bahsga qarang), tarjimon “qodir” so'zini tanlashi kerak. Qayta ko'rib chiqilishi kerak bo'lgan to'rtinchi nuqta – “menangis” so'zi. Bu so'z aslida “yig'lash” deb tarjima qilinishi mumkin. Ammo “yig'lash” baland shovqin tasvirini uyg'otadi. She'rda yaratilgan muhit shovqinli bo'lmasa; jim tun. Demak, tarjimon xuddi shu obrazni uyg'otish uchun boshqa so'z topishi kerak. Eng yaqin so'z “yig'lash” bo'ladi. Yana ko'rib chiqilishi kerak bo'lgan oxirgi nuqta – oltinchi va yettinchi qatordagi “akan levat” so'zi. Ushbu tuzilma kelajakdagi voqeani nazarda tutadi. Shoir esa bunga juda amindek tuyuladi. She'r davomida yaratilgan muhitni hisobga olsak, tarjimon “akan levat” qurilishida ham jarayonga urg'u berilgan degan xulosaga kelishi mumkin. Yaxshiyamki, g'oyalarni ko'tara oladigan ingliz konstruksiyasi mavjud. Qurilish kelajakdagi voqealarga ishora qiluvchi “hozirgi progressive zamon” dir. Shunday qilib, natija “o'tmoqda”.

Va uchinchi bosqichning oxirida natija quyidagicha:

Chiroqlar uyg'ondimi sen uchun, sevgilim

Chiroqlar uyg'ondimi sen uchun, sevgilim

sizga boshqa mehrsiz tikilib

Binolar oqarib, uzunroq bo'ladi

jim bo'l, she'rlarimdan g'oyib bo'l

Lekin biz hali ham sevlashga qodirmiz, yig'lamang

Ammo biz hali ham kutishga qodirmiz. Shohlar o'tib ketishadi

va asrlar o'tmoqda

Biz 1000 ta qiyomat kunini doimiy ravishda yo'q qilayotganimizda

Keyingi bosqichda so'zlashuvchi yangi "jonli" tilga mukammallashtiriladi. Agar asl she'rdagi til rasmiy bo'lsa, tarjima rasmiy bo'lib qolishi kerak, agar u og'zaki uslubda norasmiy bo'lsa. , TLda shunday bo'lishi kerak. Yuqoridagi misolda satrlar juda yaxshi. Lekin, "Lekin biz hali ham sevlashga qodirmiz" beshinchi satrlari biroz tahrirga muhtoj bo'lishi mumkin. Chunki odamlar odatda uzun standartni aytmaydilar. qatorni, lekin "biz" so'zlarini "biz" deb qisqartiring. Shunday ekan, tarjimon qatorni quyidagicha qayta ko'rib chiqqani ma'qul:

Lekin biz hali ham sevlashga qodirmiz, yig'lamang

Ammo biz hali ham kutishimiz mumkin.

Beshinchi bosqichda tarjimon quloqlarini ham ishlatishi kerak. Bu safar quloqlar jamiyatdagi “jonli” tilga emas, balki asl she'rning tovushlar bilan olib yurgan murakkab tuyg'ulariga ichkariga qaratilishi kerak. Har bir she'rda o'zgacha kayfiyat bor; tarjimada bu kayfiyat saqlanib qolishi kerak. Asl she'rdagi yoqimli shod misralar tarjimada ham yoqimli va shod bo'lib qolishi kerak. Bu bosqichda tarjimon har bir tovush va ritmni muvozanatlash uchun quloqlarini, she'riy tuzilmani kengaytirish uchun o'rnashgan aqlini talab qiladi. Buni yaxshi bajarish uchun Robert Bly fikricha, tarjimonning o'zi she'r yozgan bo'lishi kerak; unga kayfiyatlar, yoqimli yoki qayg'uli, nafis va nozik yoki qo'pol, baland yoki past, qorong'u yoki engil, jiddiy yoki engil kayfiyat va hokazolardan yozish tajribasi kerak. Bir so'z bilan aytganda, bu bosqichda tarjimon xatolarni o'zgartiradi.

Umuman olganda, asl she'r ancha jiddiy, romantik va biroz sekin. Tarjimon asl nusxaning she'riy tuzilishiga ishora qilib, uchinchi qatorni qayta ko'rib chiqishi mumkin. U zamoni hozirgi progressiv zamonga o'zgartirib, uni uzoqroq va sekinroq qilishi mumkin. Yakuniy bosqichda tarjimonning o'zi tarjimini qayta-qayta o'tkazib, yakuniy tuzatishni amalga oshirishi kerak. Bu "cheksiz" vaqt ichida yakuniy sozlashni amalga oshirish vaqti.

Xulosa qilish uchun shuni yodda tutish kerakki, ser Jon Denham ta'kidlaganidek, biznes faqat tilni tilga tarjima qilish emas, balki "poezie" ni "poezie" ga tarjima qilishdir va "poezie" juda nozik ruhga ega. bir tildan boshqa tilga quyilsa, hammasi bug'lanadi; agar qon quyishda yangi ruh qo'shilsa, kaput mortuumdan boshqa hech narsa qolmaydi. Va bu maqola "poezie" ni o'z ruhi bilan

tirik holda "poezie" ga tarjima qilish yo'li bo'lishi kerak.

Bibliografiya

1. Aminiddin., tahr. 1990. Til va adabiyot bo'yicha sifatli tadqiqotlarni rivojlantirish. Malang: НАЗ
2. Frouli, Uilyam., Ed. 1953. Tarjima: adabiy-falsafiy qarashlar. Associated University Press.
3. Kasbola, bechora. 1990. Tilshunoslik va adabiyot: "Kichik bandargohda quyosh botishi. Nashr qilinmagan maqolaning tarjima tahlili.
4. McGlynn, Jon H., ed. va trans. 1990. Chet el qirg'oqlarida. Jakarta: Lontar fondi.
5. Nyumark, Piter. 1981. Tarjimaga yondashuvlar. Oksford: Pergamon Press.
6. Nyumark, Piter. 1988. Tarjima darsligi. Oksford: Pergamon Press.
7. Reaske, Kristofer C. 1980. She'riyatni qanday tahlil qilish kerak. Monarch Press.
8. Rosidi, Ajip. 1993. Eslab qolgan Cirebon niqobi. Jakarta: PT. Jaya kutubxonasi dunyosi.

WAYS TO TEACH PRESCHOOL CHILDREN TO BASIC MOVEMENT EXERCISES

Aripova Mukhabbat Ibragimjanovna
Qurghontepa pedagogical college
Physical education teacher
Tel:+998883320389

Annotation: In this article, conduct the work of developing the main action activities of children of preschool age. Teaching basic movement exercises to children in sequence in kindergartens will be covered in the article.

Keywords: sensometry, exhaustion, exercises Ham, collaboration.

Creating conditions for strengthening the health of the child, conditioning their body organs, developing the main types of movement, training children, developing efforts to prevent exhaustion. Develop small fists of the fingers, develop some of the walking and movement.

Crawl. Elimination to the required distance, seat and bottom of the ring, 1m. the help of adults to the longitudinal staircase is to get out and get out of it.

Walk. For without a base, walk from a plank pole lying on the road, a sidewalk, a sloping (10-15 cm high) board, climb over a 10cm high level, and descend from it. The floor, on the ground, or on a sickle, stake or board, which is located at a height of 5-10cm.

Run. Running all the way. Development of sensomotrics. Not very large rolling the ball from the top, delivering it forward, upwards. Holding a pencil or a mo ' pen, draw drawings with them (aji-buji).

Fine motorics. Build towers of 3 or more parts, search for small objects and games in the lid and box and get from within them.

Mining-hygienic qualifications. Self-service, washing hands, treating performance positively, drinking a cup of tea, washing and lifting Independent face-hands. Child at the end of the year. Crawls, walks, balances, runs, we are children, sensomotrics and fine motorics, self-service skills tremble.

When drawing up an agenda for physical development in the process of preschool education, the organization of nutrition, conditioning, exercise and games is carried out in different directions. In this, the peculiarities of children are taken into account. The educator is based on the requirements of the physical education program in the preschool education program in physical development. At the same time, an educator, a doctor, a nurse, agrees with Halda to raise children for the purpose of physical education. Educator, it is imperative to know perfectly the methods of organizing physical exercises, games, a day of Health. The collaboration of the group with the educator and music leader at the physical education events has been an important achievement.

Instruction on physical education issues of preschool children in the program: h e a l t h promotion and conditioning;

physically energetic;

education of the quality of execution by information of a person;

creating conditions for activating purposefully mounted movements in children;

changing the important types of life of movements, walking, running, jumping, destroying, mowing, passing, getting hooked, swimming, cycling, developing leg, arm, body, head movements, roping and returning to roping;

expanding and lighting gaming services, developing physical qualities: agility, dexterity, enthusiasm, willpower, patience, strength, etc.;

description to talk to the child's figure to help prevent vision and flat game disease;

give full information and knowledge about the address of physical exercises and games.

The Uzbek people, like other people, have their own ancient traditional games. They have been finding trembling and bleaching for centuries until today. The program also included such Uzbek folk National Games among modern action games. At the same time, a program is recommended special exercises Ham, which develop the quality of movement, speak at the wheel of the figure and take the disease of flat playfulness.

Increase movement activity in games presented independently of the prepared object and games.

Exercises for running. Running after the educator, avoiding him, running in all directions

without pushing each other. Chasing a rolling object, running between two lines without pressing them, running without stopping for 30-40 seconds. Running slowly for a distance of up to 80 meters.

Exercises for jumping. Jumping in a two-legged position, slowly moving forward, trying to touch the object hanging above the child's hand. From the rope, which is abandoned in two rows, parallel to the line or floor (20-25cm. in width) error. Standing on two legs, jumping as far as possible, 20-30 cm. jump from an object of height.

Rolling, ironing and warming up exercises. Collecting objects, placing them in a certain place. With the rolling object being pushed behind, the ball with one support and both hands facing the tutor, slanting and facing each other focusing rolling. Throw the ball forward from the bottom, in front of the chest, over the head with two supports. Throwing the ball at the trainer with two supports, the trainer fired 50-100 CM. trying to hook the ball in the range. Shoot the ball from the tape, which is pulled so that the child's chest is folded.

Exercises for crawling and crawling. 3-4 m. crawling to, 25-30 CM. Lee goes under the fence, overrunning while lying on the floor.

Exercises to maintain balance. A straight walk, a snake trail from the sidewalk, a straight, snake Trail, an abandoned rope around the circle, a board with one side raised from the floor, a walk over the gymnastic seat.

Exercises for the legs. Walking where it stands, stepping forward, sideways, back. Climbing on the tip of the foot, standing with the heel, moving the toes, putting the foot forward.

Temper. To be as much as possible in the open air in the summer. Bathing in a small open pond (pool) under the supervision of an adult (subject to hygiene requirements).

Keep the pot straight. Regular exercise under the supervision of adults. Formation of the right figure, the formation of a group of muscles that allows you to prevent flatness.

Training in basic movements.

Walk. Ball-to-ball is taught to walk, change direction, hold hands in pairs in a circle, switch from walking to running, walk sideways, walk in succession.

Run. Running after the trainer, chasing a rolled object, running without coming out between the two lines, is taught to run at an average speed of 20-40 meters, and to run at a slow pace of 70-80 meters.

Jump. Jumping in pairs of two legs means jumping, high jumping, and jumping from an object 10-15 cm high, training in a distance of 20-30 cm holds.

Rolling, ironing, warming up. Rolling with the ball facing each other, the ball is aimed at two supports forward from the bottom, in front of the chest, over the head, trying to hook the ball at an interval of 50-100 CM, as well as irking the ball or sand bag with the right or left hand with one support at a distance of 1 m.

Crawling and crawling. Crawling at a distance of 3-4 m is meant to pass under a fence of 30-40 cm, to teach climbing up a rope ladder, a steep fence in a way convenient for a child.

Balance. It involves walking along a straight corridor, 20 cm wide, 2-3 m long, walking or crawling from a sloping board from a snake trail pavement, a rope abandoned in a circle, moving from folk to folk, from circle to circle, as well as climbing obstacles 10-15 cm high, keeping hands at a height to the side, turning, climbing at the tip of the foot.

All-inclusive exercises.

For arm muscles. Extension of arms up and to the side. Bending and stretching, hiding hands behind the back, playing a bat over the head (with objects).

Temper. In this case, conditioning activities are carried out using air, sun, water. Sunbathing is mainly carried out during the morning walk in the process of various activities of children. In the sun, they can initially stay for 5 minutes to 10 minutes during the day, and then gradually increase to 40-50 minutes.

Getting children used to washing their face hands independently, not splashing water, using soap correctly, wiping their body on an empty towel, being in the open air as much as possible in the summer months, teaching to bathe, use a shower. Bathing in an open pond (pool) (subject to hygiene requirements). The duration of bathing is 3-6 minutes. Bathing takes place before lunch after the morning walk.

Keep the pot straight. Regular exercise under the supervision of adults. Formation of the right figure, the formation of a group of muscles that allows you to prevent flatness. In training, lean

forward a little, sitting straight, not placing the head too low, not leaning with the chest against the edges of the table, sitting with the legs bent at a right or impenetrable angle.

Moving order. Participation in daily walks. Active participation in action games with toys and sports equipment in physical exercises.

Action games.

Walking and running games. ", "To the guest of the doll-larnies", "hatching from the sidewalk, the stick", "chase me", among others.

Crawling games. "Crawls to the wind", "Monkeys", "falls to the gate".

Gnaw and hook. "Hang the ball in the goal, "My White Rabbit", "jump out of a ditch".

Conditioning and wellness

Wellness work. During morning badantarbia, get children used to walking, jumping, and actively performing exercises for the arm and leg torso.

To encourage adherence to the rules of play learned in physical education during the action games of travel time, to cultivate the skills of performing roles in different groups. Cycling according to the season, roller skating, sleigh flaying, studying some methods of National Wrestling

Bibliography:

1. Karimov I. A. "High spirituality is an invincible force". T.: "Spirituality" 2008.
2. Regulation "on preschool education" in the Republic of Uzbekistan. T.: 2000. "National Training Program". Tashkent, 1997.
3. Avesto. Historical-literary monument. A. Solid translation-T.: Publishing house "east" - press concern. 2001.
4. Usmanxojayev S., Aliyev M.B., Sagdiyev H.H., Turdiyev F.K., Akramov J.A. Theory and methodology of training in children's and adolescent sports. T., "ILM ZIYO". 2006.

BOSHLANG‘ICH TA‘LIM O‘QUVCHILARIDA ONA TILI KO‘NIKMASINI SHAKLLANTIRISH

Axmadjonova Umidaxon Zuxriddinovna

Farg‘ona tumani 33-maktab
boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi
e-mail:ahmadjonova.u.@.mail.ru

Annotatsiya: maqolada boshlang‘ich ta‘lim o‘quvchilarida ona tili ko‘nikmalarini shakllantirish, til va nutqni boyitishda e‘tibor qaratadigan masalalar yoritilgan

Kalit so‘zlar: til, til ko‘nikmasi, so‘z, boshlang‘ich ta‘lim, til va nutq.

Tilning rivojlanishi, ayrim so‘zlarning ma‘nolari haqidagi bilimni boshlang‘ich sinf o‘quvchilari ot, sifat, son, fe‘lni o‘rganish jarayonida asta-sekin bilib oladilar. Bu o‘rinda «So‘zning tarkibi» bo‘limi katta imkoniyatga ega. O‘quvchilar bu bo‘lim materiallarini o‘rganish jarayonida tilimizning yangi so‘zlar bilan boyib borishi haqidagi muhim manbalar bilan, so‘z yasalishi bilan tanishadilar. Ma‘lumki, ko‘pgina yangi so‘zlar tilda mavjud bo‘lgan so‘zlar zaminida yaratiladi, tilda bor qoliplar kabi yasaladi.

Boshlang‘ich sinflarda tilning rivojlanishi haqidagi masala maxsus o‘rganilmaydi. Tilga jamiyatning rivojlanishi bilan bog‘liq holda rivojlanadigan hodisa sifatida ilmiy qarashga zamin yaratish muhim ahamiyatga ega. Tilning leksik tomoni boshqalariga nisbatan harakatchan, tez rivojlanadigan bo‘lgani uchun, til leksikasi misolida boshlang‘ich sinf o‘quvchilari saviyasiga mos ravishda jamiyatning rivojlanishi bilan bog‘liq holda tilning ham rivojlanishi tushuntiriladi. Tilning leksik tarkibida yuz berayotgan o‘zgarishlar yuzasidan o‘qituvchi va o‘quvchilarning kuzatishlari bolalarda dunyoni bilish haqidagi tasavvurini shakllantirishga mos material beradi.

Ona tilini o‘rganish jarayonida o‘quvchilarda ilmiy dunyoqarash asoslarini shakllantirish masalasini hal qilishda maktabda ona tilini o‘rgatishga asos bo‘ladigan material alohida qimmatga ega. Materialning haqiqiy tomoni, uning g‘oyaviy yo‘nalishi va badiiy ifodaliligi o‘quvchilarning fikrlash faoliyatiga, his-tuyg‘ulariga ta‘sir etadi, atrof- muhit haqidagi bilimlarini kengaytiradi, tilga va uni yaratgan xalqqa qiziqishini tarbiyalaydi, o‘quvchilarning umumiy taraqqiyoti darajasini o‘stiradi va ularning shaxsiy sifatlarining, dunyoqarashlarining shakllanishiga ta‘sir ko‘rsatadi. Keyigi yillarda maktab ona tili darsliklari va o‘qituvchilar uchun nashr qilingan qo‘llanmalar materiali mazmuniga qo‘yilgan talablar anchagina ortdi. Materialning asosiy mezonini matn va alohida gaplarning bilimni boyituvchi qimmatini, leksik- uslubiy aniqligi, mavzu jihatdan xilma-xilligi, hayotning turli tomonlari bilan bog‘lanishi, matnlarning g‘oyaviy-mavzuviy yo‘naltirilganligi, kichik yoshdagi o‘quvchilarga mosligidir.

Shunday qilib, tilni o‘rganish jarayonida kichik yoshdagi o‘quvchilarda ilmiy dunyoqarash asoslarini shakllantirishga o‘qituvchining metodologik yondashuvi, o‘quvchilar o‘zlashtiradigan ijtimoiy hodisa sifatida rivojlanib boruvchi til haqidagi bilimlar majmuasi, o‘quvchilar o‘rganib oladigan bilish usuli, tilni o‘rganishga asos bo‘ladigan materialning bilim berishdagi, g‘oyaviy-siyosiy va badiiy qimmatini hal qiluvchi ta‘sir ko‘rsatar ekan.

O‘quvchilarda dunyoqarash asoslarini shakllantirish ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, u maktabda va maktabdan tashqarida olib boriladigan o‘quv- tarbiyaviy ishlarning barcha tizimida hal qilinadi.

Maktabda tildan nazariy bilimni o‘rganishdan maqsad fikrni og‘zaki va yozma tarzda grammatik to‘g‘ri va uslubiy aniq ifodalash uchun undan ongli foydalanish hisoblanadi. Biroq nazariy bilimni amalda qo‘llashni esa maqsadga muvofiq va muntazam o‘rgatib borish talab etiladi.

Mashqlar tizimi tushunchani o‘zlashtirish bosqichiga va uning xususiyatiga mos ravishda mashq turini tanlash, uning murakkablasha borishini va o‘quvchilar mustaqilligi o‘sib borishini hisobga olgan holda mashqlarni bajarish izchilligini aniqlashni ko‘zda tutadi. Bu tizim mashqlarning o‘zaro bog‘lanishiga asoslangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. U.Masharipova va b.q. Ona tili “1-sinf o‘qituvchilari uchun ilg‘or pedagogik va axborot kommunikasiya texnologiyalarini amaliyotga joriy etish bo‘yicha metodik qo‘llanma T-2017.
2. G‘afforova T va b.q “Ona tili” darsligi 1-sinf T-2019.
3. Qosimova K va b.q “Ona tili” darsligi 2-sinf T-2018.
4. Fuzailov S va b.q “Ona tili” darsligi 3-sinf T-2019.

TABIATSHUNOSLIK DARSLARIDA O`QUVCHILARGA QUYOSH SISTEMASI HAQIDA MA'LUMOT BERISH

Hamroyeva Vohida Ismatovna

Buxoro viloyati G`ijduvon tumani

4-makab boshlang`ich sinf o`qituvchisi

(+998919753239)

Annotatsiya: Yer cheksiz koinotdagi behisob kosmik jismlar-yulduzlar, sayyoralar (planetalar), ulaming yo`ldoshlari, kichik planetalar (asteroidlar) kometalalar va boshqalaming biridir.

Kalit so`zlar: Sayyora, galaktika, planeta, yer shari, mars, yupiter, venera, Saturn, uran

Yer ham boshqa planetalar kabi Quyosh atrofida aylanadi hamda Quyosh sistemasi tarkibiga kiradi. Quyosh esa fazoda son-sanoqsiz yulduzlaming biri bo`lib, yulduzlar to`plami hisoblangan Galaktika (sonion yo`li) jismlaridan iborat.

Galaktika - Quyosh sistemasidan va 150 mlrd yulduz hamda yulduzlaro fazodan iborat sistemadir.

Yulduzlar - o`zidan yorug`lik va issiqlik chiqarib turadigan qizigan jismlardir. Ular hajmi, massasi va zichligiga ko`ra bir xil emas. Ba`zi yulduzlar (qizil yulduzlar) hajmiga ko`ra quyoshdan milliard marta katta bo`lib, gigant yulduzlar deyiladi. Mitti yulduzlar esa quyoshdan kichik, rangi oq, u qadar issiq emas. Yulduzlaming yuzasidagi harorat 3000°C dan 30000°C gacha yetishi mumkin. Ulaming tarkibida vodorod va geliy ko`p bo`ladi. Reaksiya tufayli vodorod geliyga aylanadi, buning natijasida energiya va nur hosil bo`ladi. Galaktikaning deametri taxminan 100000 yomg`lik yiliga teng. Galaktika sistemasiga kimvchi yulduzlar to`plaming shakli uzoqdan qaraganda yasmiqqa o`xshagan bo`lib, ikki tomoni qabariqdir. Yulduzlar yasmiq markazida juda zieh joylashib, gallaktika yadrosini hosil qiladi.

Galaktikadagi hamma yulduzlar galaktika markazidan o`tadigan va galaktika tekisligiga tik bo`lgan o`q atrofida aylanadi. Quyosh va galaktika markazida 25 ming yomg`lik yili baravarida uzoqlikka joylashib, sekundiga taxminan 250 km tezlik bilan harakat qiladi va 200 mln yomg`lik yilida galaktika atrofini bir marta aylanib chiqadi. Buni galaktika yili deb ataladi. Galaktikada Quyosh va boshqa yulduzlardan tashqari yulduzlararo fazoda gazlaming bulut kabi to`plamlaridan tashkil topgan juda siyrak tumanliklar mavjud. . Olamda bir-biridan o`n va yuz milliardcha yorugiik yiliga barobar boigan masofa orqali ajralib turadigan ko`pdan ko`p galaktikalar mavjud. Galaktikalar juda uzoq joylashgan. Masalan, janubiy yarim shardagi Magellan galaktikasining uzoqligi 80 ming yorugiik yiliga teng. Bizdan eng uzoqda boigan galaktikalarning masofasi 1 milliard yorugiik yiliga teng. Yulduzlar ichida Yerga eng yaqin Alfa Tsentavr boiib, uning nuri bizga 4 yil 3 oyda yetib keladi. Lekin shuni esdan chiqarmaslik kerakki, metagalaktika - butun olam degan so`z emas. Chunki olam cheksiz boiib u o`z navbatida sonsanoqsiz metagalaktikalar to`plamidan tashkil topgan. Galaktika kimyoviy tarkibiga ko`ra asosan vodorod (86,7%), geliy (13.2%>)dan iborat. Qolgan barcha elementlar (uglerod, azot, aluminiy,ftor, litiy, berilliy, magniy, temir va bosh) uning 0,1 massasini tashkil etadi. Galaktikaning vujudga kelishi haqida turli gepotezalar mavjud. Ba`zi gepotezalarga ko`ra galaktika asosan vodoroddan iborat gaz bulutlaridan hosil qilingan deb taxmin qilinadi.

Xulosa: Boshang`ich sinflarda tabiatshunoslik darslarini tashkil etishda qiziqarli sayohatlar, ekskursiyalar tashkil etish darsning yanada qiziqarli va samarali bo`lishiga, o`quvchilarning o`zlashtirishlari yanada yaxshi bo`lishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. D.Sharipova, D.P.Xodiyeva, M.K.Shirinov “Tabiatshunoslik va uni o`qitish metodikasi”
2. Internet ma`lumotlari.

SHAXSNING INDIVIDUAL PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Jumatova Mohira Qurbanbayevna

Gurlan tumani 42-son AFCHO'IM amaliyotchi psixologi

Telefon: +998 (97) 511 12 90

m.jumatova_42@inbox.uz

Xalmuratova Dilfuza Maxmudjonovna

Gurlan tumani 41-son maktab amaliyotchi psixologi

Telefon: +998 (90) 719 96 35

x.dilfuza_41@inbox.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxsning individual psixologik xususiyatlari ya'ni sezgi, idrok, xotira, tasavvur, tafakkur, hissiyot, temperament va ularning turlari haqida ilmiy ma'lumotlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Psixika, sezgi, idrok, tafakkur, hissiyot, iroda, xotira, diqqat, nutq, faoliyat, emotsiya, iroda, temperament, sangvinik, xolerik, flegmatik, melanxolik.

Psixologiya-lotinchа «psyuxe» - ruh, jon, «logos» - fan, ta'limot degan so'zlardan olingan bo'lib, ruh, jon haqidagi fan degan ma'noni anglatadi. Psixologiya faniga beriladigan ta'riflar ham juda xilma-xil bo'lib, shulardan ayrimlarini ko'rib chiqadigan bo'lsak faktlar, ularning qonuniyatlari va psixika mexanizmlari haqidagi fandır. Ko'rinib turiptiki, barcha ta'riflarda ham psixika haqida so'z bormoqda. Xo'sh, psixika nima?

Psixika lotincha psyuxe so'zidan kelib chiqqan bo'lib, ruh, jon degan ma'noni bildiradi. Psixika sezgi, idrok, tafakkur, hissiyot, iroda, xotira va boshqa shu kabi tushunchalar bilan guruhlarga ajratilib, hammasi birgalikda kishining psixikasi, kishining ichki dunyosi, uning ruhiy hayoti va hokazolar deb ham ataladigan tushunchalarni hosil qiladi. Bundan tashqari biz amaliyotda psixik hodisalar, ruhiy hodisalar degan iboralarga ham juda ko'p duch kelamiz.

Shaxs psixik jarayonlari: Bilish sohasi: diqqat, nutq, faoliyat;

Bilish jarayonlari: sezgi, idrok, xotira, tasavvur, tafakkur;

Emotsional-irodaviy sohasi: emotsiya, iroda;

Individual-psixologik xususiyatlari: temperament, xarakter, qobiliyat.

Bilish sohasi

Diqqat - idrokning u yoki bu ob'ektga ixtiyoriy yo'naltirilishi.

Nutq - bu muayan qoidalar asosida yaratilgan til organi orqali insoniy muloqotni tarixiy shakllangan formasi. Nutq jarayoni bir tomondan fikrlarni lingvistik vositalar bilan shakllantirilishi, ikkinchi tomondan esa tilshunoslik konstruksiyalari va ularning tushunchalarini idrok etishni nazarda tutadi.

Faoliyat - bu sub'ektning (tirik mavjudotning) ob'ekt bilan (atrofdagi borliq) faol hamkorlik jarayonidir. Voqelikka nisbatan faol munosabat bildirishning shunday bir shaqlidirki, u orqali kishi bilan uni qurshab turgan olam o'rtasida real bog'lanish hosil qilinadi. Bilish jarayonlari:

Sezgi - odamning real yoki abstrakt ob'ektlarga sub'ektiv munosabatini ifodalovchi hissiy jarayoni. Sezgi deb sezgi a'zolarimizga bevosita ta'sir etib turgan narsa yoki hodisalarning ayrim sifat va xossalarning ongimizda aks ettirilishiga aytamiz.

Idrok - Sezgi a'zolariga bevosita ta'sir etib turgan narsa va hodisalarning kishi ongida butunligicha aks ettirilishi idrok deyiladi. Idrokning sezgidan farqi, narsalarni umumlashgan holda, uning hamma xususiyatlari bilan birgalikda aks ettirilishidir.

Xotira - Individning o'z tajribasini esda olib qolishi, esda saqlashi va keyinchalik uni yana esga tushirishi xotira deb ataladi.

Tasavvur (grek. φαντασία - «tasavvur») - individ yoki guruh jamoasi tomonidan realikka to'g'ri kelmaydigan, lekin ularning orzu istaklarini bildiradigan jarayon.

Tafakkur - Tafakkur voqelikni umumlashtirilgan holda, qonuniy bog'lanishlarni so'z va tajriba vositasida aks ettirishdir. Narsa va hodisalar rivojlanish qonuniyatlarini aniqlash bilan odam, tabiat va kishilik jamiyati taraqqiyotini boshqarish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Shaxsning hissiy irodaviy sohasi:

Hissiyot (lot. emoveo - hayajonlantiraman) -ob'ektiv dunyodagi mavjud yoki noma'lum bo'lgan vaziyatlarga sub'ektiv baholovchi munosabatni ifoda etadi. Iroda -insonning fikrlash jarayonlari

orqali qaror qabul qilishi, hamda qabul qilingan qaror asosida o'z xarakatlarini yo'naltirish. Shaxsning individual xususiyatlari deganda shaxsning bir biridan farq qilishiga imkon beradigan quyidagi xususiyatlari tushuniladi: temperament, xarakter, qobiliyat.

Temperament lotincha temperamentum - narsalarning tegishli nisbati degan so'zdan olingan. Temperament haqida dastlab eramizdan oldingi V asrda yashagan vrach Gippokrat, eramizdan oldingi II asrda yashagan Galen, X asrda yashagan Ibn Sino va boshqalar o'z qarashlarini bildirganlar. Galen birinchi bo'lib temperamentning kengaytirilgan tasnifini berib, uning 13 turini sanab o'tgan. Keyinroq vatandoshimiz Ibn Sino temperamentni mizoj deb atab, uning issiq va sovuq turini, bu odamning rangi, qonining miqdori, quyuq yoki suyuqligiga bog'liqligini aytgan. Hozirgi kunda temperament oliy nerv tizimi va uning xillari bilan bog'liqligi asos qilib olinib, 4 tipi borligi qabul qilingan. Bu holda temperamentning antik davr klassifikatsiyasiga nomi bilan o'xshash bo'lishi qabul qilingan.

Sangvinik - qon so'zi bilan bog'liq bo'lib, serharakat, kuchli ta'sirlanish, muvozanatsiz bo'lish nazarda tutiladi. harakatchan, muvozanatli tip. Yangi shart sharoitga tez moslashadi, tez ishga kirishib tez soviydi, o'z o'rmini, rolini tez almashtiradi, beg'araz, kek saqlamaydigan tip. («Bir qop yong'oq»).

Xolerik - sariq o't organizmda ustun miqdorda bo'lishi asos qilib olinib, ta'surotni tez qabul qilib olish, kuchli qo'zg'olish, terisiga sig'maydigan shoshkaloq odam xususiyati hisoblanadi. «Jangovar, jo'shqin, oson va tez ta'sirlanadigan tip». (I. P. Pavlov). Chaqqon, tez harakat qiladi, qattiq va tez gapiradi, o'zini tutib turishi qiyin, bazan xato javob qaytaradi.

Flegmatik - organizmda shilimshiq modda flegma miqdori ko'pligi bilan ifodalanadi. Bu tipdagi odam ta'surotni bir muncha sekin qabul qiladi, ishga shoshilmay kirishadi, lekin ishni puxta, oxiriga yetkazib bajarishga layoqatli tip. Hissiyotlari sekin paydo bo'ladi, ammo barqaror va davomli bo'ladi. U vazmin va yuvosh, uning jahlini chiqarish qiyin, lekin jahli chiqsa to'xtatish ham qiyin, qasoskor, ginachi.

Melanxolik - qora o't miqdori bilan bog'liq deb hisoblanadi. Bu tipdagi odam «og'ir karvon», «tepsa tebranmas», atrofida sodir bo'layotgan hodisalarga va odamlarga loqayd, «dunyoni suv bossa, tupig'iga chiqmaydigan» tip. Antik davr psixologiyasidagi bu turlar keyin yana ko'p marta tadbiiq qilinib, yana shu to'rt tip nomi saqlanib qolgan. Reaksiyalari ko'pincha qo'zg'ovchining kuchiga to'g'ri kelmaydi, loqayd, lanj, o'zini tez yo'qotib qo'yadi, biror ishda tashabbuskorlik ko'rsatmaydi. Hissiyotlari juda sekin paydo bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Nishonova Z.T., Alimova G.K. Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi T.: TDPU 2017 – 264 b.
2. G'oziyev E. Ontogenez psixologiyasi Nazariy- eksperimental tahlil T.: Noshir 2010. – 356 b.
3. Do'stmuhamedova Sh.A., Nishonova Z.T. va boshqalar Yosh davrlari va pedagogik psixologiya T.: Fan va texnologiyalar 2013 – 343 b.

ONA TILIM – MILLATIM KO’ZGUSI

Mamadaliyeva Gulnoza OdilbekovnaNamangan viloyat, Norin tumani
18-maktab ona tili va adabiyoti fani o’qituvchisi

Annatsiya. Til – millatning ma’naviy boyligidir. Til nafaqat muammola vositasi – balki xalqning madaniyati, urf-odati, uning turmush tarzi, tarixidir. Turli xalqlarning tillariga xurmat esa o’z navbatida o’zaro tushunishni, muloqotlarga imkoniyat yaratadi. Tillarni saqlanib qolishi uchun esa bu tillarni qo’llab-quvvatlash zarurdir.

Kalit soʻzlar: oʻzbek tili, muloqot, davlat tili.

Til muloqot vazifasi ham hisoblanadi. Hammamizga ma’lumki, mashhur bo’lgan A.Navoiy bobomizga tegishli “Ko’ngil qulfi maxraning qulfi til va gulfin kalitin so’z bil”. Inson qalbining xazinasini til, bu qalb xazinasining kaliti so’zdir. O’zbek tilining so’zlari shu qadar ma’noli, ko’pki bitta ma’noga ega bo’lgan tushunchasi bir nechta so’zlar orqali ifodalash bo’ladi. Masalan, birgina ko’z so’zining bir necha ma’nolari bor. Bilamizki bir tushunchaga tegishli so’z, bir necha so’zlar bilan ifodalansa, ya’ni sinonim so’zlari qanchalik ko’p bo’lsa, ayni shu til boy til hisoblanadi. Ko’plab adiblarimiz til haqida ko’plab hikmatli so’zlarni aytganlar va tilni turlicha ta’riflaganlar. Masalan, “Til-millat ko’zgusi”, “Til-ma’naviyat ko’zgusi”, “Til-millatning bebaho boyligi” va shu kabilardir.

1989-yil 21-oktabrda o’zbek tiliga davlat tili maqomi berildi. O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida o’zbek tili maqomi huquqiy jihatdan mustahkamlab qo’yildi. O’zbek tili haqidagi qonun qabul qilinganidan so’ng barcha davlat hujjatlari o’zbek tilida yuritiladi, gazeta va jurnallar o’zbek tilida chop etila boshlandi. 1993-yil 2-sentabrda “Lotin tiliga asoslangan o’zbek alifbosini tuzish tog’risida”gi qonun qabul qilingandan so’ng, mamlakatimiz har tomonlama rivojlandi va jahon kommunikatsiya tizimidan munosib o’rin egallash muhim ahamiyatga ega bo’ldi. Shu sababli chet ellarda ham o’zbek tiliga qiziquvchilar, uni o’rganuvchilar soni ortib bordi. Dunyoda 5600 dan ortiq tillar mavjud bo’lib, bundan 200 tasigina davlat tili sifatida qabul qilingan. Ularning orasida o’zbek tilining borligi uning naqadar sof, mukammal, purma’no va jozibadorligidan darak beradi.

Shuni ta’kidlash kerakki, o’zbek tiliga davlat tili maqomining berilishi xalqimizning milliy mustaqillikka erishish yo’lidagi muhim qadamlaridan biri bo’lgan edi. Istiqloq yillarida mamlakatimizda barcha sohalarda bo’lgani kabi tilimiz taraqqiyotida ham muhim o’zgarishlar yuz berdi. O’zbek tilining xalqaro miqyosda obro’si oshdi. “Davlat tili haqida”gi qonun ona tilimizning bor go’zalligi va jozibasini to’la namoyon etish bilan birga, uni ilmiy asosda rivojlantirish borasida ham keng imkoniyatlar yaratdi. Olimlar va mutaxassislar tomonidan ilm-fan va turli sohalarga oid ensiklopediya va lug’atlar, darslik va o’quv qo’llanmalari chop etildi. Mumtoz adabiyotimiz namunalari, sakson mingdan ziyod so’z va so’z birikmasini, fan, texnika, sanoat, madaniyat va boshqa sohalarga oid atamalarni, shevalarda qo’llaniladigan so’zlarni o’z ichiga olgan besh jildlik “O’zbek tilining izohli lug’ati” bu borada amalga oshirilgan ishlarning eng muhimlaridandir. Til – millat qiyofasining bir bo’lagi. Dunyodagi barcha xalqlar o’zining milliy rasmiy tiliga ega deb aytolmaymiz. Chunki bu xalqning milliy mustaqilligi bilan bog’liq. Mutaxassislarining so’zlariga qaraganda, bugungi kunda har ikki haftada bitta til yo’qolib bormoqda. Bu o’z navbatida o’sha tilda so’zlashuvchi xalqlarning yo’qolishini anglatadi. YUNESKO vakillarining so’zlariga qaraganda, qachonlardir odamlar so’zlashadigan tillarning soni 7 mingdan 8 mingtagacha yetgan bo’lsa, bugungi kunda sayyoramizda 6 mingta til mavjud bo’lib, ularning 90 foizi yo’qolib ketish arafasida turibdi. Bu asosan sivilizatsiya tufayli madaniyatidan ayrilayotgan kam sonli millatlarning tillaridir. Bu tillarda so’zlovchi aholining ayrimlari yozuvga ega bo’lsa, ayrimlari bundan bebahradir. Masalan, Afrika tillarida so’zlashuvchi aholining 80 foizi xamon o’z yozuvlariga ega emas. Minglab tillardan ta’lim tizimida foydalanishning imkoniyati yo’q. Internetdan foydalana olmaydigan tillar haqida-ku aytmasa ham bo’ladi. Chunki yangi texnologiyalarning rivojlanishi tufayli ayrim xalqlar o’z tillaridan ko’ra zamonaviy tillardan foydalanishga majbur bo’lmoqda. Bugun Internet tilining 81 foizi ingliz tiliga to’g’ri keladi. To’g’ri, avvallari ham tillar paydo bo’lgan, muammolada bo’lib, ma’lum vaqtdan so’ng yo’q bo’lib ketgan. Lekin hozirgidek tillarning jadallik bilan yo’qolishi tarixda kuzatilmagan. Yo’qolib ketish havfida bo’lgan tillarning saqlab qolish yo’lida amalga

oshirilayotgan sa'y-harakatlarning asosiy maqsadi ham madaniyatlar va tillar xilma-xilligini ta'minlashdan iboratdir. Chunki aynan til tufayli xalq va elatlarning madaniyati, urf-odatlarini saqlanib qoladi, sayyoramizda yashayotgan xalqlarning o'tmishi va madaniyati hurmat qilinadi. Tilshunoslar yo'qolib ketish arafasida turgan tillarni saqlab qolishning imkoniyatlari hozircha qo'ldan boy berilmaganini aytishadi. Tillarni saqlab qolish uchun esa, BMT ekspertlarining fikricha, bu tillardan ta'lim tizimida keng foydalanishni yo'lga qo'yish kerak. Lingvist olimlarning fikricha, yana 25 yildan so'ng hozir muamolada bo'lgan tillarning o'ntasidan bittasi saqlanib qolar ekan.

Aynan til tufayli insoniyat u yoki bu xalqqa mansubligidan faxrlanib yashaydi. Barcha tillarni tan olish va xurmat qilish tinchlikning birdan bir kafolatidir. Olimlarning fikricha, til yashab qolishi uchun undan kamida bir millon kishi so'zlashishi kerak ekan. Biroq bunday tillar dunyoda atigi 250 tadir. O'zbek tili ham mana shu 250taning ichida ekani quvonarli, albatta.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam, tilni sevish, uni ardoqlash, millatni sevish va uni qadrlash bilan teng hisoblanadi. Har qaysi xalqning turmush tarzi, urf-odatlarini, madaniyati uning tilida o'z ifodasini topadi. Til – millat ko'zgusi, deb bejiz aytilmagan. Xalqimizning necha asrlik boy tarixi, ko'hna va serqirra madaniyati o'zbek tili ta'sirida shakllangan. Ulug' shoirimiz Alisher Navoiy shu tilda bebaho asarlar yaratib, dunyoni lol qoldirgan. Bugungi kunda jahonning barcha mamlakatlarida davlatimiz delegatsiyalari tashrifi, yoshlarimiz yutuqlari, sportchilarimiz g'alabalari sharafiga o'zbek tilida madhiyamiz kuylanayotir.

Biz o'z ona-tilimizni asrab-avaylashimiz, uning nufuzini oshirishimiz, go'zal va sofligini avlodlarga meros sifatida qoldirishimiz, dunyoga tanitishda o'z hissamizni qo'shishimiz kerak. “Til yashasa, millat yashaydi”. Agar biz o'z tilimizning ko'rkamligi, boyligini dunyoga tarannum etsak, millatimiz yanada charog'on bo'ladi va birligimiz mustahkam bo'ladi.

Adabiyotlar:

1. Mahmudov N. Tilning mukammal tadqiqi yo'llarini izlab...// O'zbek tili va adabiyoti, 2012. – 5-son, 3-16-betlar

TABIATSHUNOSLIK DARSLARINING TURLARI

Mardonova Mohigul Teshayevna
Buxoro viloyati G`ijduvon tumani
4-makab boshlang`ich sinf o`qituvchisi
(+998919209120)

Annotatsiya: Dars-o`quv ishlarining tashkiliy shakli bo`lib, bir xil yoshdagi o`quvchilar bilan qat`iy jadval va dastur asosida 45 daqiqa davomida o`quvchilar qat`iy tarkibi bilan olib boriladigan mashg`ulotlar dars deb ataladi.

Kalit so`z: Tabiatshunoslik, dars, didaktika, anketa, bilts, kompetensiya, zinama-zina

Har bir dars dasturda belgilangan masalalami o`rganishga bag`ishlanadi. Maqsadi va mazmuni jihatidan har xil bo`lgan darslar turlicha sxemada tuzilishi mumkin. Odatda darsni quyidagi tuzilish qismlariga ajratish mumkin:

Tashkiliy qism.

Uy vazifasini tekshirish.

Yangi materialni bayon qilish.

O`quvchilaming mustaqil ishlashlari, yangi bilimlami mustahkamlash, ulaming o`zlashtirilishini tekshirish. Dars materialini umumlashtirish. Uyga vazifa berish. Baholami sharhlash. Tabiatshunoslik darslari qismlarining izchilligi xilma-xil bo`lishi mumkin: bir xil darslarda o`quvchilaming mustaqil ishlari yangi bilimlami bayon qilgandan keyin o`tkaziladi, boshqalarida undan oldin bo`ladi; uy vazifasini tekshirish darsning boshida yoki uning kelgusi bosqichlarida olib borilishi; darsning qismlari almashinibgina qolmasdan, balki takrorlanishi ham mumkin. Chunonchi, yangi materialning bayon qilinishini mustaqil ishlar bilan navbatlashtirib, bir necha qismlarga ajratish mumkin. Ba`zi qismlar dars tuzilishidan tushib qolishi mumkin. Masalan, hamma darslarda ham o`quvchilaming mustaqil ishlari tashkil qilinmaydi. Tabiatshunoslik darslari quyidagi vazifalarni bajarishi ko`zda tutiladi. 1. Ta`limiy vazifasi - bu o`quvchilarga muntazam bilim berish o`quv va ko`nikmalar hosil qilish bilan bog`langan. Buning uchun o`qituvchi o`quv materialidan bosh, asosiy tushunchalarni tanlaydi, ular asosida anglangan, chuqur bilimlar hosil qiladi.

Tarbiyaviy vazifasi - tabiat qonuniyatlarini o`rganishi asosida bolalarda moddiy dunyoqarashni shakllantirish, o`lkashunoslik, ekologik, mehnat va estetik, tabiatni sevish, uni muhofaza qilish ruhida tarbiyalashdan iborat. 3. Rivojlantiruvchi vazifasi - o`quvchilaming aqliy va bilish qobiliyatlarini o`stirish bilan bog`liq holda ulaming shaxsiy sifatlarini rivojlantirishdan iborat. Bunda o`quvchilarning kuzatuvchanlik, diqqati, xotira kuchlarini o`stirish va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga alohida e`tibor beriladi. Tafakkur operatsiyalari asosida ish olib boriladi. 4. Rag`batlantiruvchi vazifasi u o`quvchilarda bilimga bo`lgan ehtiyoj tabiatni o`rganishga qiziqish uyg`otish, bilish faoliyatini faollashtirishdan iborat. Kursning mazmuni, moddiy baza, o`quv materialining yangi bilimlari, ulaming hayotiy ahamiyati, o`lkashunoslik materiallari o`quvchining bilishga bo`lgan qiziqishini oshiradi. 5. Mustaqil ta`lim bembchi vazifasi bu mustaqil ishlash metodlarini qo`llash yo`li bilan amalga oshiriladi-darslik, “kuzatishlar kundaligi.” Globus, xarita, jadval va rasmlar bilan mustaqil ishlanadi. Darsning maqsadi va mazmuni har xil bo`lsada, ammo umumiy maqsad bir xil o`quvchilaming kompleks tarbiyalash va ularni tabiatga doir bilimlar qurollantirishga qaratilgan. Tabiatshunoslik darslarining maqsadi va mazmuni turli xil bo`lsada, turli bosqichlarda tuzilgan darslar amalda keng qo`llaniladi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. D.Sharipova, D.P.Xodiyeva, M.K.Shirinov “Tabiatshunoslik va uni o`qitish metodikasi”
2. Internet ma`lumotlari

O'QUVCHILARNI SINTAKSIS ELEMENTLARI BILAN TANISHTIRISH

Nasrullayeva Zulayxo Qudratullayevna

Buxoro viloyati G`ijduvon tumani ona tili fani o`qituvchisi
(+998900814773)

Annotatsiya: O`quvchilarga sintaksis haqidagi dastlabki bilimlar 5-sinfda beriladi. 8-sinfda esa sintaksis kengroq tarzda, ya`ni so`z birikmasi, gap va uning ifoda maqsadiga ko`ra turlari, gapning bosh va ikkinchi darajali bo`laklari, uyushgan va ajratilgan bo`laklar, gap bo`lagi bilan aloqaga kirishmaydigan “bo`laklar” kabi mavzular o`rganiladi.

Kalit so`zlar: Sintaksis, punktuatsiya, so`z birikmasi, sintaktik tahlil.

8-sinfda “So`z birikmasi” mavzuini o`rganishda hokim so`z va tobe so`zni aniqlash, hokim so`z bilan tobe so`zning birikish turini ko`rsatish (boshqaruv, moslashuv, bitishuv), hokim so`z va tobe so`zni bog`lovchi grammatik vositani (kelishk qo`shimchalari, ko`makchilar va ohang) aniqlash, hokim so`z va tobe so`zni qaysi so`z turkumi bilan ifodalanganligini izohlash (ot+ot, ot+fe`l) kabilarga e`tibor qaratiladi.

Ma`lumki, o`quvchilar so`z birikmasini so`zlar qo`shilmasidan, so`zdan, iboradan, gapdan, tasviriy ifodadan farqlashda qiynaladilar. Shu bois, bularning har biriga (so`z birikmasi va so`zlar qo`shilmasi, so`z birikmasi va so`z, so`z birikmasi va turg`un bog`lama v.h.) alohida alohida to`xtalishga to`g`ri keladi.

So`z birikmasining so`zlar qo`shilmasidan farqini tushuntirish uchun ualrni o`zaro qiyoslash usulidan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Masalan, “Karimjonning akasi” so`z birikmasini “Karimjon va akasi” so`zlar qo`shilmasi bilan qiyoslash kabi.

So`z birikmalari zanjiri mavzuini o`tishda gap tarkibida bir so`z birikmasidagi hokim so`z boshqa bir so`zga tobelanishi, bir hokim so`z bir necha tobe so`z yoki bitta tobe so`z bir necha hokim so`zga aloqador bo`lishi kabilarga e`tibor qaratilishi lozim.

Masalan, “uch kundan beri shimoldan esgan mayin shamol” birikmasi zanjirida 5 ta so`z birikmasi mavjud.

1) uch kundan beri 2) shimolgan esgan 3) mayin shamol 4) shimoldan esgan mayin shamol
5) uch kundan beri shimoldan esgan mayin shamol.

O`quvchilar 5-sinfanoq kesim gap markazi ekanligini biladilar. O`quvchilar sodda gap tarkibidagi kesimlik shakliga ega bo`lgan bitta kesimning bitta gap markazi ekanligini, qo`shma gap tarkibida esa bunday markaz ikki va undan ortiq bo`lishini o`rganadilar.

Kesim gap markazi bo`lganligi sababli egadan oldin “Kesim va uning ifodalanishi” mavzusi o`tiladi. Bu mavzuni o`rganishda avvalo o`quvchilar e`tibori kesimning mavqeiga qaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.”Ona tili o`qitish metodikasi” Qosimova. G`ulomova
- 2.Internet ma`lumotlari

BOSHLANG'ICH SINFLARDA DOSTONLARNI O'RGATISH METODIKASI

O'rinov Baxridin Saparovich

Samarqand viloyati Kattaqo'rg'on tumani
74-son maktabning Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Boshlang'ich sinf o'quvchilarini asosan jamiyatda yashagan xalq ruhi, do'stlik, birodarlik, mardlik, vatan va xalqqa sodiqlik g'oyalari, ota-onalarning izaro ahilligi, ular bilan farzandning o'zaro mehr-muhabbati, qadr-qimmatini, insoniy eng yaxshi fazilatlarini u ijod etgan maqol, topishmoq, ertak, latifa, lapar, askiya, dostonlar va boshqalar asosida tarbiyalab borishimiz lozim. Ushbu maqoladada boshlang'ich sinf o'quvchilariga doston o'qitish metodikasi haqida mulohaza yuritilgan.

Kalit so'zlar: o'quvchi, dars, doston”, “xalq og'zaki ijodi, tarix, adabiyot, kurash.

O'zbek xalqi og'zaki ijodi juda uzoq tarixga ega. Og'zaki ijodning qadimdan shakllangan janri dostonidir. U eng murakkab, yirik va keng tarqalgan shakllardan hisoblanadi. “Doston” so'zi “qissa”, “hikoya”, “ta'rif”, “maqto'v”, “shon-shuhrat”, “sarguzasht” ma'nolarida ishlatiladi. U adabiy atama sifatida yirik hajmli, liro-epik asarlarni anglatadi. Dostonlarda xalqning turmushi, uning kelib chiqishi, boy madaniyati, xalqlar orasidagi munosabatlar ajoyib tarzda berilgan bo'lib, uning tarbiyaviy ahamiyati ham yuqori hisoblanadi.

O'zbek xalqiga xos milliy xususiyatlar, uning milliy madaniyati, ilm-fan, san'at va adabiyot sohasida erishgan yutuqlarida, oilaviy turmush tarzida bola tarbiyasida qo'llangan usul va tadbirlarida nomoyondir.

Yosh avlodni hayotga tayyorlashda ko'p asrlar davomida qo'llangan usul va vositalar, tadbir shakllari, urf-odat va an'analar, tarbiya xaqidagi g'oyalar – hayotiy tajribalar o'zbek xalq pedagogikasida mujassamdir.

Doston janri ilk bor xalq og'zaki ijodida shakllangan bo'lib, keyinchalik badiiy adabiyotga ham kirib kelgan. Hozirda ham ushbu janrda ko'plab asarlar yaratib kelinmoqda. Doston janri voqealar rivojining boyligi, tilining soda ekanligi, tushunishga qiyinchilik tug'dirmasligi va eng muhimi esa tarbiyaviy ahamiyati yuqori bo'lganligi uchun boshlang'ich sinfdan boshlab o'qitish maqsadga muvofiq. Xalq dostonlarining matni nazmiy va nasriy parchalardan iborat bo'lib, mavzusiga ko'ra xilma-xildir. Boshlang'ich sinflarda asosan: qahramonlik dostonlari, jangnoma dostonlar o'rganiladi.

Xalqning qahramonona kurashlari qahramonlik dostonlarining paydo bo'lishiga sabab bo'lgan. Masalan: “Alpomish”, “Yodgor” kabi xalq qahramonlik dostonlarida fantaziya va romantik tasvirning kuchli bo'lishiga qaramay, ularning asosini xalq hayoti va kurashi, uning orzu-armonlari tashkil etadi. Xalqqa xos insonparvarlik, vatanparvarlik, qahramonlik, mardlik, mehnatsevarlik, do'stlik va sadoqat kabi oliyjanob fazilatlarini xalq dostonlaridagi qahramonlar obrazida mujassamlashgan. Doston qahramonlari shunday ta'svirlangan bo'ladiki, bola ushbu qahramonlar obrazlariga havas qiladi va unga o'xshash harakat qiladi. Endigina shakllanayotgan bola ongida o'z o'zidan vatanparvarlik, insonparvarlik, xalqiga muhabbat hissi shakanadi.

Boshlang'ich sinflarda dostonni o'rganish darsini quyidagicha tashkillashtirishimiz mumkin:

1. Tayyorgarlik ishlari (bunda doston xususiyatlari va qaysi sinfdan o'qitilishiga mos ravishda ish turlari tanlanadi).

2. Dostonni o'qituvchining ifodali o'qishi yoki baxshi aytganini eshittirish.

3. Dostonni qismlarga bo'lib o'qish.

4. Doston mazmunini tahlil qilish.

5. Dostonda o'quvchilar tushunishi qiyin bo'lgan so'z va so'z

6. Dostondagi badiiy san'atlar ustida ishlash.

7. Dostonni qismlarga bo'lish va reja tuzish.

8. Dostonni to'liq qayta hikoyalash.

9. Umumlashtiruvchi suhbat.

Boshlang'ich sinf o'qish darsliklarida doston janriga kam o'rin berilgan bo'lib, 3-sinf “O'qish kitobi”da “Alpomish”, “Rustamxon” dostonlaridan parchalar berilgan bo'lsa, 4-sinfda M.Shayxzodaning “Toshkentnoma” dostoni keltirilgan. 3-sinfda o'quvchilarga doston haqida beriladigan ma'lumot „Rustamxon” dostoniga bog'liq holda bayon etiladi. Darsda o'qituvchiga

doston haqida quyidagi ma'lumotlarni beradi: “Doston ham xalq og'zaki ijodining bir turidir. Dostonda xalq hayoti, kurashi va orzu-umidlari aks etadi”. Boshlang'ich sinflarda dostonlardan berilgan parchalarda, asosan, qahramonlarning bolalik davri aks etgan epizodlar keltiriladi. Bunda bolalarni qahramonlikka, Vatanga sadoqatli bo'lishga chorlovchi voqealar tasvirlanadi. 3-sinf darsligidan o'rin olgan “Rustamxon”, “Alpomish” dostonlari xalq og'zaki ijodi mahsuli bo'lganligi uchun muallif haqida ma'lumot berilmaydi. Faqat bu dostonlar o'rganiladigan darslarda dostonni qo'shiq qilib aytadigan baxshilar haqida ma'lumot berish mumkin.

Dars jarayonida pedagog bola bilan ishlash jarayonida doston qahramonlarini obrazini shunday mohirlik bilan ta'svirlashi kerakki, bola ushbu tasvirlangan obrazni ongida chiza olishi kerak. Darsning yana ham tushunarli va samarali bo'lishi uchun ko'rgazmali materiallardan foydalanish maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Dars yakunida esa o'qituvchi tomidan o'qib tushuntirilgan dostonning tahlili o'tkaziladi. Bu jarayonda o'quvchilar qanday tushunganliklari so'raladi, doston qahramonlari haqida fikr bildirishlari, asar sujetlari haqida fikr bildirib baxs munozara o'tkaziladi. Bu esa o'quvchilarning nutqini o'stirib dunyoqarashini o'stirishlari uchun imkon beradi.

Dostonlar nafaqat xalq tarixi, balki uning ilmiy, ma'naviy, ma'rifiy qarashlarini ham ifodalashi ma'lum. Shular haqida o'quvchilarga bilim berishda kompyuter texnologiyasidan foydalanish katta samara beradi. Ya'ni bunda folklorga oid ma'lumotlar faktik asosda havola qilinishi ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karima Qosimova va boshq. Ona tili o'qitish metodikasi. T., NOSIR. 2009
2. S.Matchonov va boshq. Boshlang'ich sinf o'qish darslarini pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish. T.: „Yangiyul poligraph service“, 2008.
3. www.fayllar.org

PSIXOLOGIYADA SHAXS TUSHUNCHASI

Pardayev Obidjon Hamza o'g'li
Samarqand viloyati Kattaqo'rg'on tumani
74-maktab Amalyotchi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxs tushunchasiga ta'rif berilgan. Shuningdek shaxsning turli munosabatlardagi o'rni, boshqa fenomenlardan farqi keltirilgan.

Kalit so'zlar: shaxs, odam, inson, fan, psixologiya, individ, munosabat, ong.

Shaxs – ong egasi bo'lgan konkret odam. «Shaxs» tushunchasi psixologiyada eng ko'p qo'llaniladigan tushunchalar sirasiga kiradi. Psixologiya o'rganadigan barcha fenomenlar aynan shu tushuncha atrofida qayd etiladi. Inson ruhiy olami qonuniyatlari bilan qiziqqan har qanday olim yoki tadqiqotchi ham shaxsning ijtimoiyligi va aynan jamiyat bilan bo'lgan aloqasi masalasini chetlab o'tolmagan.

Shaxs - ijtimoiy va shaxslararo munosabatlarning mahsuli, ongli faoliyatning subyekti bo'lmish individdir. Shaxsga taaluqli bo'lgan eng muhim tasnif ham uning jamiyatdagi murakkab ijtimoiy munosabatlarga bevosita aloqadorlik, ijtimoiy faoliyatga nisbatan ham obyekt, ham subyekt bo'lishlikdir. Odam insonshunoslik fanlari tomonidan har tomonlama o'rganilib kelinmoqda. Psixologiyada odam biologik evolyutsiya mahsuli sifatida, jamiyat ishlab chiqarishining asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida, ishlab chiqarish va boshqa ijtimoiy munosabatlarning subyekti sifatida o'rganiladi. Odamning boshqa shaxslar bilan, tashqi olam bilan bo'lgan munosabatlari xilma-xil bo'lganligi uchun unga xos bo'lgan psixologik sifatlar va fazilatlar ham nihoyatda xilma-xildir.

Psixologiya fanida inson zotiga xoslik masalasi individ (lotincha individ - ajralmas, alohida zot degan ma'no anglatadi), shaxs, individuallik (yakkaxonlik) tushunchalari orqali aks ettiriladi. Katta yoshdagi ruhiy sog'lom (esi-hushi joyida) odamlar ham, chaqaloq ham, nutqi yo'q, oddiy malakalarni o'zlashtira olmaydigan aqli zaiflar ham individlar deb ataladi. Biroq bulardan birinchisiningina shaxs deb atash an'ana tusiga kirib qolgan, chunki o'sha zotgina ijtimoiy mavjudot, ijtimoiy munosabatlar mahsuli, ijtimoiy taraqqiyotning faol qatnashchisi bo'la oladi. Individ sifatida yorug' dunyoga kelgan odam ijtimoiy muhit ta'sirida keyinchalik shaxsga aylanadi, shuning uchun bu jarayon ijtimoiy-tarixiy xususiyatga egadir. Ilk bolalik chog'idanoq individ muayyan ijtimoiy munosabatlar tizimi doirasiga tortiladi, bunday shaxslararo munosabatlar tarzi tarixiy shakllangan bo'lib, u yoshligidanoq shu tayyor (ajdodlar yaratgan) ijtimoiy munosabat, muomala, muloqot tizimi bilan tanisha boradi. Ijtimoiy qurshov (oila a'zolari, mahalla axli, jamoatchilik, ishlab chiqarish jamoasi), ijtimoiy guruh ichida (kishilarning og'ushida, ularning qalb to'risida) odamning bundan keyingi rivojlanishi uni shaxs sifatida shakllantiruvchi, uning ongi va irodasining xususiyatlariga mutlaqo bog'liq bo'lmagan har xil xususiyatli munosabatlar majmuasini vujudga keltiradi.

Umumiy psixologiya fanida shaxsning shakllanishi va rivojlanishi qonuniyatlari hamda ularning mexanizmlari tadqiq etiladi. Bu borada psixologlar tomonidan shaxsga nisbatan turlicha ta'rif berilgan va uning tuzilishini o'ziga xos tarzda tasavvur qilishgan. Quyida mualliflarning ayrimlariga qisqacha to'xtalib o'tamiz.

A.G.Kovalevning fikricha, shaxs - bu ijtimoiy munosabatlarning ham obyekt, ham subyektidir. A.N.Leontyev ushbu masalaga boshqacharoq yondashib, unga shunday ta'rif beradi: shaxs - bu faoliyat subyektidir. K.K.Platonovning talqiniga binoan: jamiyatda o'z rolini anglovchi, ishga layoqatli, yaroqli a'zosi shaxs deyiladi. Bu muammo mohiyatini chuqurroq ochishga harakat qilgan S.L.Rubinshteyn ta'rificha, shaxs bu tashqi ta'sirlar yo'nalishini o'zgartiruvchi ichki shart-sharoitlar majmuasidir.

Psixologiya fanida bir-biriga yaqin, lekin ayniyat bo'lmagan tushunchalar qo'llanilib kelinadi, chunonchi: odam, shaxs, individuallik. Ularning mohiyatini aniqroq izohlab berish uchun har birining psixologik tabiatini tahlil qilish maqsadga muvofiq.

Odam: sut emizuvchilar sinfiga daxldorlik, biologik jonzod ekanligi odamning o'ziga xos xususiyatidir. Tik yurishlik, qo'llarning mehnat faoliyatiga moslashganligi, yuksak taraqqiy etgan miyaga egaligi, sut emizuvchilar tasnifiga kirishi uning o'ziga xos tomonlarini aks ettiradi. Ijtimoiy jonzot sifatida odam ong bilan qurollanganligi tufayli borliqni ongli aks ettirish qobiliyatidan

tashqari o‘z qiziqishlari va ehtiyojlariga mutanosib tarzda uni o‘zgartirish imkoniyatiga ham egadir.

Shaxs: mehnat tufayli hayvonot olamidani ajralib chiqqan va jamiyatda rivojlanuvchi, til yordami bilan, boshqa kishilar bilan muloqot (muomala)ga kirishuvchi odam shaxsga aylanadi. Ijtimoiy mohiyati shaxsning asosiy tavsifi hisoblanadi.

Individuallik: Har qaysi inson betakror o‘ziga xos xususiyatlarga ega. Shaxsning o‘ziga xos qirralarining mujassamlashuvi individuallikni vujudga keltiradi. Individual shaxsning intellektual, emotsional va irodaviy sohalarida namoyon bo‘ladi.

Shaxs strukturasi, ya’ni tuzilishi muammosini bayon, talqin qilishda tayanch va jabha, komponent tushuncha tariqasida yaxlit tuzilishning nisbiy mustaqil qismidan, tahlilning birligi sifatida element tushunchasidan (atamasidan), har qanday kontekstlardan yaxlitlik xususiyatini aks ettirgansa ham ulardan foydalanamiz. Bunday tafovut (farq) shaxs xususiyatlarini yaxlit holda mukammal ochish uchun tarkibiy tizimli va elementli-tizimli darajalarini namoyon etish uchun mutlaqo zarur. Shaxsning tuzilishi to‘g‘risidagi muammo o‘zining dolzarbligi bilan fanning tadqiqot doirasidan, predmetidan tashqari chiqadi. Shaxs tuzilishiga oid ilmiy tasavvurlarning yaratilishi, ishlab chiqilishi yaxlit nazariyaning zaruriy sharti hisoblanib, insonning ijtimoiy mohiyati qirralarini ochish imkoniyatiga egadir. Psixologiya fani shaxs strukturasi modelini yaratishga boshqa fanlardan izchilroq kirishadi, uning tabiatini aks ettirish imkoniyatiga erishadi, natijada u psixologiya muammolari majmuasida markaziy o‘rin egalladi. Psixologiya olimlari tomonidan tadqiqot qilinayotgan dolzarb muammolar bilan shaxs tuzilishiga oid masala u yoki bu jabhasi orqali uzviy bog‘liqlikka ega. Bu kontekstda xulq motivatsiyasi, shaxsning tipologiyasini ishlab chiqish, shaxsga ta’sir o‘tkazishning samarali yo‘l yo‘riqlarini qidirishni eslatib o‘tishning o‘zi kifoya.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Umumiy psixologiya fanidan o‘quv-uslubiy majmua. Buxoro 2021
2. G`oziev E. «Pedagogik psixologiya asoslari». Toshkent. 1997
3. G`oziev E. «Psixologiya». Toshkent. «O`qituvchi». 1994

TARIX FANINING ZAMONAVIY KONSEPSIYALARI

Qodirov Akramjon Abduraximovich,

Namangan viloyati To'raqo'rg'on tumanidagi
28-umum ta'lim maktabi Tarix fani o'qituvchisi
tel:943061517

***Annatsiya.** Tarixiy konsepsiya – bu tarixiy hodisalar va jarayonlarga aniq bir bilish nazariyasi, manbaviy asoslari va o'rganish metodlari nuqtai nazaridan qarashlar va yondashuvlar tizimidir.*

***Kalit so'zlar:** konsepsiya, jarayon, tarixiy.*

Tarixiy konsepsiya – bu tarixiy hodisalar va jarayonlarga aniq bir bilish nazariyasi, manbaviy asoslari va o'rganish metodlari nuqtainazaridan qarashlar va yondashuvlar tizimidir. Tarixiy konsepsiya fanning predmetini, tarixiy taraqqiyot xususiyatlarini bilish va tushunish, ularni belgilab beruvchi omillarni aniqlab beradi.

Tarixiy konsepsiya tarixiy jarayonning asosiy mohiyatini ochib beradi va tushuntirib beradi. Bilish nazariyasi bilish jarayoniga - ya'ni, bilish tamoyillarini aniqlab beruvchi va metodlarning qo'llanishida asos bo'luvchi fanning metodologiyasiga ta'sir ko'rsatadi. Nazariya va metodologiya o'rtasidagi farq tarixchilar tomonidan jamiyat taraqqiyoti, shuningdek, alohida tarixiy voqealar va hodisalarning, tarixiy jarayonlarning o'rganish borasida turlicha farqlanuvchi tushunchalarning shakllanishiga olib keladi.

Tarix fani konsepsiyasi bir nechta tushuncha va qarashlarni aks ettiradi:

Birinchidan, tarixiy tadqiqotlarning yetakchi g'oyasi yoki asosiy, bosh mazmuni bo'lib, ular yordamida tadqiqot ob'ekting tanlanishi asoslab beriladi, tushuntirish tizimini shakllantiruvchi farazlar va tarixiy nazariyalarni yuzaga keltiruvchi tushunchalarni dallillar bilan asoslab berish amalga oshiriladi va tadqiq etilishi mo'ljallanayotgan ilmiy masala ilmiy muammo tarzida shakllantiriladi.

Ikkinchidan, tarixiy hodisalarga nisbatan ilmiy qarashlar tizimi va uning predmetini aniqlovchi, tarixiy taraqqiyotning xarakterini tushunish hamda tarixiy jarayonning asosiy mohiyatini aniqlovchi va ochib beruvchi aniq bir tarixiy bilish nazariyasi nuqtai-nazaridan yondashuvlar jarayonlaridir.

Tarixiy bilimlar aniq bir ijtimoiy muhitda shakllanadi. Tarixiy bilimlar murakkab va ko'pqirrali jarayon bo'lib, u doimiy rivojlanishda (harakatda) bo'ladi, bu jarayonda turli nazariyalar va farazlar o'zgarib turadi. Nazariyalar va qarashlarning o'zgarib turishi fanning taraqqiy etib borishi bilan bog'liq bo'lib, har bir nazariya alohida jarayonlarning tushuntirib berilishi bilan bog'liqdir. Konsepsiyalarning o'zgarib turishi esa fan taraqqiyotining asosiy shartlaridan biridir.

U yoki bu tarixiy konsepsiyaga baho berishda va ayni bir tarixchining tarix fanidagi o'rmini aniqlashda birinchi darajali talab shundan iboratki, ayni konsepsiya avvalgilari bilan taqqoslaganda zamonaviy tarixshunoslik nuqtai-nazaridan qanday yangilikni bera olishi mumkinligiga aniqlik kiritish zarur bo'ladi. Qolaversa, har qanday konsepsiyaga baho berishda eng avvalo unga amal qilgan ayni bir tarixchining tadqiqot jarayonlarining boshlanishidan boshlab to o'z ilmiy xulosalarini bayon qilishigacha amalga oshirgan tadqiqot jarayonlarini chuqur tushunish lozim bo'ladi.

Zamonaviy tarix fani avvalgi barcha davrlardagi tarix fanlaridan shunisi bilan farq qiladiki, hozirgi kundagi tarix fani yangi axborot muhitida taraqqiy etmoqda, bu axborot muhitidan tarix fani o'zi uchun yangi metodlarni o'zlashtirgan holda ayni vaqtda o'zi ham uning shakllanishiga ta'sir ko'rsatmoqda. Hozirgi kunda u yoki bu mavzuda tarix tadqiqotlarini amalga oshirish emas, balki ilmiy ijodiy jamolar tomonidan yaratilgan, yirik va ishonchli ma'lumotlar bazalari bilan tekshirish imkoniyati mavjud bo'lgan ishonarli, haqiqiy, tom ma'nodagi ilmiy tarixni yaratish birinchi o'ringa ko'tarilgan.

Jahon miqyosida tarixiy haqiqatga erishish uchun bugungi kungacha mavjud bo'lgan turli gneseologik paradigmalardan foydalangan holda turli yo'lar bilan borilmoqda. Tarixiy tadqiqotlardagi postmodernizm, ijtimoiy antropologiya, gender yondashuvlariga o'rniga global tarix chiqmoqda, xattoki unga qarshi antiglobalistlar ham shakllanib va o'z e'tirozlarini bayon qilib ham ulgurgan. Zamonaviy tarixda alohida tarixiy jarayonlar tarixiga va ayni vaqtda mikrotarixga bo'lgan qiziqish kuchayib bormoqda.

Mutaxassislar tomonidan bildirilgan fikrlarga ko‘ra bugungi kun tarixchi olimlari oldida quyidagi bir qator muhim vazifalar turganligini ko‘rsatib o‘tish mumkin, eng avvalo, tarixiy bilish nazariyasi borasidagi eng so‘nggi zamonaviy tajribalarni umumlashtirish, ikkinchidan, jahonning zamonaviy tarixiy ilmiy tafakkuri taraqqiyotini ko‘rsatib beruvchi axborot-tahliliy materiallarni muntazam ravishda e‘lon qilib borish, shuningdek, tarix fani metodologiyasi muammolari, tarixshunoslikning zamonaviy ilmiy-nazariy muammolari, tarixiy bilishning zamonaviy tizimlari, yo‘nalishlari va ilmiy maktablari kabi masalalar yuzasidan maxsus yoki umumiy o‘quv kurslari tashkil qilish, fanlararo yondashuv masalalari va zamonaviy tarix fanining dolzarb muammolarini ta‘lim amaliyotiga imkon qadar kengroq joriy etish, qolaversa, tarix fani metodologiyasi ilmiy muammolari borasidagi ilmiy tadqiqotlarni kuchaytirish va kadrlar tayyorlash masalalarini alohida ta‘kidlab o‘tish mumkin.

Zamonaviy tarix ta‘limida fanlararo yondashuv va insonparvarlik tushunchalari asosida tarixiy jarayonlar va hodisalarning ilmiy tahlili professionallik, fuqarolik burchi va vatanparvarlik tarbiyasiga yo‘naltirilganligi bilan ahamiyat kasb etmoqda. Tarix fanini o‘qitishda tarixshunoslik va tarix fani metodologiyasi fanlari bilan bir qatorda manbashunoslik fani ham asosiy fanlardan biri sanaladi, shunday ekan har bir yetkazib berilayotgan ma‘lumotlarning to‘g‘riligi va ishonchliligi uchun tarixchining ma‘naviy mas‘uliyati ham bu borada alohida muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar:

1. Карпов С.П. Историческая наука и историческое образование в современном информационном пространстве: тупики и перспективы. www.hist.msu.ru
2. Бориснёв С.В. Современные проблемы теории и методологии исторического исследования // cyberleninka.ru

BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA ONA TILI DARSLARINI TASHKIL ETISH

Saidakbarova Dilnoza Mutalibovna

Oltariq tumani 20-IDUM
boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi
e-mail:saidakbarova@gmail.com

Annotatsiya: maqolada boshlang‘ich ta’limda ona tili darslarini tashkil etish va o‘quvchilarda ona tili haqida tasavvur uyg‘otish, boshlang‘ich nazariy ma’lumotlar berish hamda o‘rgatish yoritilgan.

Kalit so‘zlar: ona tili, boshlang‘ich ta’lim, grammatik ma’no, fonetika, til.

Ona tili darslarini tashkil etishga ilmiy- metodik yondashuv, dars samaradorligini oshiruvchi interfaol metodlardan foydalanish bo‘yicha ko‘rsatmalar berish.

Kichik yoshdagi o‘quvchilarning tilni o‘zlashtirish jarayonini tekshirish shuni ko‘rsatadiki, tilga ilmiy qarash asoslarini shakllantirish uning muhim bog‘lanishlarini bilishga ham yordam beradi. Xususan, o‘quvchilarning so‘zning tovush tomoni bilan uning leksik ma’nosi, so‘zning morfemik tarkibi bilan leksik ma’nosi, so‘zning grammatik ma’nosi bilan uning ma’lum so‘z turkumiga tegishliligi o‘rtasidagi bog‘lanish kabilarni bilib olishi shu maqsadga xizmat qiladi. Bu bog‘lanish tilning fonetik, leksik, so‘z yasalishi va grammatik tomonlarining bir-biriga ta’sir qilishini xarakterlaydigan umumiy bog‘lanishlarning xususiy ko‘rinishi hisoblanadi. Shuni ta’kidlash kerakki, o‘quvchilarning xarakterli bog‘lanishlarni tushuntirishlari tilni egallash nuqtai nazaridagina emas, balki dunyoqarashlarini shakllantirishda ham katta ahamiyatga ega.

Tildan bilim berishda o‘quvchilarning hayotiy tajribasiga tayanish muhimdir. O‘qituvchi nazariy xarakterdagi umumlashtirish zarur bo‘lgan daliliy materiallarni yig‘ish bosqichida ham, berilgan bilimlarni amaliyotga tatbiq etish uchun ham bolalarning hayotiy tajribasiga, nutqqa oid amaliyotiga tayanadi. Tilga oid bilimni o‘rganish natijasida o‘quvchilar nutq faoliyatining sifati o‘zgaradi, ongliligi ortadi. Tilni o‘rganishni hayot bilan bog‘lash dunyoning moddiylikini tushunishga asos yaratadi. Bu bilan bir paytda ona tili darslarining asosiy vazifalaridan biri bo‘lmish o‘quvchilarda to‘g‘ri kuzatish va o‘z fikrlarini og‘zaki va yozma shaklda aniq bayon etish ko‘nikmasini o‘stirish masalasi hal qilinadi. Bunda o‘qituvchidan o‘quvchilarda dialektik fikrlash ko‘nikmasini shakllantirishga alohida e’tibor berish talab etiladi.

Dialektik tafakkur keng ma’noda hodisalarning boshqa hodisalar va jarayonlarga bog‘liqligini hisobga olib, ularni har tomonlama mavjud belgilari yig‘indisi bilan rivojlanishda ko‘rish ko‘nikmasini ta’riflaydi. Tafakkurning bunday sifati o‘quvchilarda asta-sekin shakllana boradi va o‘z navbatida, ular kuzatish jarayonida dalillarni topish, ularni tahlil qilish va o‘rganiladigan hodisalarning ayrim tomonlari o‘zaro bog‘liqligini aniqlash, taqqoslash va umumlashtirish ko‘nikmasini egallab boradilar. Keyingi yillarda o‘quvchilarning o‘quv faoliyati tobora izlanish xarakteriga ega bo‘lmoqda. Tilni o‘rganishda boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun ayrim qoida va aniqliklarni yodlab olish emas, balki atrofda hayotni kuzatish asosida o‘quvchilarning o‘zlari «topgan» yoki adabiy manbalardan tayyor olingan til materialini maqsadga muvofiq analiz va sintez qilish yetakchi hisoblanadi. O‘rganiladigan grammatik va so‘z yasalishiga oid, leksik tushunchalarning mavjud belgilarini aniqlash jarayonida faol qatnashish, bilib olingan dalillarni o‘xshash va farqli tomondan qiyoslash, shuningdek, o‘rganilgan nazariy bilimlarni har xil nutqiy faoliyatga ijodiy tatbiq etish - bularning barchasi o‘quvchilarda dialektik fikrlash ko‘nikmasini o‘stirish uchun zamin va shart-sharoit yaratadi. Bunda muhim omillardan biri o‘quvchilarning aqliy faoliyatini o‘qituvchi tomonidan maqsadga muvofiq boshqarish, ularda orfografik, grammatik yoki leksik-uslubiy vazifalarni hal qilishning umumiy metodlarini shakllantirish hisoblanadi.

O‘quvchilarga ta’lim-tarbiya berish vazifalaridan biri ularda ilmiy dunyoqarash elementlarini shakllantirishdir. Bu vazifani hal qilishda maqsadga muvofiq ishlashning yetakchi sharti - o‘quvchini shaxs sifatida muvaffaqiyatli kamol toptirishdir. Quyida ko‘rsatilgan omillar tilni o‘rgatish bilan bog‘liq holda o‘quvchilarda ilmiy dunyoqarash elementlarini shakllantirish usulini belgilaydi:

1. Tilning ijtimoiy hodisa sifatidagi mohiyati uning aloqa (kommunikativ) vazifasini ifodalashdan iboratdir. Maktabda, shu jumladan, boshlang‘ich sinflarda tilni o‘rgatishning

yetakchi yo‘nalishi o‘quvchilar tomonidan tilning aloqa vazifasini bajarishini tushunishlariga erishish hisoblanadi.

2. *Til bilan tafakkur uzviy bog‘liq bo‘lib, tafakkur so‘z vositasida yuzaga chiqadi. Til tafakkurning mahsuli hisoblanib, ongdan tashqarida o‘zicha yashamaydi.*

3. *Til va tafakkur atrofimizni o‘rab olgan moddiy borliqqa nisbatan ikkilamchidir. Tafakkur tashqi dunyoning tushunchadagi ifodasi hisoblanadi. So‘z tushunchaning shartli nomini o‘zida aks ettiradi. Dunyoda yo‘q narsa ongda ham, tilda ham bo‘lmaydi.*

Bu holat o‘quvchilarda dunyoqarashni shakllantirish asosini tashkil etadi va didaktik tamoyillardan birini, ya‘ni til atrofni o‘rab olgan muhitni, voqelikni kuzatish jarayonida faol bilish faoliyati vaziyatida o‘rganilishini belgilaydi. Bunday yondashish dunyoqarashning asosiy masalalardan biriga, ya‘ni nima birlamchi: tabiat (materiya) mi yoki ongmi degan savolga javob tayyorlash hisoblanadi; materiya - birlamchi, ong – ikkilamchi degan tushunchadan o‘quvchilarning xabardor bo‘lishiga yordam beradi.

Maktabda tilning barcha tomonlari (talaffuzi, fonetikasi, leksikasi, grammatikasi, so‘z yasalihi) ni o‘zaro bog‘liq holda o‘rganish ona tilini o‘rgatishdagi etakchi tamoyil bo‘lib, uni amalga oshirish o‘quvchilarning tilni murakkab, rivojlanuvchan, o‘zaro bog‘langan muhim tomonlarga ega bo‘lgan hodisa sifatida anglab etishlari uchun ilmiy asos yaratadi. Tilning mohiyatini bunday idrok etish hodisalarning rivojlanuvchanligi va o‘zaro bog‘langan qismlardan tuzilishini tushunishga zamin hozirlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. U.Masharipova va b.q. Ona tili “1-sinf o‘qituvchilari uchun ilg‘or pedagogik va axborot kommunikasiya texnologiyalarini amaliyotga joriy etish bo‘yicha metodik qo‘llanma T-2017.
2. G‘afforova T va b.q “Ona tili” darsligi 1-sinf T-2019.

TABIATSHUNOSLIK BO`YICHA DARSDAN VA SINFDAN TASHQARI ISHLAR

Sharapova Zuxro Sharifovna

Buxoro viloyati G`ijduvon tumani
4-makab boshlang`ich sinf o`qituvchisi
(+998916460876)

Annotatsiya: Tabiatshunoslik bo'yicha sinfdan tashqari ishlar bolalarda dars jarayonida olingan bilimlarni kengaytirish, chuqurlashtirish, oydinlashtirish, tabiat va o`quv predmetiga yanada kuchliroq qiziqish uyg`otish o`quvchilarning mustaqilligini tarbiyalash va nihoyat kelajakda mazkur sohaning yetuk namoyondalari bo`lib yetishishiga tamoman yo`naltiradigan imkoniyat kuchiga egadir.

Kalit so`zlar: ekskursiya, laboratoriya, dars, amaliyot, vosita, didaktika, namuna Sinfdan tashqari ishlarning mazmuni. Tabiatshunoslik bo`yicha sinfdan tashqari ishlarga tabiatni o`rganish va muhofaza qilish, o`simliklarni o`stirish, hayvonlarni parvarish qilish bilan bog`liq bo`lgan xilma-xil mashg`ulotlar kiradi.

Bu mashg`ulotlar darslarni takrorlamasligi va faqat darslarda olingan bilimlarga asoslanishi kerak. Bolalar e`tiborini tabiat, shuningdek maktab jonli burchagi va o`quvtajriba maydonchasidagi kuzatishlarga qaratmoq; ko`cha va maktabni ko`kalamzorlashtirish bo`yicha, qushlarni muhofaza qilish va qishloq xo`jaligi zararkunandalariga qarshi kurash bo`yicha ijtimoiy-foydali mehnatni tashkil qilmoq lozim. Tabiatdagi amaliy ishlar kuzatishlar va tegishli kitoblar o`qish bilan birga olib borilishi kerak. Sinfdan tashqari ishning jadal borishi uchun uni tashkil etish shakllarini puxta o`ylab chiqish zarur. Sinfdan tashqari ishlarni uch guruhga borish mumkin. Birinchi guruhga ko`plab o`quvchilarni qamrab oluvchi ommaviy ishlar, tadbirlar, ikkinchi guruhga - guruh doirasida olib boriladigan to`garak ishlari va uchinchi guruhga tabiatni o`rganishga qiziqqan yakka tartibdagi o`quvchilar bilan olib boriladigan ishlar kiradi. Ommaviy mashg`ulotlar kinofilmlarni namoyish qilishni, tabiatga ekskursiya va paxodlar o`tkazishni, ertaliklar, o`quvchilar ishlarining ko`rgazmasini tashkil qilishni, shuningdek kompaniyalar (hosil kuni, bog` haftaligini, daraxtlar o`tkazish haftaligi, qushlar kuni va boshqalar) o`tkazishni nazarda tutadi. Guruh mashg`ulotlarga yosh geografiyachilar, yosh tabiatshunoslar, klub ishlari kiradi. Yakka tartibdagi mashg`ulotlarga devoriy gazetalar, albomlar chiqarishni; jonli tabiat burchagi va maktab oldi o`quv-tajriba uchastkasidagi, tabiatdagi ishlarni; darsdan tashqari o`qish va axborot burchagi uchun tabiatshunoslik mazmunidagi materiallar tanlashning tabiat to`g`risidagi “Yosh tabiatshunos” jumallariga, bolalar ilmiy ommabop kitoblariga e`tibor berishni o`z ichiga oladi. Sinfdan tashqari ishlarning barcha turlari bir-birlarini to`ldirishi va takomillashtirishi lozim. Individual topshiriq yoki o`qituvchining tavsiyasini bajarishda muajryan qiziqish uyg`onishi mumkin. Bir necha o`quvchilardagi o`xshash qiziqishlarni aniqlab, o`qituvchi ularni to`garak yoki klubga birlashtiradi. Bunday birlashmalar ommaviy sinfdan tashqari tadbirlarning tashkiliy markazi bo`lib qolishi mumkin, ularni muvaffaqiyatli o`tishi uchun turli tayyorgarlik ishlari va ko`p sonli ishtirokchilar kerak. Sinfdan tashqari ishlar tashkiliy shakli, mazmuni, o`tkazish metodlari jihatidan xilma-xil bo`lishi kerak. Uning mazmuni qandaydir doimiy bo`lmaydi. U o`quvchilar tarkibi, yoshi, qiziqishi va ehtiyojiga, maktabning tabiiy o`rami, yil fasli, xona va jihozlarga bog`liq.

Xulosa: Tabiatshunoslik-tabiatdagi turli hodisa va jarayonlarni obyektiv bilimlarning rivojlanishini va uni insonning ta`sir kuchi bilan tizimga soladi. Tabiatshunoslikda kuzatish, tajriba o`tkazish yordamida fanlarni o`rganadi, uning natijasi dunyoning tabiiy-ilmiy ko`rinishini ilmiy bilimlarni bir tizimga soladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. D.Sharipova, D.P.Xodiyeva, M.K.Shirinov □ Tabiatshunoslik va uni o`qitish metodikasi □
2. Internet ma`lumotlari.

BOSHLANG'ICH SINFLARDA QOG'UZ VA KARTON BILAN ISHLASH METODIKASI

Sharipova Nargiza Boqiyevna

Buxoro viloyati G'ijduvon tumani
4-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi
(+998914441951)

Annotatsiya: Boshlang'ich sinflarda o'quvchilar eng avvalo faqat mehnat darsi mashg'ulotlaridagina emas, balki boshqa darslarda ham to'qnash ke81 ladigan materiallar bilan ham tanishadilar.

Kalit so'zlar: Bambuk, ish qog'ozi, gazeta, sunpay, mixxat, shumner

Boshlang'ich sinflardagi mehnat ta'limi dastur materiallarini tahlil qilar ekanmiz, barcha sinflardagi ish turlaridan biri “Qog'oz va karton bilan ishlash” ekanligini ko'ramiz.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari qog'oz va kartonga ishlov berishning quyidagi usullarni o'rganadilar:

1. Qog'ozni turi, navi, rangi, o'lchamiga ko'ra tanlash.
2. Qog'ozdan maketlar yasaganda qog'ozga ishlov berishning eng oddiy usullari sifatida qog'ozni o'rtasidan buklab va to'rtburchak qilib buklash (uzunasiga va ko'ndalangiga).
3. Ingichka qog'oz parchalarini to'g'rilash, bukilgan joylarini ikki tomonidan buklash.
4. 45-90 gradus burchak qilib buklash.
5. Qog'ozni buklab belgilangan chiziq bo'yicha qaychi bilan qirqish, asbobni ushlab, xavfsizlik choralarini qo'llash.
6. Qog'ozni andoza bo'yicha belgilash. Qalam bilan chiziq bo'yicha oddiy belgilash.
7. Qaychi bilan kvadratlar, turli burchaklar, uchburchaklar, doiralar qirqish
8. Qog'ozning yelim surtiladigan qismlarini oldindan ko'chirib buyum detallarini bir-biriga yopishtirish.
9. Turli o'yinchoqlarni kvadrat asos va to'g'ri burchak asosidan bukib yasash.
10. Daftari, kitoblarni muqovalash.
11. Qog'ozni buklash va turli shakllar yasash.

O'quvchilar ishlov berilayotgan materiallarning xususiyatlarini hisobga olib, ish usullaridan ongli foydalanishlari, mehnat jarayonida fan asoslarini o'rganish vaqtida egallagan bilimlarini qo'llashlari lozim.

Birinchi sinfda o'quvchilar eng avvalo faqat mehnat darsi mashg'ulotlaridagina emas, balki boshqa darslarda ham to'qnash keladigan materiallar bilan tanishadilar. Bu barcha o'quv anjomlari: daftari, kitoblari, o'quv qo'llanmalari, bosiladigan qog'oz turlari – yoziladigan, muqova qilinadigan, bosma, rasm solinadigan, kitob va ro'znoma qog'ozlaridir. Ta'lim jarayonida o'quvchilar turli qog'ozlarning asosiy jismoniy xususiyatlari, rangi, qalinligi, zichligi, siyohni singdirish xususiyati, sathining xarakteri – silliq, g'adir-budirligi bilan tanishadilar.

O'quvchilar mashg'ulotlarda qog'oz varaqlarini buklaydilar va to'g'rilaydilar, ularni qismlarga bo'lib yirtadilar va qirqadilar, bo'yaydilar. Shu bilan birga qog'ozni buklash yo'l bilan turli xil narsalarning shaklini yasaydilar.

“Qog'oz va karton bilan ishlash” o'quvchilarni garmonik rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Ayniqsa, rangli qog'oz bilan ishlash ijodni rivojlantirishga yordam beradi, fantaziyani boyitadi, kuzatuvchanlik, diqqat va tasavvurni faollashtiradi, irodani tarbiyalaydi, qo'l mehnati, chamalash va rangni sezishni o'stiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. X.Sanaqulov D.Xodiyeva M.Satbayeva “MEHNAT VA UNI O'QITISH METODIKASI”
2. Internet ma'lumotlari

МЕХНАТ ТА’ЛИМИНИНГ ШАКЛ ВА МЕТОДЛАРИ

Shodiyeva Dilrabo SHukurovna

Buxoro viloyati G`ijduvon tumani
4-maktab boshlang`ich sinf o`qituvchisi
(+998919809778)

Annotatsiya: Yoshlarning fan-texnika rivojida faol ishtirok etishlari faqat ta’lim mazmunini emas, balki o`qitish jarayonining usuli va tashkil etilishini, o`qitishga qiziqishini, ijodiy qobiliyatini, egallagan bilimlarini amalda qo`llay bilishni rivojlantirish maqsadlarida yanada takomillashtirishni ham talab qiladi.

Kalit so`zlar: Metod, innovatsiya, integratsiya, ta’lim, tarbiya, ma’lumot

Mehnat ta’limiga o`rgatishning ahamiyati mehnat malakalarini egallash imkoniyatini berish bilan cheklanmaydi, balki bu malakalar hamma uchun kerakligini e`tirof qilish kerak. Ko`pgina ilmiy kengashlarda qatnashuvchi kishilar, agar turmush ishlarini bajarishni: ovqat pishirish, kiyim yamash, ozodalikni saqlash va shu kabilarni bilmaganlarida, shunchalik muvaffaqiyatga erishmagan bo`lardilar.

Mehnat ta’limiga o`rgatishni ham zamonaviy pedagogika ishlarini to`g`ri tashkil etish va uning usullariga qo`yadigan umumiy talablariga muvofiq tarzda amalga oshirish kerak. O`qitish metodlari – bu o`qituvchi va o`quvchilarning usullari bo`lib, bular yordamida o`qituvchi o`quvchilarning bilim, ko`nikma va malakalarni egallashlariga erishadi. O`qituvchi o`z tajribasida o`qitishning xilma-xil usullaridan foydalanishi mumkin. O`qituvchining intilishi, xatti-harakati darsda o`quvchilarning diqqat-e`tiborlari susaymasligiga, fikrlarning jamlangan bo`lishiga, ularning chambarchasliklariga yo`llangan bo`lishi kerak. O`qituvchi darsning har bir daqiqasini qadrlab, o`quvchilarni ham shunga o`rgatishi kerak. Har bir o`qituvchiga o`z uslubi, o`z usulining o`ziga xosligiga ega bo`lish huquqi berilgan. Biroq shuni aytish mumkinki, bularning barchasiga mustahkam bilim, bir qarashda hammaga ravshan bo`lgan haqiqatlarni egallab olganlaridagina erishish mumkin.

Hayotini o`qituvchilik mehnatiga baxsh etmoqchi bo`lgan o`qituvchilar o`z faoliyatini mana shu hammaga ma`lum haqiqatni o`zlashtirishdan boshlashlari kerak. Ular darslarda suhbat, gapirib berish, amaliy mashg`ulotlar kabilardan foydalanib o`zlashtirganini tekshirish, yangi mavzuni tushuntirish va o`tilganini mustahkamlashni eng boshidan o`rganishlari lozim. Faqat barchaga ma`lum haqiqatlar o`zlashtirgandan keyingina va sinfning imkoniyatlarini nazarda tutib, yangisini qo`llash mumkin.

Mehnat ta’limi bilimlarini egallash, o`zlashtirish, amalda qo`llash va o`quvchilarni rivojlantirish faol jarayonining muvaffaqiyati asosan o`qituvchining bilimi hamda ishga ijodiy yondashishiga bog`liq.

Mehnat ta’limini amaliy mehnat faoliyati bilan birlashtirish va o`quvchilarning ilmiy bilimlarni chuqur o`zlashtirishini ta`minlashda ta’limning turli usullaridan foydalaniladi. Nazariy materialni tushuntirish chog`ida o`qituvchi o`quvchilarning bilimlari va tajribasiga suyanadi. O`quvchilar tomonidan bajariladigan barcha mehnatga oid harakatlar nazariy bilimlarni bilishga tayanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. X.Sanaqulov D.Xodiyeva M.Satbayeva “MEHNAT VA UNI O`QITISH METODIKASI”
2. Internet ma`lumotlari

**PLANNING AND ORGANIZATION OF CLASSES RELATED TO THE
DEVELOPMENT OF SPEECH OF CHILDREN OF SMALL, MEDIUM PRESCHOOL
AGE**

Nasirova Aydin Sotiboldiyevna
Qurghontepa pedagogical college
Special science teacher
Tel:+998905444946

Annotation: This article will talk about the planning and organization of classes related to the development of speech of young and middle-aged children in preschool educational organizations.

Keywords: Psycholinguistic literature, semi-linguistics, communicative orientation, social situation, emotional experiences, ermak games, diction, emotional expressiv

Supporting concepts: psycholinguistic literature, semi-linguistics, social expectation, communicative orientation, social situation, emotional experiences, ermak games, diction, emotional expression, empathy Methodological issues of growing speech of young children. Communication of a child with adults and peers is an important condition for full-fledged social development. It follows from this that it is necessary to educate in the child such sensations as striving for communication, responding to the demand of partners in communication, flexibility to behave socially and politeness. Adults (parents, educators) should understand that in a number of cases, the experience of negative communication does not motivate the child to any action, but "mirrors" the child from showing himself in the world of human relations, protective mechanisms-a "wall" between himself and the human world, which can lead to the appearance of "not seeing" the surrounding world: the child does not answer questions. Rude interference in the world of a child who actively refuses communication leads to negative consequences and aggression. At the peak of negative experiences, aggression towards oneself is born. In order for the child to be psychologically comfortable in the family and in a preschool educational institution, to create an emotionally comfortable environment between his adults and peers, to receive joy and pleasure from interaction with them, the following is necessary:

to reveal to the child the world of emotions and experiences of adults and peers in different emotional states; creating conditions for the child to communicate in a confident state with other children; develop a desire to see and understand the joyful, sad, calm, emotional state of the moment;

How to behave and how to make feelings of anger, fear, anger social to develop manifestation in a form that is acceptable in terms (not to push, beat another child, not to pull the toy out of hand, etc.).k.);

to educate the skill of the seer to use the methods of communication adopted in society: to greet and say goodbye to an open face, politely express his requests and suggestions; to express gratitude for helping, for making a guest, for giving a toy;

to respond politely to the request of a comrade; to calmly listen to the answer;

to express his dissatisfaction in a tone that When pedagogical work is properly organized, a preschool child will have the following indicators of social development by the age of five:

understands human relationships, feels and realizes the good and bad attitudes of those around him; notices changes in the emotional state of his parents, his peer;

expresses attention, sympathy;

"I want!"able to suspend his direct desire for the situation. Experiences in the nature of empathy (empathy) and emotional expression (expression of joy, sadness and other states) become regulators of child behavior and communication;

children can enter into stable play associations, use emotional expressive colloquial and non-verbal means to express joy, pleasure, sadness and other circumstances in communication and joint activities.

The development of speech of children from 3 to 5 years old should have an emotional tone. In this case, it is necessary to widely use exhibitionism, game methods and didactic games. Development of speech communication. Many colloquial in children communication and skills are formed outside of training. In preschool education, children's adults (educators, medical

nurses, assistant educators, etc.) with which his communication takes place in different types of activities. In the process of Labor - household, manual and agricultural labor, the vocabulary of children is enriched, identified and activated. During the game activity, the educator forms an independent speech activity in them. In children, the knowledge gained in vocabulary, training is strengthened and activated. The participation of an educator in games contributes to the enrichment of vocabulary, the upbringing of a culture of speech communication. In the process of organizing games on construction, the educator is guided by the definition of words that are difficult for children (quality, quantity, volume and spatial location of things, etc.) clarifies, activates a large group. Textual, mobile musical Games, staging games help to form the expressiveness of a child's speech, practice the right pace, breathing, Good Diction. In the process of many games, children are introduced to artistic texts, remembered and begin to apply them independently. Analysis of the training: the educator gave children knowledge about the new type of butterfly "Velvet butterfly" according to the program. In training, a comparison method was used (that is, an ordinary butterfly was compared with a velvet butterfly). The training began in a question-and-answer manner. Ended with the Giving of new knowledge. Planning and organization of training on the development of speech of middle-aged children. In the education of children of preschool age, tevarak is a great place to get acquainted with the environment and work on the development of speech. These works are carried out not only in training, but also in the daily life of children, in labor activities and in play activities. Support the personality and activity of the child's own relatives, neighboring peers, facilitate the establishment of their dialogical speech in joint games;

teaching the differentiated use of various means of communication, namely-word, facial expression (gesture), taking into account a certain situation; support children's interest in telling fairy tales and small stories;

it consists of introducing a child with the terms “sound”, “word”, “sentence”. The middle group provides for excellent work on deepening the child's knowledge of things (objects). The active Dictionary of children of this group becomes rich at the expense of words denoting the names, parts of things, their qualities and characteristics (color, shape, length, appearance, etc.), as well as space and time.

In their speeches, children are taught to use generalizing words, namely clothes, shoes, furniture, dishes, vegetables, fruits, flowers, birds, animals, etc.; to Group familiar items and classify them (dishes, tea pots, food floats, kitchen utensils, shoes, winter and summer clothes). Children 4-5 years old are introduced to some phenomena of the life of society, are introduced to the labor of people, their professions, weapons of Labor and their peculiarities, and as a result, words are introduced into their dictionaries that indicate the features of labor activity, their relationship between workers (working people). In the middle group, the upbringing of interest and love for his hometown, his village will continue. In their speech, words denoting the names of public buildings are activated: mail, school, store, cinema-theater, etc., are activated, and dictionaries are enriched at the expense of words denoting labor activities carried out on the improvement of cities and villages (a new bridge is being built, a city park has been established). In addition to mastering the vocabulary content of the child's language, he begins to master its grammatical construction. And the task of parents is to take care of the proper development of the speech of their child. The educator must try to say some kind of good word about each child, to bolster them, before engaging the children in the next task. For example: "I entrust the feeding of rabbits to Alisher. His hands are just sahiy!" "Odina-caring", "Madina is very sociable", "will – hardworking" and similar assessments of children create in them self-confidence, the ability to assess their behavior. Children try to respond with their good answers and excellent behavior, to be sincere towards their peers. The development of speech of preschool children is a complex psychological process, which does not consist only in imitating the speech heard by the child. This process is associated with the development of communication activities in children and, above all, with the presence of a need for communication. Speech development is necessary not only to introduce the child to the environment, but also to develop him in a general spiritual way. The purpose of raising a child's speech in the family is to occupy oral speech in accordance with the norms of the literary language, to ensure access to active speech. In the formation and development of Child speech, it is better for the parent to set the following tasks for himself: raising the etiquette of speaking in the child of a student; formation, enrichment, strengthening and activation of vocabulary wealth; grammatical formulation and development of speech in the

word; improving fluent speech; introduction to fiction; prepare to learn the gift of the moment.

Additional literature

1. S.Gozieva, D.Ochilova, L.Dolimova. National Art Book. - Tashkent, "Teacher", 1994.-B.222.
2. M.R.Kadyrova, F.R.Kadyrova. Theory and methodology for the development of children's speech. - Tashkent, 2006.
3. Zhurakulov R., Tokayeva Sh. Methodological recommendations for growing children's speech in small groups of kindergartens.- Samarkand, 1991.

E-learning

1. www.ziyonet.uz
2. www.pedagog.uz
3. www.tdpu.uz

THE USAGE INFORMATION COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE (ENGLISH LANGUAGE)

Toshpulatova Rukhsora Botirjon kizi

teacher of the ENGLISH language,
26th school Turakurgan district, Namangan region,
Tel: +998976220291

Abstract. *ICTs can expand access to language programmers and improve the quality of teaching and learning in general. The World Wide Web expands the classroom context and provides access to current, up-to-date materials from the country or countries of the target language, offering learners and teachers a plethora of materials in different modes, bringing the foreign culture and language to life and making it more tangible.*

Keywords: *ICT, teaching, learning.*

This methodological complex sets out to give a general overview of the availability of technology for foreign language (FL) teaching and learning today, to outline the various uses of information and communication technologies (ICTs) in this sector, to provide a few, selected studies of best practice, illustrating meaningful deployment of these resources, and to point towards future developments and possible implementation in the coming decade. It highlights the importance and the role of the teacher in ICT-ich foreign language learning environment and shows how such environments can contribute to cross-cultural understanding.

ICTs can expand access to language programmers and improve the quality of teaching and learning in general. The World Wide Web expands the classroom context and provides access to current, up-to-date materials from the country or countries of the target language, offering learners and teachers a plethora of materials in different modes, bringing the foreign culture and language to life and making it more tangible.

In environments where teaching staff are not able to fulfill all requirements of the curriculum with regard to the skills and knowledge required, ready-made, high quality audio-visual and other programmers may provide sufficient backup for them to offer appropriate courses without having to engage in time consuming and expensive (re)training. Andreas Lund's article points out that there is a strong tradition of Computer Assisted Language Learning (CALL) addressing materials, software packages and technologies that aid and promote cognitive development and linguistic performance, but emphasizes that we must pay more attention to how technologies are embedded in larger social and cultural practices for them to be truly effective. The professional isolation of teachers may well be relegated to the history books, if they learn how to use the potential for networking, which ICTs offer.

The affordances and deployment of multiple media are well illustrated in the contribution by Dan E. Davidson and Maria D. Lekic, where they not only show how different exercises can offer practice in basic skills and how learners may use new information to solve problems, but also how they can bring the Russian-speaking world into the classroom.

The positive affordances of ICTs in FLT/FLL have been recognized in most educational contexts; the technology and materials are available, but ongoing training is essential if we are to reap the benefits of the rich learning environment, which ICTs offer for foreign language learning. As training and education become increasingly time and place independent, new models must be found to integrate the new media into a principled approach to teaching and learning, which enriches and supplements traditional materials and well-tried delivery systems in existing institutions. The different contributions in this study show some of the potential of the new technologies for language learning and language teaching. They also warn us of being over-optimistic. Above all, they recommend careful analysis of specific needs for different educational contexts before deploying the media, and advocate conscientious planning at all stages of the introduction and implementation of new programs and programmers.

The authors of the above-mentioned report list the following benefits of using multimedia environments for teaching and learning:

“Multimedia can:

- enhance learning in different locations and institutions of diverse quality;

- present opportunities to pupils working at different rates and levels; provide (tirelessly, without holding up other pupils) repetition when repetition is warranted to reinforce skills and learning; and
- compensate, in the short term, for high pupil populations and limited numbers of trained and experienced teachers – in combination with robust teacher development initiatives and improvements in teachers’ working conditions.

Updates to content ware can ensure that teachers and pupils encounter and have the chance to work with current and authentic sources. Such encounters tie the learning to the most important events of our time and underscore the general idea that knowledge itself is not fixed and finalized, that there is a universe of discoveries and a library of analyses that can be available to pupils”. There is little to add to this in general terms, but it is worthwhile considering the particular advantages afforded to FLT/FLL by the new media. Technological resources currently deployed in language learning. Audio devices: The most popular and most widely used devices appropriated by modern language teachers remain the CD player and the audiocassette recorder. More recently, the Web has served as an additional source of authentic listening materials thanks to the possibility of fast downloads using MP3 software. Video: The use of moving images linked to sound provides learners with exposure to all-important elements of spoken communication gestures, proxemics, pronunciation, intonation, all embedded in natural, cultural contexts. And devices like DVD players, videocassettes, web sources, the laserdisc and video cameras readily supply these. Thanks to modern technology, scenes can be located, isolated and replayed at random and there is an abundance of literature suggesting how to exploit film/video sequences meaningfully. Different forms of visual support can now be offered (e.g. optional sub - titles in the mother tongue or target language to assist understanding and facilitate access to the language).

Literature:

1. Berardo S. —The use of authentic materials in the teaching of reading. The Reading Matrix, 6(2), 2006. 60-69.

**ҚАДИМГИ ХОРАЗМНИНГ ТОЗАБОҒЁБ ВА ҚАДИМГИ КЎЧМАНЧИЛАРНИНГ
ИЛК ТЕМИР ДАВРИ МОДДИЙ МАДАНИЯТИ**

Исмаилов Улуғбек Ўктамбой ўғли
Тошкент шаҳар Занги-ота тумани
ихтисослаштирилган мактаби маслаҳатчиси
+998919871778 U-ismailov@bk.ru

Калит сўзлар: Сарматлар, Тагискен мазор-қўрғони, Инкар

Аннотация: Ушбу мақолада Хоразмда Темир даврига оид ёдгорликларни саналаштириши ва дастлабки туркумларга ажратилишига дойр тадқиқотлар, Хоразмнинг Тозабогёб маданиятини яратган чорвадор қабилалар қисман қадимги сув ҳавзаларининг пастқам ва захкаш қисмларида ибтидоий деҳқончилик билан ҳам шуғулланганликларини кўрсатади

Хоразмнинг Қадимги қишлоқларини ўрганишда Бозорқалъа харобаси муҳимдир. Қадимги Хоразм қишлоқларида иморатлар тигиз қурилган. Айниқса бу даврда уй қўрғонлар пайдо бўлади. Бу даврга оид Дингелжи уй-қўрғони тўлиқ қазиб очилган. Ўрта Осиёнинг қадимий тарихий маданий вилоятларидан бири бўлган ўлка Амударёнинг қуйи оқимида жойлашган Хоразм вилояти, Қорақолпағистон автаном республикаси ва Туркменистон Республикасининг Тошхувуз вилоятлари ҳудудлари мос келади. Бу ўлка қадимдан мустақил сиёсат юргизиб, юнонлар давлати таркибига кирмаган. Фақат эллин маданиятининг айрим аломатлари Ўрта Осиёнинг жанубий вилоятлари орқали кириб келганлигини кўриш мумкин. Хитой манбаларида келтирилган маълумотлардаги Кангуйлар давлатининг кичик мулкларидан бири бўлган Юеган кўпчилик тадқиқотчи олимлар томонидан Хоразм ҳудуди билан қиёсланади.

Қадимги даврлардан бошлаб Амударёдан бош олган анҳорлар атрофида ҳаёт шаклланиб, аҳоли манзилгоҳлари тараққий этган. Археологик жиҳатдан бу ердаги манзилгоҳларнинг шаҳар шаклидаги йирик ва қишлоқлардан иборат кичик шаклидаги икки тури мавжуд бўлганлиги аниқланган. Ўлкада дастлабки шаҳарлар мил. ав. VI асрдан бошлаб тараққий этганлигини Кўзалиқир ёдгорлиги мисолида гувоҳ бўлиш мумкин. Бу шаҳар аҳамонийлар даврида барпо қилиниб, жанубий ҳудудлар шаҳарлар қурилиш аънаси асосида барпо қилинган. Кейинги асрда Қалъалигир ўрнида йирик шаҳар шаклланади.

Хоразмликларнинг асосий хўжалиги деҳқончилик бўлган. Деҳқончилик Амударё ва Акчадарё чиқарилган анҳор сувлари билан суғорилган. Арпа бугдой, тарик экилган. Сопол идишлари Ўрта Осиёнинг жанубий ҳудудларига ўхшаш, сўнги даврга оид сопол идишлари тайёрланиши ва шаклига кўра фарқ қилади.

Чорвачилик билан шуғулланган кўчманчи қабилалар Авестода турлар, юнон тарихчиларининг асарларида скифлар ва массагетлар аҳамонийлар даври ёзувларида эса улар саклар номи билан келтирилган.

Сакларнинг мазор-қўрғонларидан от анжомлари учрайди. Геродотнинг маълумотларига кўра сакларнинг хўжалигида йилқиччилик асосий ўрин тутган.

Тагискен мазор қўрғони. Бу мазор тўрт бурчак ва халқасимон қўрғон шаклда. Улар илк ва сўнги даврга оид икки гуруҳ қабрлардан иборат. Бугунги гуруҳ қабрлар (мил. ав. IX-VIII асрлар) хомғишдан қурилган бўлиб, кўринишидан қабила қабила оқсоқолига тегишли бўлган. Марҳум олтин ва бронзадан ишланган зеб-зийнат буюмлари, бронза пайконлари, кўлда ва кулолчилик чархида қилинган сопол идишлари билан бирга қўшилган. Сўнги даврга қилинган сопол идишлари билан бирга қўшилган. Сўнги даврга (мил. ав. VII-V асрлар) оид иккинчи гуруҳ қабрларда ҳам кўпгина топилмалар учрайди. Уларнинг ичида сарматларникига ўхшаш қуроллар, от анжомлари, йиртқич ҳайвон шаклидаги топилмалар мавжуд. Сарматлар билан яқин алоқада бўлганлигидан далолат беради. Тагискен мазор-қўрғони сакларга тегишли бўлган.

Сирдарёнинг қуйи оқимида қадимги ирмоғи Инкар дарё бўйида Уйгарак қабристони топилган ёдгорлик халқа шаклида. Кичик мазор-қўрғонлардаги оддий қабрларда бронзадан ясалган ўқ учлари, сополдан ясалган идишлар учрайди. Катта мазор-қўрғонлардаги сак уруғ ва қабила бошлиқларининг қабрларида қурол -яроғ анжомлари зеб-зийнат буюмлар топилган.

Томди ва Аличур мазор-қўрғонлари, (VI-IV асрлар) шарқий Помирдаги Аличур, Томди мазор қўрғонларидан темирдан ясалган ҳарбий қуроллар: қиличлар, ҳарбий болталар, ханжарлар, бронзадан ясалган ўқлар топилган. Ўқлар баргсимон, икки ёки уч қиррали. Бу даврда ўқлар бронзадан ташқари темирдан ҳам ясалган. Бронзадан зеб-зийнат буюмлари ҳамда думалоқ тагли сопол идишлари ҳам мавжуд. Сакларнинг от анжомлари ва жанговар қуроллари скифларникига ўхшаш бронзадан ясалган санъат буюмларида ҳам катта ўхшашлик бор. Улар бир-бирлари билан доимий маданий алоқада бўлганлар.

Кўчманчиларнинг уйлари ертўла ва чайласимон шаклда бўлган. улар чорва изидан доимо кўчиб юрганликлари туфайли доимий ўтроқ ҳаёт улар учун муҳим роль ўйнамаган. Кўчманчи сак қабилаларининг мазор қўрғонларидаги моддий топилмаларга кўра уларга мулкӣ тенгсизлик мавжуд бўлган. Лекин уларда чорва қачон синфий жамият пайдо бўлганлиги ноаниқ. Олимларнинг фикрига кўра, мил. ав. VII-VI асрларда кўчманчилар орасида ҳарбий-сиёсий қабила уюшмалари мавжуд бўлган.

Хоразмда Темир даврига оид ёдгорликларни саналаштириш ва дастлабки туркумларга ажратилишига дойр тадқиқотлар С. П. Толстов, А. И. Тереножкин ва Я. Фуломовлар томонидан амалга оширилган. Ўзбекистон ҳудудида Темир даври ёдгорликлари мил. ав. 8—6-а. ларга мансуб. Улар Хоразм, Сурхондарё, Қашқадарё, Самарқанд, Бухоро, Тошкент вилоятларида ва Фарғона водийсида ўрганилган; Кўзалиқир, Қалъалиқир ва Дингилжа сингари қад. қалъа ва қишлоқ, шаҳар харобалари, Тагискен ва Уйғарак қабристонқўрғонлари, Бўкантов қоятош суратлари текширилган. Темир даврида қад. Хоразм ҳудудларида дастлабки йирик суғориш иншоотлари вужудга келган.

Тадқиқотлар қадимги Хоразмнинг Тозабоғёб маданиятини яратган чорвадор қабилалар қисман қадимги сув ҳавзаларининг пастқам ва захкаш қисмларида ибтидоий дехқончилик билан ҳам шуғулланганликларини кўрсатади. Тозабоғёб маданиятига хос бўлган ярим ертўла турар жойлар, қўлда ясалган ва турли геометрик нақшлар билан безатилган сопол идишлар Қозоғистон ва Сибирнинг чўл зоналаридаги сопол буюмларга ўхшайди. Шуларга асосланиб, С.П.Толстов тозабоғёбликларни Андропова қабилаларининг авлодлари деб ҳисоблаган. Археологик манбаларда бу даврларга оид ёдгорликлардан икки зона аҳолиси ўртасида кескин тўқнашувлар содир бўлганлигига гувоҳлик берувчи маълумотлар учрамаган.

Тозабоғёб маданиятига хос бўлган хусусиятлар Зарафшон дарёси этакларида яшаган чорвадор қабилалар ўртасида ҳам мавжудлиги аниқланди. Қуйи Зарафшон уруғ жамоалари яшаган ярим ертўла ва чайлалар, улар ясаган сопол идишларнинг шакли ва нақшлари, ишлов бериш ва пишириш технологияси тозабоғёбликларникидан деярли фарқ қилмайди. Бундай ўхшашликлар, ҳар иккала жамоанинг ўзаро яқин иқтисодий, маданий ва этник алоқада бўлганликларидан далолат беради.

Адабиётлар:

1. Авдусин Д.А. Основы археологии. М. 1989.
2. Белениский А.М. Бентович И.Б, Болшаков О.Г. Средневековый город Средней Азии. Л. 1973.
3. Буряков Ю.Ф. Генезис и этапы развития городской культуры Ташкенского оазиса. Т. 1982.
4. Древнейшие государства Кавказа и Средняя Азия в раннем железном веке. Средняя Азия в античную эпоху Археология СССР с древнейших времен до средневековья Отв.ред. Г.А. Кошеленко. М. 1985.

PSIXOLOGIK DIAGNOSTIKA VA KORREKSIYANING BIRLIGI

Urazova Surayyo Qurolboyevna

Gurlan tumani 43-son XT va AFCHO'DIMI

amaliyotchi psixologi

Telefon: +998 (97) 511 12 90

urazovasurayyo_43@inbox.uz

Saatbayeva Dिल्фуза Mamatsaliy qizi

Gurlan tumani 31-son maktab amaliyotchi psixologi

Telefon: +998 (97) 511 12 90

sm.dilfuza_31@inbox.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada psixologik yordam ko'rsatish va korreksion muolajalarni psixodiagnostik tekshiruv bilan uyg'unligini ta'minlashga oid fikrlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Korreksiya, psixologiya, psixodiagnostika, tekshiruv.

Psixologik diagnostika va korreksiyaga oid tamoyillar psixologik yordam ko'rsatish jarayonining yaxlitligi, mujassamlashganligini ifodalaydi. Ushbu tamoyil butun korreksion faoliyatning negizi bo'lib, korreksiyaning samaradorligi amalga oshirilgan psixologik diagnostika jarayonining chuqurligi, jiddiyligi bilan belgilanadi. Psixologik diagnostika va korreksiyaning birligi tamoyili ikki yo'nalishda amalga oshiriladi:

Birinchidan, korreksion muolajalarni psixodiagnostik tekshiruv bilan uyg'unligini ta'minlash, uning asosida birlamchi xulosa tuzish va korreksion-rivojlantiruv ishining maqsad va vazifalarini aniqlash zarur. Korreksion ish samarasi faqatgina dastlabki puxta psixologik diagnostika ishlari bilan belgilanadi. D.B.Elkonin bo'yicha eng aniq, chuqur tashxis ma'lumotlari agar ular jiddiy o'ylangan psixologik-pedagogik korreksion tadbirlar tizimi bilan uyg'unlashtirilmasa, ma'nisiz bo'lib qolishi mumkin.

Ikkinchidan, psixologning rivojlantiruv - korreksion faoliyati mijozning korreksion ishlar jarayonidagi kechinmalari va his-tuyg'ulari, emosional holati dinamikasi, faoliyati, fe'l-atvorini doimiy nazorat qilishni talab etadi. Ushbu nazorat dasturi vazifalariga zarur o'zgartirishlarni kiritishni, mijozga psixologik ta'sir ko'rsatish uslublari va vositalarini vaqtida o'zgartirish imkonini beradi. Maktab psixologining psixokorreksiya yo'nalishida olib boradigan asosiy faoliyati o'quvchi shaxsi va uning individualligini tarkib toptirish jarayoniga faol ta'sir o'tkazishga qaratilgan. Bunda psixologning vazifasi psixologik xizmatni muayyan qoida, mezonga asoslanib tashkil qilishdan iborat bo'lib, yosh davri xususiyatlariga binoan psixikaning rivojlanishi, shaxsning shakllanishi qonuniyatlarini amaliyotda hisobga olgan holda faoliyat olib borish, o'qituvchilar jamoasiga bolalar, o'quvchilar ta'lim-tarbiyasini individuallashtirishga ko'maklashish, ularning qobiliyati, layoqati va iqtidori darajasiga qarab korreksion ishlarni amalga oshirishdan iborat.

Amaliyotchi psixologning ushbu yo'nalishda alohida ahamiyat kasb etuvchi jihati – bolalar, o'quvchilarning psixik rivojlanishda orqada qolish, ular xulq-atvoridagi og'ishlar, o'zlashtirmaslik muammolaridir. Psixik taraqqiyotni tuzatish, korreksiya qilish atamasi dastlab defektologiyada kasal bolalarga nisbatan qo'llanilgan bo'lsa, keyinchalik ontogenez psixologiyasining rivojlanishi bilan ushbu tushuncha normal psixik taraqqiyot uchun ham qo'llanila boshlandi. D.B.Elkonin tuzatishning yo'nalganligi korreksiya xarakteriga bog'liq holda tuzatishning ikki usulini ajratib ko'rsatadi. Bular:

- taraqqiyotdan orqada qolish belgilariga qaratilgan simptomatik tuzatish.
- taraqqiyotdan orqada qolish sabablari va manbalariga qaratilgan tuzatish.

Psixologik amaliyotda normal taraqqiyot korreksiyasi nonormal taraqqiyot korreksiyasidan farqlanadi. Tuzatishning mazmuniga ko'ra normal taraqqiyotda korreksiyaning quyidagi turlari farqlanadi:

- Aqliy taraqqiyot korreksiyasi;
- Shaxs taraqqiyoti korreksiyasi;
- Salbiy holatlarning oldini olish korreksiyasi.

Amaliyotchi psixolog o'z faoliyatida korreksion vazifalarni yechish maqsadida psixologik yordamni tashkil etishga bog'liq ravishda uning quyidagi turlaridan foydalanishi mumkin:

1. Madaniy oqartuv ishlari.

2. Maslahat-tavsiyalar berish.
3. Individual va guruhiy korreksiya.

Psixologik korreksiya dasturlarini tuzishda quyidagi asosiy tamoyillarga tayanish zarur. Korreksion, profilaktik va rivojlantiruvchi masalalar tizimliliigi tamoyili. Bu tamoyil har qanday korreksion ishda 3 ko‘rinishdagi masala mavjudligini ta’kidlaydi, ya’ni 1) korreksion, 2) profilaktik va 3) rivojlantiruvchi. Bunda bola shaxsining har tomonlamarivojlanishidagi bog‘liqlik va notekislik borligini anglatadi. Tushunarliroq aytadigan bo‘lsak, har qaysi bola rivojlanish ining turli bosqichlarida bo‘ladi, ya’ni: juda yuqori pog‘ona – rivojlanish normada, past pog‘ona – rivojlanishda psixik qiyinchiliklar borligini anglatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. G‘oziyev E. Tafakkur psixologiyasi. – T.: 1998.
2. Ishmuhammedov R. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari. – T.: 2005

BOSHLANG'ICH SINFLARDA MEHNAT DARSLARINING OLIB BORILISHI

Xayrulloeva Gulshod Sunnatovna
Buxoro viloyati G'ijduvon tumani
4-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi
(+998914034521)

Annotatsiya: O'quvchilarning ta'lim muassasalaridagi ijtimoiy foydali mehnatlari ta'lim muassasasi binosi va hovlisini ozoda saqlash, ta'lim muassasasi o'quv anjomlarini ta'mirlash, ko'kalamzorlashtirish va obodonlashtirish ishlarini, jonli tabiat burchaklarini tashkil etishdan boshlanadi.

Kalit so'zlar: Sanitariya-gigiyena, metodika, innovatsiya, motorika, mozaika, texnologiya

O'quvchilar boshlang'ich sinflardanoq ijtimoiy foydali mehnatga jalb etiladilar. Biroq, bu vaqtlarda ular asosan o'z-o'ziga xizmat ko'rsatadilar. Shunga qaramay, boshlang'ich sinf o'quvchilari ham o'zlarining mehnatlari umum foydasiga qaratilganligini, ijtimoiy ahamiyat kasb etishini anglay boshlaydilar.

Ta'limning keyingi bosqichlarida o'quvchilar ijtimoiy foydali mehnatining motivi, ijtimoiy-g'oyaviy asoslari ancha chuqurroq bo'ladi. Ya'ni ijtimoiy-foydali mehnat rag'bati jamiyat oldidagi ijtimoiy burchni his etishi bilan chambarchas bog'liq bo'ladi. Jamiyat ravnaqi, el-yurt, xalq farovonligi uchun fidokorona mehnat qilish o'smir va o'spirin o'quvchilar mehnatining ijtimoiy-g'oyaviy asosidir.

Mazkur faoliyatga o'quvchilarni jalb etishda ularning qiziqishlari, imkoniyatlari, yosh xususiyatlari hamda jismoniy quvvati hisobga olinadi.

Ijtimoiy foydali mehnat yosh avlodni jamiyat hayotini tashkil etish jarayonida faol ishtirok etishga tayyorlaydi.

Boshlang'ich sinflarda mehnat ta'limiga tayyorlash dasturi bolalarni har tomonlama kamol toptirishga, aqliy va jismoniy, axloqiy va estetik, iqtisodiy va ekologik bilimlarini shakllantirishga va tarbiyalashga qaratilgan bo'lib, o'z oldiga quyidagi maqsadlarni qo'yadi: a) o'quvchilarning mehnat ko'nikmasi va malakalarini oshirish, ularda kishilarning ishlab chiqarish faoliyati to'g'risidagi bilimlarni kengaytirish, mehnatsevarlik, mehnatga va mehnat kishilariga mansublik ruhida tarbiyalash;

b) mehnat malakasi, mehnat madaniyati asoslarini, o'z ishi va o'rtoqlari ishini rejalashtirish va tashkil qilish malakalarini rivojlantirish vazifalarini qo'yadi;

Boshlang'ich sinf mehnat darslarida o'quvchilarda buyumlarni yasash tartibi, ishlov berish, xato va kamchiliklarni yo'qotish, ish o'rnini tashkil qilish va boshqalar to'g'risida tasavvur hosil bo'ladi.

Mehnat ta'limi dasturi talablari amaliy ishlar jarayonida quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Tayyorlanadigan buyumlarni kundalik uchun zarurligi.
2. Narsa-buyum yoki ishni bajarish jarayonida dasturda ko'rsatilgan bilim va malakalarning mazmundorligi.
3. Barcha o'quvchilarni darsda band qilish imkoniyatidan foydalanish.

Mehnat ta'limining yangi dasturlari, metodlari va tashkiliy shakllari asosida ishlab chiqiladi. Mehnat dasturlarida mehnat madaniyatining malaka va ko'nikmalari aks ettirilgan bo'lib, unga qarab maktab o'quvchisi, o'qituvchisi va maktab faoliyatiga baho beriladi. O'qituvchi o'quvchilarning u yoki bu xususiyatlarini, mehnat madaniyatining tarkibiy qismi birligini hisobga olganda dastur tuzib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. X.Sanaqulov D.Xodiyeva M.Satbayeva “Mehnat va uni o'qitish metodikasi”
2. Internet ma'lumotlari

ЎЗБЕКИСТОНДА ИНГЛИЗ ТИЛИГА БОʻЛГАН ЕʻТИБОР

Yusupova Sohiba Islombek qizi,
Xiva shahar Ma'mun Universiteti NTM.

Annotatsiya: Ushbu maqolada yurtimizda xorijiy tillarni mukammal oʻrgatish va oʻrganishga boʻlgan eʼtibor vas hart sharoitlar, zamonaviy metodlar hamda ulardan keng foydalanishning ahamiyati yoritilgan.

Kalit soʻzlar: chet tili, innovatsion texnologiya, texnologik vositalar, zamonaviy metodlar, oʻyinlar.

Bugungi rivojlanayotgan davrda har bir sohada xususan, ilm-fan sohasida oʻzgarishlar va sezilarli darajada yutuqlarga erishilmoqda. Mamlakatimiz mustaqillikka erishganidan soʻng ilm-fanga ayniqsa, chet tillarga eʼtibor yanada kuchaydi. Har bir fanni zamonaviy innovatsion texnologiyalar va metodlardan foydalanib oʻrgatish bugungi davrning eng muhim talablaridan biri hisoblanadi. Shuningdek, Oʻzbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I.A.Karimovning chet tillarni oʻqitish va oʻrganishga doir bir qator qarorlar qabul qilganlaridan soʻng yurtimizda yangicha muhit va davr boshlandi. Qarorga muvofiq zamonaviy darsliklar, metodlar va texnologiyalar ishlab chiqarildi. Hozirgi zamonaviy taʼlimda interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, axborot texnologiyalaridan foydalanib oʻquv jarayonini tashlik etishga boʻlgan talab kundan kunga oʻsib boryapti. Buning asosiy sabablaridan biri, shu vaqtgacha boʻlgan anaʼnaviy taʼlimdan farqli ravishda zamonaviy metodlardan foydalanganda oʻquvchi shaxsining rivojlanishi, shakllanishi, yetarli bilim olishi va tarbiyalanishiga zarur boʻlgan shart-sharoitlar yaratilayapti.

Eng quvonarlisi shundaki, ingliz tilini oʻqitish maktabgacha taʼlim muassasalarida ham yoʻlga qoʻyilgan. Hozirgi kunda Yangi Oʻzbekiston avlodlari maktabga ingliz tilida bimalol gaplashib, ingliz tilini bilib kelmoqda. MTMlarga kuchli ingliz tili mutaxassisleri jalb qilinib, bolalar ingliz tilini oʻz darajasida mukammal oʻrganishlari uchun barcha shart sharoitlar yaratib berilmoqda.

Respublikamizda chet tilining oʻqitilishi, chet tili oʻqituvchilarining bilim va koʻnikmalarini baholashning umumiyevropa ramkalari tavsiyanomalari (CEFR) ga mos ravishda yangi usul va talablari ishlab chiqildi. Unga koʻra umumtaʼlim maktablari va kasb-hunar kollejlari oʻquvchilari uchun darsliklar yaratildi. Ushbu talablarga mos ravishda oʻquv xonalari stendlar va yangi axborot kommunikativ texnikalar bilan jihozlandi. Chet tili oʻrganishga boʻlgan talab ham kundan kunga oshib bormoqda. Chet tili fani toʻrt aspectga (oʻqish, yoish, tinglab tushunish va gapirish) boʻlinib, ularning har biri boʻyicha alohida tushuncha va koʻnikmalar berilmoqda. Taʼlim texnologiyalari, bu taʼlim jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan unumli foydalanishdir.

Zamonaviy metodlar va innovatsion texnologiyalarning oʻrni va roli benihoya kattadir. Chet tillarini xususan, ingliz tilini oʻrgatishning bir nechta samarali usullari mavjud. Jumladan, dars jarayonida ingliz tilidagi video roliklar, dialoglar, kino yoki multfilmlarni koʻrsatish, ancha anaʼnaviy usul hisoblangan magnitofon va CD lardan foydalanish mumkin. Bu texnik vositalardan foydalanish oʻquvchilarning chet tili oʻrganish jarayonini qiziqarliroq va samaraliroq boʻlishini taʼminlaydi. Chet tilini oʻrgatishda zamonaviy metodlarning ahamiyati beqiyos. Shu oʻrinda hozirgi davrda keng qoʻllanilayotgan bir nechta metodlardan foydalanib kelinmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bekmurodova.U.B. “Ingliz tilini oʻqitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish” mavzusida referat., Toshkent 2012-yil.

2. Xatamova N.Q., Mirzayeva M.N. “Ingliz tili darslarida qoʻllaniladigan interfaol usullar”(uslubiy qoʻllanma), Navoiy. 2006,40 bet

3. Yoqubov I. “Ingliz tili oʻqitish metodikasi”, (oʻquv qoʻllanma). Toshkent,Sharq nashriyoti. 2003-yil.

4. Ahrorovna, N. N. ., & Marjona, M.. (2021). Essential Memory Improving Techniques in Teaching and Learning Process. "ONLINE - CONFERENCES&Quot; PLATFORM, 62–68. Retrieved from <http://papers.online-conferences.com/index.php/titfl/article/view>

ТРЕБОВАНИЯ К КАЧЕСТВА РЕЧИ И РЕЧИ ПЕДАГОГА

Буажонов Абдурауф Абдурасул угли,
учитель русского языка школы 28
Туракорганского района, тел:939240104

***Аннотация:** Важно помнить, что оптимальным для слушающих являются темпы их собственного говорения и именно отсюда возникает необходимость межфразовой паузации, чтобы во время паузы, слушающие успевали осмыслить информацию. Каждому преподавателю следует определить темп своей замедленной, нормальной и убыстренной речи, чтобы в учебных целях его варьировать.*

***Ключевые слово:** преподаватель, культура, речь.*

Речь учителя важна. Речь учителя служит передаче информации слушателям – содержанию и формам педагогической речи. Речь учителя служит образцом, который воспринимает ребенок и по которому он учится строить свою речь. При этом следует помнить, что для ученика речь учителя зачастую является единственным образцом литературной нормы и правильного представления речи вообще. Говоря о чистоте речи учителя, следует отметить такие недочеты и ошибки, как: наличие неоправданного повторения «мышления» слов типа так, так сказать, ну, мне, значит и другие, например, «Мы должны сегодня, так сказать, узнать, чем же отличаются, так сказать, союзы от предлогов. Для этого мы воспользуемся сравнением, чтобы в конце концов сделать вывод, так сказать; «Кто мне вспомнит правило ... Кто прочтет мне ... Скажите мне, как называется это растение? Зачем ты мне написал это предложение?» Мне – не просто лишнее слово.

Владение культурой речи – это успех в обществе, авторитет, перспектива, продвижение по работе. И кто как не учитель обязан владеть культурой речи.

Это употребление неоправданно, так как в классе идет общая работа, диалог учителя с классом, а не с одним учеником». Выражения, которые можно квалифицировать как профессиональное просторечие или профессиональные жаргонизмы. Например, ты хорошо с места работал (выделенные слова не сочетаются); Ты не сказала пример (вместо: не привела); Расскажи правило правописания разделительных знаков (правило не рассказывают, а отвечают, формулируют). Возможная формулировка данного задания: -Объясни (сформулируй) правило... -Знаешь ли ты правило о... Слушаем твой ответ: -Отвечайте на вопрос целыми предложениями (вместо: полными) -Скажи значение этого слова (вместо: раскрой лексическое значение или что обозначает данное слово?) -Какую оценку поставить тебе за твой ответ? (вместо: отметку) и другие. Если говорить о таком качестве речи как точность (применительно к речи учителя), то это, прежде всего, терминологическая точность, терминологическая культура речи учителя. Так, точнее сказать «подчеркни сочетание букв гэ, эн» (а не пары букв); лингвистически некорректно сказать: «Фразеологизм бить баклуши двусмыслен, так как, помимо своего прямого значения, имеет ярко выраженный иносказательный смысл (в высказывании неточно характеризуется данный фразеологический оборот «с абсолютной» семантической спаянностью частей, целостное значение которых не выводится из значений, составляющих их слов)».

Уместность, коммуникативная целесообразность речи учителя предполагает умения учитывать ситуацию общения и выбирать оптимальные для конкретных задач и обстоятельств вербальные и невербальные средства общения. В ситуации сообщения нового материала – заинтересованный тон, различные способы привлечения внимания, в ситуации опроса – четкую постановку вопросов, доброжелательный тон и так далее. Коммуникативно-целесообразная речь в условиях педагогического взаимодействия учителя и учащихся имеет свою специфику. Учитель не может позволить себе грубости и бестактности, например, таких замечаний: «сиди молчи», «закройте рты», «ну, что сидишь? Я же вошла в класс» и т.п., таких обращений, как «ну, ты, скажи», как, впрочем, и ненужной вежливости: «Прочти нам, пожалуйста, предложение с вопросительной интонацией», «Скажи, пожалуйста, какая гласная пишется в корне слова преподаватель» (Здесь учитель предлагает ученику выполнить обычные учебные действия). Или: «Разреши(те) задать вопрос, спросить, прочитать сочинение». Стремясь к тому, чтобы речь оптимально способствовала решению

образовательно-воспитательных задач, учитель не может позволить себе говорить многословно (учебное время ограничено) и в то же время скороговоркой. Для речи учителя характерен полный стиль произношения, при котором слова произносятся тщательно, отчетливо. Требование коммуникативно-целесообразной речи предполагает также учет возрастных особенностей учащихся, их подготовленности к усвоению предмета, что отразится на отборе языковых средств и приспособлении речи к определенной учебно-речевой ситуации. Сколько времени должен говорить на уроке преподаватель зависит от цели урока. При введении нового материала больше говорит учитель, при тренировке, в основном, говорят ученики.

Необходимо иметь в виду, что полноценное аудирование (слушание и понимание речи) занимает 20 минут при контактном и 5-7 минут при дистантном общении. Поэтому введение нового материала, показ его функционирования, сообщение правил-инструкций для совершения учебных действий должно планироваться на первую половину урока. К введенному материалу целесообразно вернуться на этом же уроке через 15 - 20 минут. С самого начала обучения учащиеся должны воспринимать речь преподавателя, звучащую в нормальном темпе.

Естественно, что вначале преподаватель использует нижние границы нормального темпа, затем переходит к среднему темпу. Главное в профессии учителя – это общение с учениками.

Литература:

1. Архипова Е.В. Системный подход к обучению языку и методическая система речевого развития школьников / Рус. яз. в шк. – 2005. – №4.

TEACHING ENGLISH GRAMMAR INDUCTIVELY

Sodikov Tulkinjon Sobirovich
senior teacher of NCTTNM,
Frghana region

Annotation: This paper is aimed at investigating students' attitudes towards inductive and deductive approaches to teaching grammar of English as a foreign language.

Key words: attitudes, analysis, inductive, deductive, approach, grammar structures, target grammar, common goal

In the area of exploring the attitudes of students and teachers towards grammar teaching, the researchers mostly focused on grammar in general, while the analysis of attitudes towards the one or the second method has been less present. Despite the rich theoretical perspectives, when the methods of acquiring grammar rules are concerned, a relatively small number of research has been conducted in order to compare the approaches in question. Previous studies about the efficiency of inductive or deductive approach have yielded different and often contradictory results. Teaching grammar in foreign language classes has always been a main issue which is discussed among language teachers. Each language has unique grammar and native speakers acquire their mother tongue without learning the grammar rules. This is the reason that approaches to teaching grammar are debated.

“Grammar is partly the study of what forms (or structures) are possible in a language. Thus, grammar is a description of the rules that govern how a language's sentences are formed” defines grammar by saying “The grammar of a language is what happens to words when they become plural or negative, or what word order is used when we make questions or join two clauses to make one sentence.” In the past grammar teaching was seen as the fundamental goal in foreign language classrooms. It was taught to produce correct sentences both written and orally. It was presented directly in text books so that the learners obtained the rules of language first. This type of teaching approach is called deductive teaching which was applied mostly in grammar translation method. However, grammar teaching approaches have been largely changed from deductive to inductive, because when pupils are taught in a deductive approach their attention is directed to grammar rules rather than understanding the language. In an inductive teaching, learners are taught grammar rules as well. However, the aim is allow students to discover the rules themselves from the provided examples. Nowadays an inductive teaching approach is more preferred by language teachers as it is more student-centered. Even though the objective of both approaches is teaching grammar, they differ in the ways of teaching.

In the case of grammar teaching there two main approaches. These are deductive approach and inductive approach. Notwithstanding the fact that deductive and inductive approaches have the common goal of teaching grammar they separate from each other in terms of way of teaching.

Deductive teaching is a traditional approach in which information about target language and rules are driven at the beginning of the class and continued with examples. The principles of this approach are generally used in the classes where the main target is to teach grammar structures. For instance, these principles are convenient for the classes that grammar translation method is applied. According to Thornbury's three basic principles a deductive lesson starts with presentation of the rules by the teacher. Secondly teacher gives examples by highlighting the grammar structures. Then students make practice with the rules and produce their own examples at the end of the lesson. Nunan (1999) identifies inductive approach as a process where learners discover the grammar rules themselves by examining the examples. In an inductive approach it is also possible to use a context for grammar rules. That is to say, learners explore the grammar rules in a text or an audio rather than isolated sentences. Thornbury (1999) notes that in an inductive approach learners are provided with samples which include the target grammar that they will learn. Then learners work on the examples and try to discover the rules themselves. When students obtain the grammar rules and they practice the language by creating their own examples.

In my paper I have mentioned about the differences between deductive and inductive approaches so far. Now I will discuss the case of combination of these two approaches. Also will explain the pros and cons of this combination in grammar teaching. It has been known that comparison

of these two approaches is the topic which has commonly discussed among language teachers but there is no certain answer for the question that which is more useful in teaching grammar. The reason why there is no definite response for this question is the diversity in teaching and learning settings. Today one another issue discussed by language teachers is the applicability of combination of deductive and inductive approaches in one grammar session.

Each method is based on different teaching approaches For example, while grammar translation method is based upon deductive teaching, direct method relies on inductive teaching. According to Andrews (2007), the audio- lingual method could be condiseder as a method where the grammar is taugh both deductively and inductively. To illustrate this, in the audio- lingual method drills are used the basis of learning process. Pupils are engaged with drills until they learn by heart them. During this process they are not provided any information about grammar structures. However, the main objective of this method is to be able to speak accurately in target language. Thus, in spite of the fact that drills are taught inductively, learners need to memorise grammar items in order to speak accurately.

BIBLIOGRAPHY

1. Nunan, D. (1991) Language Teaching Methodology: A Textbook for Teachers. London: Prentice Hall International LTD
2. Nunan, D. (1999) Second Language Teaching&Learning. Boston: Heinle&Heinle Publishers
3. Rutherford, W. and Smith, M.S. (eds) (1988) Grammar and Second Language Teaching: A Book of Readings. New York: Heinle&Heinle
4. Shaffer, C. (1989) A Comparison of Inductive and Deductive Approaches to Teaching Foreign Languages. The Modern Language Journal. 73 (4): 395-403

THE WAYS OF TEACHING ENGLISH THROUGH GAMES

Umurzakova Sohila Abdumutalibovna
EFLT of secondary school №15
Kivasoy city

ANNOTATION

This article is devoted to the problems and the ways of teaching English through games. Besides problems connected with school practices.

Key words: didactic games, entertaining way, efficient, enjoyable, syllabus, curriculum

Language learning is a hard work. Effort is required at every moment and must be maintained over a long period of time. As we need meaningfulness in language learning, and authentic use of the language it is useful to follow and create many different techniques and procedures. That through creative procedure we can have an interactive environment which may lead to an improvement in learning a foreign language. Games and especially educational games are one of the techniques and procedures that the teacher may use in teaching a foreign language. Games are often used as short warm-up activities or when there is some time left at the end of a lesson. A game should not be regarded as a marginal activity filling in odd moments when the teacher and class have nothing better to do. Games ought to be at the heart of teaching foreign languages, games should be used at all the stages of the lesson, provided that they are suitable and carefully chosen. Games also lend themselves well to revision exercises helping learners recall material in a pleasant, entertaining way. All agree that even if games resulted only in noise and entertained learners, they are still worth paying attention to and implementing in the classroom, since they motivate learners, promote communicative competence and generate fluency.

To determine the relationship between learning a foreign language and educational games among the participants, it is recommended to use games since they are very effective especially for the primary stages in teaching a second language and games are helpful for the teacher as a procedure for language acquisition.

Although primary school learners need colorful and funny games, foreign language teachers try to teach the language in a more theoretical way. This attitude of teachers results in unsuccessful and unwilling young learners who hate English lesson and never want to take foreign language courses. They get bored during the lessons because they cannot always pay their attention to what teacher tells. At one point, they lose their attention and as the pedagogical theorists urged that they do not attend the courses in which they feel themselves insufficient and bored. So the teachers should find interesting games to add their activities. When applying different and funny games in teaching a specific subject, teacher will realize that the subject can be comprehended much more easily and the lesson goes on without any obstacle as the learners never think about stopping the lesson and having a break. Thanks to games, the lesson which is very efficient and enjoyable can be treated.

In this case, we put forward the following questions during our research:

1. Do games encourage learners to solve unstructured problems, communicate, navigate, and evaluate and use language effectively?
2. What effect does games use have on learners' motivation?

One useful strategy to encourage learning a foreign language is using language games. When using games in the classroom, it is beneficial for teachers to have a complete understanding of the definitions of games, which usually are defined as a form of play concerning rules, competition, and an element of fun. Teachers should also consider the advantages of games: the ability to capture learners' attention; lower learners' stress; and give learners the chance for real communication. Lastly teachers need to assess how to use games appropriately in the classroom. It is important to choose an appropriate time and integrate them into the regular syllabus and curriculum.

However, because of the limitations of the syllabus, games often cannot be used, as much as they should be. Therefore, it may be challenging for teachers to try to add some games in class in order to develop learners' English proficiency of the target language. Some teachers think that language games are a waste of time and prefer not to use them in classroom since games sometimes have been considered only for its one element that is fun. In fact, games can provide English as a

foreign language (EFL) and English as a second language (ESL) learners more than that. Among several strategies used to improve learners' proficiency such as visual aids, CALL (Computer Assisted Language Learning), drama, role-play, and so on, games are another useful strategy to promote learners' language proficiency. Games are highly motivating since they are amusing and at the same time challenging. Furthermore, they employ meaningful and useful language in real contexts. They also encourage and increase cooperation. They should be enjoyed and fun. They are not just a diversion, a break from routine activities, but a way of getting the learner to use the language in the course of the game.

Moreover, teachers should consider learners' characteristics: whether they are old or young, serious-minded or light-hearted, and highly motivated to learn or not. Games are effective because they provide motivation, lower learners' stress, and give them the opportunity for real communication. So by using games, our learners not only involve the lesson, but also they are motivated. By involving in the games, learners learn consciously and also unconsciously. They both learn and acquire the subject. By using Communicative Approach in our classrooms, we give opportunities to our learners to focus on their own learning process through an understanding of their own styles of learning and through the development of appropriate strategies for autonomous learning. The Communicative Approach in language teaching starts from a theory of language as communication.

Finally using games when needed during the teaching process help to the learners to take a more active place in the class environment. They enjoy the lesson, they involve the lesson, therefore they both learn and acquire the subject more easily and permanently.

BIBLIOGRAPHY

1. Allen, J B. 1975. Some Basic Concepts in Linguistics. Eds.
2. Allen, Virginia French. 1983. Techniques In Teaching Vocabulary. Oxford University Press.
- Brown, H. Douglas. 2001. Teaching by Principles An Interactive Approach to Language Pedagogy. Second Edition. New York: Longman.

INTRALINGVISTIK VA EKSTRALINGVISTIK INTERFERENSIYA

Yormatova Yoqutxon Nurmatovna
Farg‘ona viloyati PYMO‘MM o‘qituvchisi,
FDU mustaqil izlanuvchisi

ANNONATSIYA: maqolada lisoniy interferensiyaning intralingvistik (bir til doirasida) va ekstralingvistik (tillararo) turi hamda uning xorijiy tilni o‘rganuvchilar nutqiga ta’siri xususida fikrlar berilgan

KALIT SO‘ZLAR: interferensiya, intralingvistik va ekstralingvistik struktura, lingvistik tamoyillar, kommunikativ-relevant, kommunikativ – norelevant

Muayyan tilning adabiy shakli va uning standart ifodasi tizimida interferensiya masalalarini tadqiq qilish bilan turli sistemaga mansub tillararo sodir bo‘ladigan interferensiya muammolarini o‘rganish umumiy hamda xususiy belgilari bilan farqlanadi. Interferensiya hodisasiga mansub bo‘lgan bu ikkita yo‘nalishni farqlash hodisa mohiyatini ilmiy jihatdan asoslashda muhim o‘rin tutadi. Shu munosabat bilan interferensiya hodisasi tasnifida intralingvistik va ekstralingvistik strukturani ajratish o‘rganilayotgan yangi sohaning mukammal va to‘liq bo‘lishiga yordam beradi. Intralingvistik interferensiya tizimi dunyodagi barcha tillardan foydalanish jarayonida ko‘zga tashlanadi. Ular bir adabiy til va uning bir nechta variantlari mavjudligi bilan belgilanadi. Bunda ularning funksional-areal qo‘llanishi jihatidan o‘zaro farqlanishi nazarda tutiladi. Shunday bo‘lishiga qaramasdan tilning funksional-areal ifodasida standart maqomga ega bo‘lgan til mavjud bo‘ladi va adabiy forma bo‘yicha u dominantlik funksiyasini bajaradi. Shu xususiyatlariga ko‘ra intralingvistik interferensiya ajratiladi. Bundan tashqari intralingvistik interferensiya tarkibiga dunyodagi barcha tillar uchun umumiy bo‘lgan tilning quyi va yuqori sathlarini ham kiritish mumkin. Bu sistemaga mansub interferensiya hodisasi barcha qardosh va turli sistemaga oid tillarda ham kuzatiladi. Bularni lisoniy terminologiya tili bilan fonetik, leksik va grammatik interferensiya deb yuritiladi. Interferensiyaning bunday umumtilshunoslikka oid bo‘lgan tasnifi ham intralingvistik interferensiya termini bilan nomlanishi tabiiydir. Til sistemasida interferensiya hodisasi va uni o‘rganish tilning har bir sathida fonetik, leksiko-semantik va grammatik interferensiya kabi turlarini farqlash imkonini beradi. Aksariyat tilshunos olimlar kabi A.E.Bokovnya (1995) ham ilmiy izlanishlarida interferensiyaning til sathlari kesimida tahlil qiladi va uni fonetik, leksik-semantik, morfologik hamda sintaktik turlarga ajratadi. Tilshunos olim A.K.Karlinskiy esa lingvistik tamoyillarga asoslanlangan holda interferensiyaning o‘ttizdan ortiq turini aniqlashga muvaffaq bo‘lgan. Ularning har biri fonetik, leksik va grammatik ifoda vositalari tasnifi bilan ajratiladi, interferensiya hodisasining paradigmatic, sintagmatic va transformatsion turlari farqlanadi. Interferensiyaning bunday tartibda guruhlanishi til va nutq hodisalari kesimida amalga oshiriladi. Interferensiyaga xos bunday klassifikatsiya til nazariyasi bilan bog‘lanadi, interferensiya hodisasi tadqiqiga bunday yondashuv yuqorida ta’kidlanganidek, interferensiyaning til va nutq hodisalari tizimidagi o‘rniga nisbatan belgilanadi.

Metodik yo‘nalishdagi adabiyotlarda esa interferensiyaning **kelib chiqishiga ko‘ra:** ichki va tashqi, **ona tilidagi ko‘nikmalarni “tashish” xususiyatiga ko‘ra:** bevosita va bilvosita, **namoyon bo‘lish xarakteriga ko‘ra:** aniq va yashirin, **tilshunoslik tabiatiga ko‘ra:** darajali (fonetik, leksik va grammatik) kabi turlarga ajratiladi. Interferensiya hodisasining bunday tasnifi ham yuqoridagi intralingvistik va ekstralingvistik klassifikatsiya tarkibiga bo‘linishi bilan xarakterlanadi. Interferensiya tasnifiga oid guruhlar mazmunini yana ham aniqroq tasavvur qilish uchun quyida hodisa amaliyotiga doir fikrlarni beramiz.

O‘zbek tili sohibi nutqida qo‘llanayotgan ingliz tili tovushlari talaffuzining o‘zgarishi bu tilning fonetik tizimiga ta’sir ko‘rsatadi, bu esa so‘z lug‘aviy ma’nosining o‘zgarishiga yana ham aniqrog‘i so‘z grammatik ma’nosining o‘zgarishiga olib keladi. Masalan, ingliz tilida *thing* so‘zi *narsa*, *buyum* ma’nosini anglatadi va ot so‘z turkumiga mansubdir. Mazkur so‘zni ona tili ko‘nikmalari asosida *sing* tarzida noto‘g‘ri talaffuz qilish natijasida bu so‘z *kuylamoq* ma’nosini anglatadi va u fe‘l so‘z turkumidagi so‘zga aylanadi. Shu o‘rinda ikki til sohibi bo‘lgan bilingv nutqining o‘zlashtirgan xorijiy til egasi tomonidan uning nutqini tushunish va uni anglash darajasiga ko‘ra murakkab va sodda interferensiya turlarini ajratishni ham lozim topdik. Interferensiyaning bunday tasnifi uchun yana intralingvistik – sodda, ekstralingvistik – murakkab turlarini ajratish mumkin. Bu

kabi interferensiya turlari tilshunoslikda zaif, oʻrtacha va kuchli interferensiya, deb ham yuritiladi. Kommunikativ taʼsir etish mezoniga koʻra esa kommunikativ-relevant (kommunikativ jihatdan ahamiyatli) va kommunikativ – norelevant (kommunikativ jihatdan ahamiyatsiz) interferensiya turlari ham farqalanadi.

Taʼkidlash joizki, fikrning tushunish darajasi faqatgina til kontaktigagina emas, balki til kontakti bilan birgalikda psixologik va ekstralingvistik omillarga ham bogʻliq boʻladi.

Soha mutaxassislari psixologik omillar qatorida quyidagilarni sanab oʻtadilar:

- 1) til xususiyatlari, xotira, motivatsiya darajasi;
- 2) tildan foydalanishda ehtiyotkorlik darajasi;
- 3) tilni oʻzlashtirganlik darajasi.

Bunda omillarni tabiiy yoki fiziologik, sunʼiy yoki ijtimoiy kabi turlarga ajratish mumkin. Bunda xotira va moslashuvchanlik (adaptatsiya) qobiliyatini tabiiy resurslar qatoriga kiritilsa, tilni oʻzlashtirish darajasi yoki tilni oʻzlashtirish muhiti, talabi, soʻzlovchining ichki istak-xohishi ijtimoiy omillar qatoriga kiradi.

Yuqorida sanab oʻtilgan interferensiya turlari ichida aynan *fonetik interferensiya* muloqot jarayonida yorqin namoyon boʻladi. Sababi xorijiy tilda soʻzlaydigan ikki til egasi (bilingv) nutqida tillarning kontaktga kirishishi natijasida til meʼyorlarining buzilishi va ogʻzaki nutqdagi xatoliklar aynan fonetik sath doirasida koʻproq koʻzga tashlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Боковня А.Е. Интерференция при обучении иностранному языку (на примере парадигматической лексико-синтаксической интерференции) и возможные пути ее преодоления в процессе работы над лексикой: автореф. дис. ...канд.пед.наук. М., 1995. 18 с.
2. Карлинский А.Е. Основы теории взаимодействия языков и проблема интерференции: дис. ... д-ра.филол. наук : 10.02.19 / А.Е.Карлинский. – Алма-Ата, 1980. -350.
3. Закирьянов, К.З. Двужычие и интерференция : [учеб.пособие] / К.З.Закирьянов; Башк.гос.ун-т им. 40-летия Окт. – Уфа : БГУ, 1984. – 81 с.
4. Абдыгалиев, С.А. Пути преодоления лексической интерференции при обучении немецкому языку : автореф. ... дис. канд. филол. наук. / С.А.Абдыгалиев. – Москва, 1975. – 17 с.
5. Метлюк, А.А. Взаимодействие просодических систем в речи билингва : [учеб. пособие для ин-ов и фак. иностр. яз.] / А.А.Метлюк. – Минск : Вышэйшая школа, 1986. – 110, [1] с.: ил. – Библиогр.: с.105-110 Вольская, Н.Б. Релевантные признаки интонационной интерференции: экспериментально-фонетическое исследование на материале акцентирования ошибок русских студентов в английской речи : дис. ... канд.филол.наук: 10.02.19 / Н.Б.Вольская. – Ленинград, 1985. – 193 с.: ил. Вишневская, Г.М. Интерференция и акцент: (на материале интонационных ошибок при изучении неродного языка): дис. ...д-ра филол. наук : 10.02.19/Г.М.Вишневская. – Санкт-Петербург, 1993. – 373 с
6. Китросская, И. И. Роль и место переноса в методике обучения языку / И. И. Китросская // Психологические проблемы обучения иностранцев русскому языку : сб. ст. / под ред.: А. А. Леонтьева, Т. В. Рябовой. - Москва, 1973. - С. 80-89.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИННОВАЦИЯ, ФАН ВА ТАЪЛИМ 10-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.05.2023

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000